

AROLYGON DEFNYDD IAITH 2004-06

**BWRDD YR IAITH
GYMRAEG • WELSH
LANGUAGE BOARD**

Noddir gan
Lywodraeth Cynulliad Cymru
Sponsored by
Welsh Assembly Government

© Hawlfraint Bwrdd yr Iaith Gymraeg 2008

Cyhoeddwyd gan:
Bwrdd yr Iaith Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd
Cymru
CF10 1AT

Ffôn: 029 20878000

www.byig-wlb.org.uk

Dyluniwyd y clawr gan:
Hughes Advertising and Design

Argraffwyd gan:
Stephens and George Print Group

ISBN 978095353345 9

Arolygon Defnydd Iaith 2004–06

Cynnwys:

1. Cyflwyniad	6
2. Pa ganlyniadau sy'n newydd ers Arolwg 2004?	6
3. Detholiad o'r prif ganlyniadau	7
4. Y CANLYNIADAU	8
4.1 Gallu siarad Cymraeg y boblogaeth gyfan	8
4.2 Rhuglder y boblogaeth gyfan	8
5. Rhuglder siaradwyr Cymraeg	9
6. Amllder siarad Cymraeg gan siaradwyr Cymraeg	12
7. Iaith y sgwrs ddiweddaraf gan siaradwyr Cymraeg 16 oed a throsodd	15
8. Amrywiaethau daearyddol	17
9. Cyfansoddiad ieithyddol y cartref	19
10. Defnydd o'r iaith mewn sefyllfaoedd gwahanol gan siaradwyr Cymraeg	20
10.1 Gartref	20
10.2 Â pherthnasau	21
10.2.1 Â mab/merch	21
10.2.2 Â'r tad/mam/taid/nain/perthnasau eraill	21
10.3 Gyda ffrindiau; gyda'r cymydog agosaf; ac wrth ymgymryd â gweithgareddau pob dydd	22
10.4 Yn yr ysgol	23
11. Iaith addysg	24
11.1 Cyn-ysgol	24
11.2 Addysg gynradd	24
11.3 Addysg uwchradd	25
11.3.1 Iaith astudio pynciau	25
11.4 Addysg bellach ac uwch	27
12. Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith	28
12.1 Iaith a ddefnyddir â goruchwylwyr/rheolwyr llinell; â chydweithwyr; â phobl sy'n cael eu goruchwylio/rheoli yn uniongyrchol; â chleientiaid	28
12.2 Iaith a ddefnyddir i wneud gwaith gweinyddol	29
12.3 Ysgrifennu Cymraeg yn y gwaith	29
12.4 Hyfforddiant gwella eu Cymraeg	29
12.5 Hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith yn y Gymraeg	29
12.6 Bathodynau yn dangos eu bod yn gallu siarad Cymraeg	29

12.6.1 Cynnig	29
12.6.2 Parodrwydd gwisgo bathodyn	30
12.7 Agwedd cyflogwyr at ddefnyddio'r Gymraeg	30
13. Ysgrifennu Cymraeg siaradwyr Cymraeg 3 oed a throsodd	31
14. Man dysgu Cymraeg siaradwyr Cymraeg 3 oed a throsodd	32
15. Rhai cymariaethau rhyngwladol	34
15.1 Iwerddon	34
15.2 New Brunswick, Canada	34
15.3 Cymuned ymreolus Gwlad y Basg	34
16. TABLAU CANLYNIADAU	35
16.1 Termau	35
16.2 Cyfyngau hyder	35
17. Tablau Awdurdodau Lleol	58
18. Manylion technegol	63
18.1 Cefndir	63
18.2 Methodoleg	63
18.3 Sampl	63
18.4 Ymateb	64
18.5 Amcangyfrif	64
18.6 Gwerthusiad dibynadwyedd	65
18.6.1 Disgrifiad o'u gallu siarad	67
18.6.2 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith	67
19. Llyfryddiaeth a chyfeiriadau	68
20. Copi o'r holiadur a ddefnyddiwyd gydag oedolion	69
21. Copi o'r prif ddarn oedd yn wahanol yn yr holiadur a ddefnyddiwyd gyda phlant	74

Rhestr tablau

Tabl 1 Siaradwyr Cymraeg: disgrifiad o'u gallu	36
Tabl 2 Rhuglder siaradwyr Cymraeg	37
Tabl 3 Nodweddion cefndir siaradwyr rhugl	38
Tabl 4 Siaradwyr Cymraeg: amllder siarad Cymraeg	39
Tabl 5 Siaradwyr Cymraeg 16 oed a throsodd: iaith y sgwrs ddiweddaraf gyda rhywun nad yw'n perthyn	40
Tabl 6 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir gartref, yn ôl nodweddion y siaradwr	41
Tabl 7 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir gartref, yn ôl cyfansoddiad y cartref	42
Tabl 8 Siaradwyr rhugl: defnydd gartref yn ôl oed	42
Tabl 9 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir â'r plant	43
Tabl 10 Siaradwyr Cymraeg: iaith a siaredir â grwpiau gwahanol o bobl	44
Tabl 11 Siaradwyr Cymraeg rhugl dan 16 oed: pa iaith a siaredir yn yr ysgol	46
Tabl 12 Iaith addysg cyn-ysgol	47
Tabl 13 Iaith addysg ysgol gynradd	48
Tabl 14 Iaith addysg ysgol uwchradd	49
Tabl 15 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: iaith a ddefnyddir â grwpiau gwahanol o bobl yn y gwaith	50
Tabl 16 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: iaith a ddefnyddir i wneud y gwaith gweinyddu	51
Tabl 17 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: amllder ysgrifennu Cymraeg yn y gwaith	52
Tabl 18 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: hyfforddiant gwella eu Cymraeg	53
Tabl 19 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith yn y Gymraeg	53
Tabl 20 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: gwisgo bathodynau a pharodrwydd i'w gwisgo	54
Tabl 21 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: agwedd y cyflogwyr at ddefnyddio'r Gymraeg	55
Tabl 22 Siaradwyr Cymraeg: gallu ysgrifennu Cymraeg	56
Tabl 23 Siaradwyr Cymraeg: man dysgu siarad Cymraeg	57
Tabl 24 Gallu yn y Gymraeg, yn ôl awdurdod lleol	58
Tabl 25 Amllder siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol	59
Tabl 26 Siaradwyr Cymraeg 16 oed neu'n hŷn: iaith y sgwrs ddiweddaraf, yn ôl awdurdod lleol	60
Tabl 27 Siaradwyr Cymraeg; gallu ysgrifennu Cymraeg, yn ôl awdurdod lleol	61

Tabl 28 Siaradwyr Cymraeg: lle dysgu'r Gymraeg yn ôl nodweddion y siaradwyr yn ôl awdurdod	62
Tabl 29 Manylion yr ymateb i'r cyfweiliadau	64
Tabl 30 Manylion yr ymateb i'r holiaduron	64
Tabl 31 Manylion o'r defnydd o'r Gymraeg a wnaed yn y cyfweiliadau a'r holiaduron a lenwyd yn Gymraeg	64
Tabl 32 Cyfansoddiad ieithyddol y cartref: cymhariaeth rhwng yr ymateb i'r cyfweiliadau a'r holiaduron	65
Tabl 33 Canran yn gallu siarad Cymraeg, yn ôl oedran: cymhariaeth rhwng Arolygon Defnydd Iaith 2004–06 (ar sail gwybodaeth a roddwyd gan ymatebydd y cartref) a Chyfrifiad 2001	65
Tabl 34 Gallu i siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol (ar sail gwybodaeth a roddwyd gan ymatebydd y cartref)	66
Tabl 35 Siaradwyr Cymraeg yn ôl ymatebydd y cartref: eu gallu yn ôl hunan-arfarniad.	67

1. Cyflwyniad

Comisiynodd Bwrdd yr Iaith Gymraeg gyfres o dri arolwg defnydd iaith i'w cynnal yn ystod y cyfnod 2004-2006. Cafodd canlyniadau Arolwg Defnydd Iaith 2004 eu cyhoeddi yn 2006.

Nid oedd yn fwrriad gennym geisio mesur newid mewn defnydd iaith o 2004 i 2006 wrth gomisiynu 3 arolwg dros y cyfnod hwn ond yn hytrach cael sampl a fyddai'n ddigon mawr i fod yn sail i amcangyfrifon dibynadwy ar gyfer carfannau arbennig o'r boblogaeth. Llwyddwyd i gael sampl o 7,700 o siaradwyr Cymraeg.

Yn bennaf darparodd Arolwg Defnydd Iaith 2004 amcangyfrifon ar lefel genedlaethol yn unig. Mae'r sampl mwy a geir wrth ddefnyddio Arolygon Defnydd Iaith 2004-06 gyda'i gilydd yn golygu bod modd cynhyrchu amcangyfrifon ar gyfer ardaloedd yr awdurdodau unedol ac ar gyfer mwy o grwpiau penodol o'r boblogaeth, e.e. plant. Felly, mae'r canlyniadau a gyflwynir yn yr adroddiad hwn yn manylu'n fwy nag a wnaeth adroddiad arolwg 2004. Fodd bynnag, trwy ddibynnu ar samplau a gafwyd yn y cyfnod 2004-06 mae'r canlyniadau hyn hefyd yn cyfeirio at y cyfnod hwnnw, yn hytrach nag at flwyddyn unigol.

Cafodd yr arolygon eu trefnu fel atodiad i Arolwg "Byw yng Nghymru" a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Ceir manylion llawn am y sampl yn Adran 18.

2. Pa ganlyniadau sy'n newydd ers Arolwg 2004?

Dyma ddedoliad o'r canlyniadau sy'n newydd.

- Manylion am ruglder siaradwyr Cymraeg yn ôl awdurdod lleol: yng Ngwynedd ac Ynys Môn mae dros dri chwarter o'r siaradwyr yn dweud eu bod yn rhugl; ym Mlaenau Gwent, Casnewydd a Sir Fynwy llai nag un ymhob 8 o'r siaradwyr sy'n rhugl (Ffigur 4).
- Manylion am ba mor aml y bydd siaradwyr Cymraeg yn siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol: yng Ngwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin bydd pedwar ymhob pump o'r siaradwyr yn siarad Cymraeg bob dydd. Llai nag un ymhob pedwar o'r siaradwyr sy'n siarad Cymraeg bob dydd yn Sir Fynwy a Chasnewydd (Ffigur 10).
- Patrymau defnydd yn ôl oed mewn sefyllfaoedd gwahanol: er enghraifft, o'r siaradwyr rhugl, 31% o'r rhai 3 i 15 oed sy'n siarad Cymraeg gartref bob amser i'w cymharu â 62% o'r rhai 65 oed neu'n hŷn (Ffigur 17). Gall hynny fod yn adlewyrchu i raddau cyfansoddiad ieithyddol y cartref. 55% o'r siaradwyr rhugl fyddai'n siarad Cymraeg bob amser neu bron pob amser gyda'u plant: byddai 25% yn siarad Saesneg yn bennaf neu bob amser neu bron bob amser gyda'u plant (Tabl 9).
- Iaith addysg: manylion am yr iaith a gafodd ei defnyddio ar wahanol adegau wrth addysgu'r siaradwyr Cymraeg. Er enghraifft, o'r plant 5 i 10 oed rhugl eu Cymraeg roedd 95% yn cael eu dysgu yn yr ysgol gynradd trwy'r Gymraeg yn unig neu'n bennaf (Ffigur 19). O'r plant rhugl yn yr ysgol uwchradd 76% oedd yn derbyn eu haddysg trwy'r Gymraeg neu drwy'r Gymraeg yn bennaf (Ffigur 20). Dysgodd 74% o'r siaradwyr rhugl bwnc Hanes trwy'r Gymraeg bob amser neu bron pob amser tra dim ond 56% ddysgodd Wyddoniaeth trwy'r Gymraeg bob amser neu bron pob amser (Ffigur 21).

- Yn ardal 8 awdurdod lleol yn unig oedd mwyafrif o'r siaradwyr Cymraeg wedi dysgu siarad Cymraeg gartref (Ffigur 32).

3. Detholiad o'r prif ganlyniadau

Mae llawer o ganlyniadau Arolygon 2004–06 yn debyg iawn i'r rhai a ddaeth o Arolwg Defnydd Iaith 2004. Dyma'r un detholiad a gyflwynwyd o'r arolwg hwnnw, wedi diweddarau'r ystadegau ar sail Arolygon 2004–06.

- Roedd 20.5 y cant (588 mil) o bawb 3 oed a throsodd yn gallu siarad Cymraeg. Mae hyn yn cymharu â 20.8 y cant yng Nghyfrifiad 2001.
- 58 y cant (317 mil) o'r siaradwyr Cymraeg oedd yn ystyried eu hunain yn rhugl eu Cymraeg. Amcangyfrifir, felly, fod oddeutu 12 y cant o bawb 3 oed a throsodd yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl. Roedd 83 y cant o siaradwyr Gwynedd yn rhugl, y ganran uchaf yng Nghymru. Yn Sir Fynwy, yr awdurdod â'r ganran isaf, 13 y cant oedd yn rhugl
- Ymhlith y rhai oedd yn dweud eu bod yn gallu siarad Cymraeg, roedd y ganran a oedd yn ystyried eu hunain yn rhugl yn cynyddu gydag oed. O siaradwyr 3 i 15 oed, 47 y cant oedd yn rhugl, o'i gymharu â 71 y cant o'r siaradwyr dros 65 oed.
- Roedd 63 y cant o'r rhai a oedd yn gallu siarad Cymraeg yn siarad Cymraeg bob dydd. Yng Ngwynedd roedd 90 y cant o'r siaradwyr yn siarad Cymraeg bob dydd, y ganran uchaf yn Nghymru. Yng Nghasnewydd, 22 y cant o'r siaradwyr oedd yn siarad Cymraeg bob dydd, y ganran isaf yng Nghymru. Dywedodd 87 y cant o'r siaradwyr rhugl trwy Gymru eu bod yn siarad Cymraeg bob dydd.
- Er mwyn asesu pa gyfran o sgysiau cyffredin sydd yn Gymraeg, holwyd am iaith y sgwrs ddiweddaraf a gafodd yr ymatebwyr (ac eithrio sgysiau â pherthynas deuluol). Cymraeg oedd iaith y sgwrs ddiweddaraf yn achos 59 y cant o'r siaradwyr rhugl. Amrywiai'r ganran hon o 71 y cant yng Ngwynedd i ddim ym Mlaenau Gwent.

Crynodeb o'r dull holi a ddefnyddiwyd

Cyfwelwyd ag un oedolyn ymhob cartref (am fanylion technegol gweler Adran 18). Wedi cael gwybod pwy yn y cartref oedd, ym marn yr ymatebydd, yn gallu siarad Cymraeg, aed ymlaen i holi'r rheini ymhellach. Yn 2004 a 2005 gwnaed hyn trwy barhau â'r cyfweiliad yn achos yr ymatebydd ond trwy ddefnyddio holiadur i'w ddychwelyd trwy'r bost gyda'r lleill. Yn 2006 defnyddiwyd yr un holiadur â'r ymatebydd hefyd, yn lle parhau â'r cyfweiliad. Datgelodd yr holi pellach yma nad oedd pawb yn cytuno â barn ymatebydd y cartref am eu gallu yn y Gymraeg (Tabl 35). Daw amcangyfrif gwahanol o'r nifer sy'n gallu siarad Cymraeg yn sgil hyn: **546 mil (19.1 y cant o'r boblogaeth 3 oed a throsodd)** yn byw mewn cartref). **Ar y rhain mae'r adroddiad yn canolbwyntio o Adran 5 ymlaen.** Rhaid cofio mai proses un- ffordd oedd yr holi: dim ond y rhai a ystyrid yn siaradwyr Cymraeg yn y lle cyntaf a holwyd ac o ganlyniad dim ond gostyngiad ar yr amcangyfrif cyntaf a oedd yn bosibl.

4. Y CANLYNIADAU

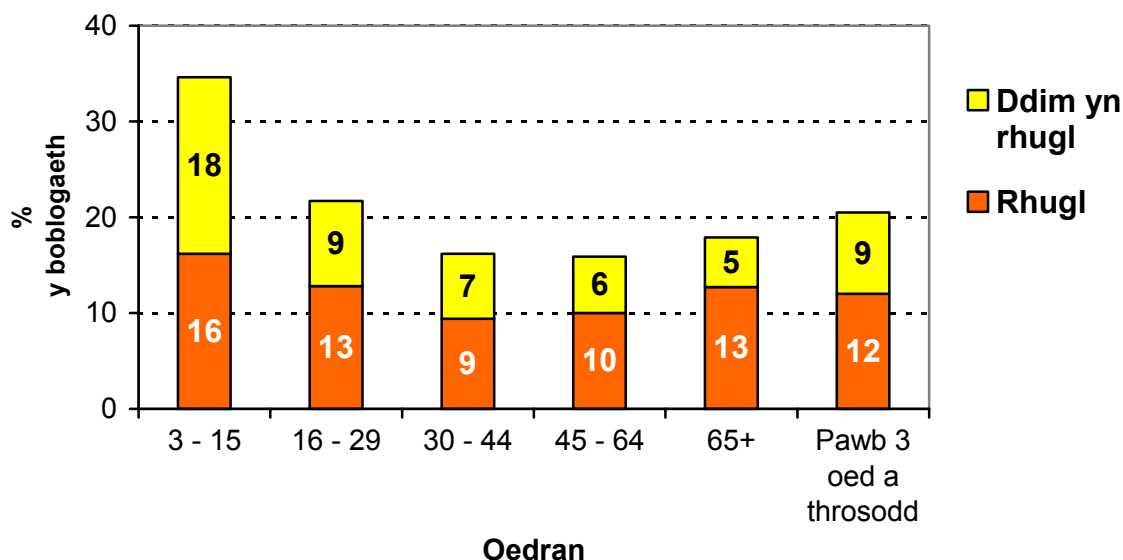
4.1 Gallu siarad Cymraeg y boblogaeth gyfan

Roedd 20.5 y cant o bawb 3 oed a throsodd (588 mil o 2,865 mil) a oedd yn byw mewn cartref yn gallu siarad Cymraeg, ar sail yr atebion a roddodd y rhai y cyfwelwyd â hwy yn Arolwg “Byw yng Nghymru”. Mae hyn yn cymharu â 20.8 y cant (575,061¹) yng Nghyfrifiad 2001 (gweler Tabl 33 yr adroddiad hwn).

4.2 Rhuglder y boblogaeth gyfan

Ceir dadansoddiad o ruglder siaradwyr Cymraeg, yn ôl oedran, yn Adran 5 isod. Trwy gymhwyso'r canrannau hynny i ganrannau'r boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg, gwelir bod canran y boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg yn rhugl ar ei huchaf ymhlith plant 3 i 15 oed.

Ffigur 1 Canran y boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg, yn ôl oedran a rhuglder

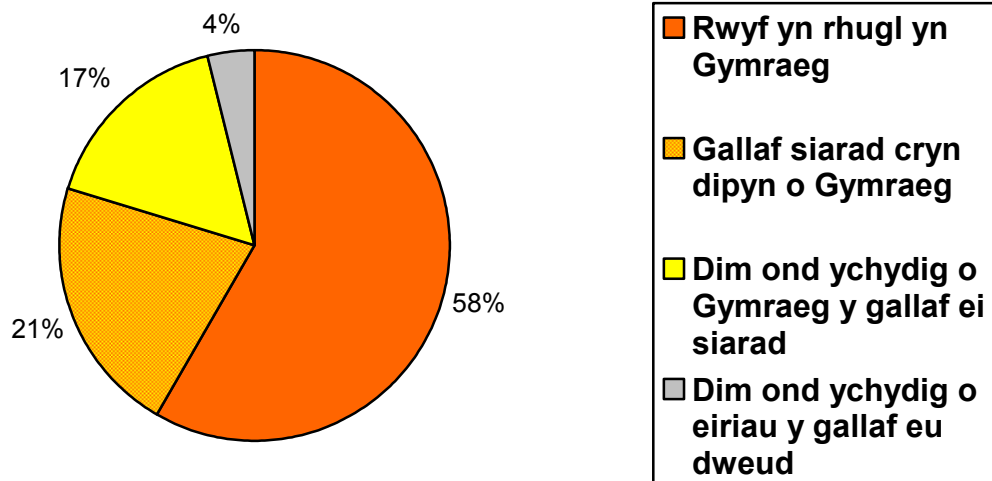
Mae gweddill yr adroddiad hwn yn dadansoddi nodweddion y rheini sydd yn dweud eu bod yn gallu siarad Cymraeg.

¹ 582,368 oedd amcangyfrif Cyfrifiad 2001 o'r nifer oedd yn gallu siarad Cymraeg oedd yn byw mewn cartrefi a sefydliadau cymydol.

5. Rhuglder siaradwyr Cymraeg

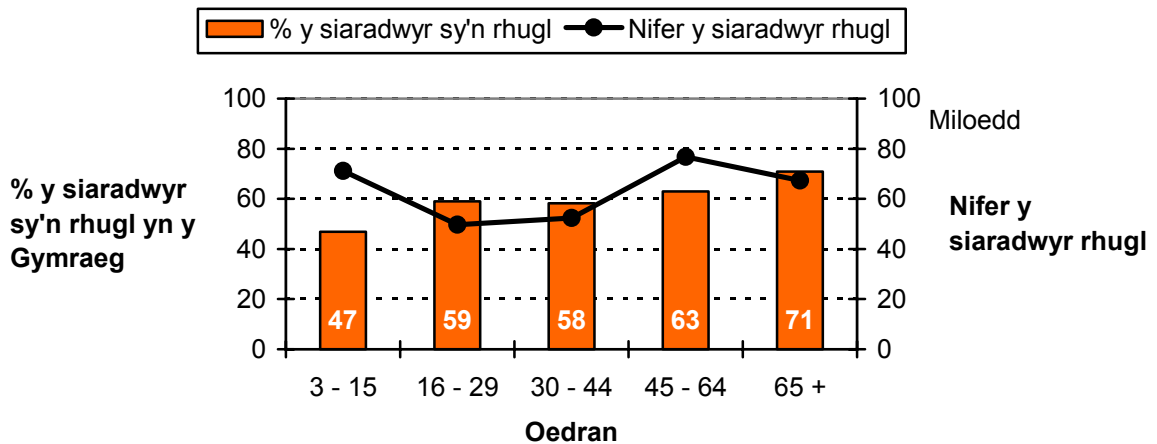
58 y cant (317 mil) sydd yn ystyried eu hunain yn rhugl a 21 y cant arall yn gallu siarad cryn dipyn o Gymraeg (Tabl 2).

Ffigur 2 Siaradwyr Cymraeg: disgrifiad o'u gallu

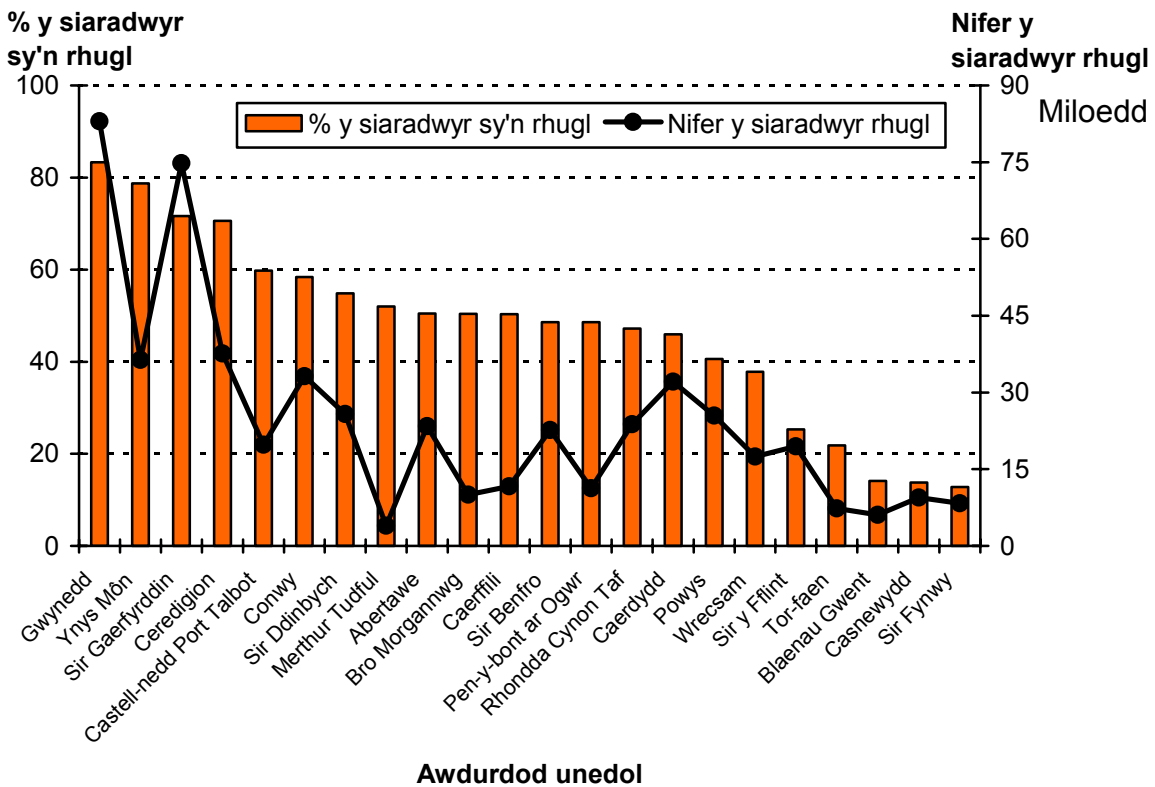
Mae'r ganran sydd yn ystyried eu hunain yn rhugl yn gostwng o 71 y cant ymhlith pobl 65 oed neu'n hŷn i 47 y cant ymhlith plant 3 i 15 oed.

Ffigur 3 Siaradwyr Cymraeg: canran a nifer sy'n rhugl yn ôl oedran

Yn ardal hanner (11) o awdurdodau unedol Cymru roedd lleiafrif o'r siaradwyr yn ystyried eu hunain yn rhugl (Tabl 24).

Ffigur 4 Siaradwyr Cymraeg: canran a nifer sy'n rhugl yn ôl ardal

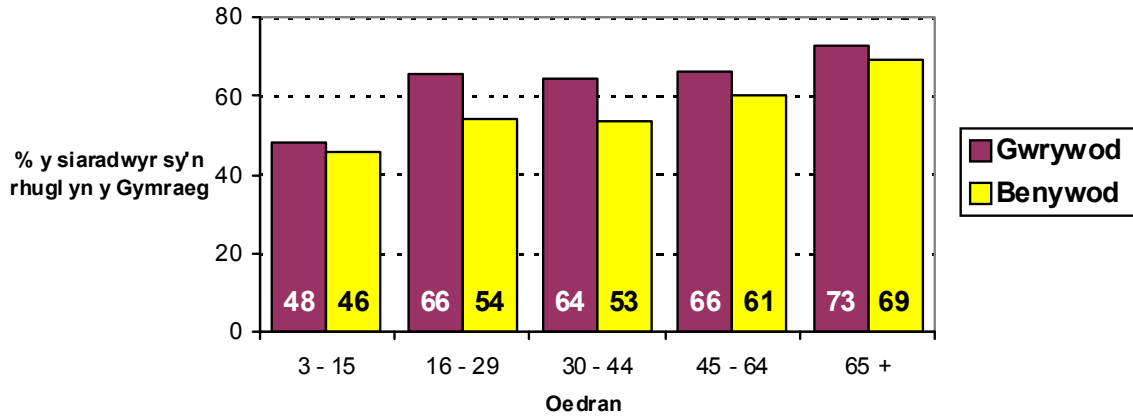
O'r rhai ddysgodd siarad Cymraeg gartref, roedd 82 y cant yn rhugl ond o'r rhai ddysgodd yn yr ysgol 34 y cant oedd yn rhugl².

Roedd 90 y cant o'r rhai oedd â'u dau riant yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl eu hunain. Roedd 57 y cant o'r rhai oedd â'u tad yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl eu hunain ond pan oedd y fam yn unig yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl 65 y cant oedd y ffigur cyfatebol.

Roedd 62 y cant (151 mil) o'r gwrywod oedd yn gallu siarad Cymraeg (244 mil) yn ystyried eu bod yn rhugl, o'u cymharu â 56 y cant (166 mil) o'r menywod (298 mil). Roedd canran uwch o'r gwrywod na'r benywod yn rhugl ymhob grŵp oedran. Gellir dweud felly bod benywod yn fwy tueddol o honni eu bod yn gallu siarad Cymraeg pan nad ydynt yn rhugl. Dim ond yn y grŵp 3 i 15 oed y mae canrannau'r gwrywod a'r benywod yn debyg.

² Nid yw hwn ar yr un sail â dadansoddiad 2004: yma, naill ai gartref, yn yr ysgol, neu rywle arall, dysgodd pawb. Ni chaniatawyd cyfrif mwy nag un man.

Ffigur 5 Siaradwyr Cymraeg: canran sy'n rhugl yn ôl oedran a rhyw

Roedd 63% o'r siaradwyr a aned yng Nghymru'n rhugl. Roedd 5% (15 mil) o'r siaradwyr rhugl wedi eu geni y tu allan i Gymru. O'r rhai oedd o dan 11 oed wrth iddynt symud i Gymru, roedd 33% o'r rhai oedd yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl, i'w cymharu â 14% o'r siaradwyr oedd yn 11 oed neu'n hŷn wrth iddynt symud.

O'r siaradwyr a oedd yn ystyried eu bod yn Gymry o ran hunaniaeth, 65% oedd yn rhugl. O'r siaradwyr â hunaniaeth arall, 18% oedd yn rhugl.

Roedd 99% o'r siaradwyr Cymraeg o gefndir ethnig gwyn. O'r siaradwyr o gefndiroedd ethnig eraill (sampl o 34 yn unig), roedd 18% yn rhugl.

6. Amllder siarad Cymraeg gan siaradwyr Cymraeg

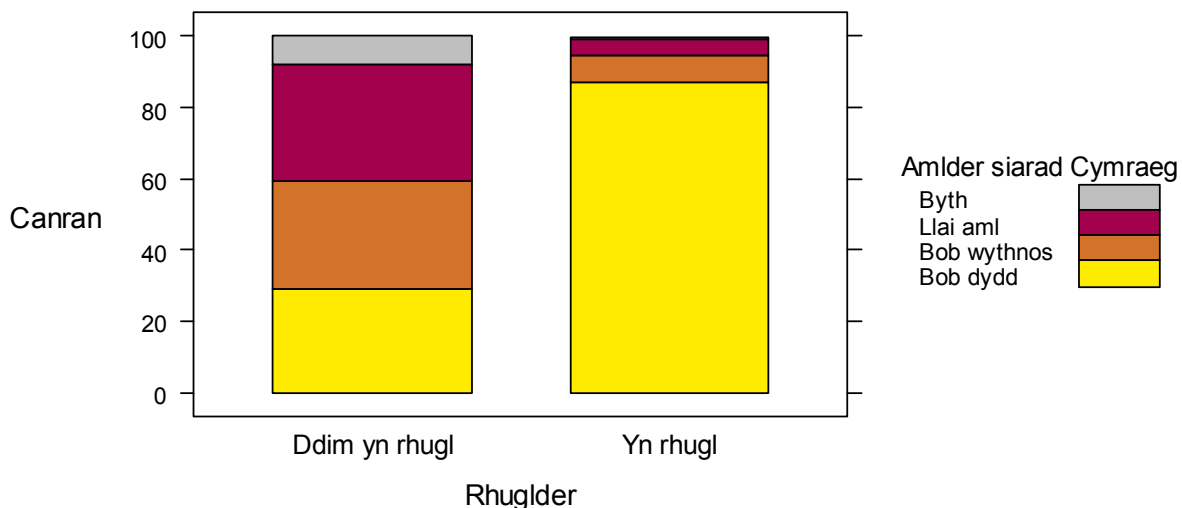
Cwestiwn canolog i'r arolwg oedd:

“Ydych chi'n siarad Cymraeg bob dydd, bob wythnos, llai aml neu byth?”

Roedd 63 y cant (342 mil) yn siarad Cymraeg bob dydd ac 17 y cant arall yn ei siarad bob wythnos (Tabl 4).

Fel y gellid disgwyl, mae siaradwyr rhugl yn siarad Cymraeg yn amlach. Dywedodd 87 y cant (276 mil) o'r siaradwyr rhugl eu bod yn siarad Cymraeg bob dydd, o'u cymharu â 29 y cant (66 mil) y rhai nad oeddynt yn rhugl.

Ffigur 6 Siaradwyr Cymraeg: amllder siarad Cymraeg yn ôl rhuglder

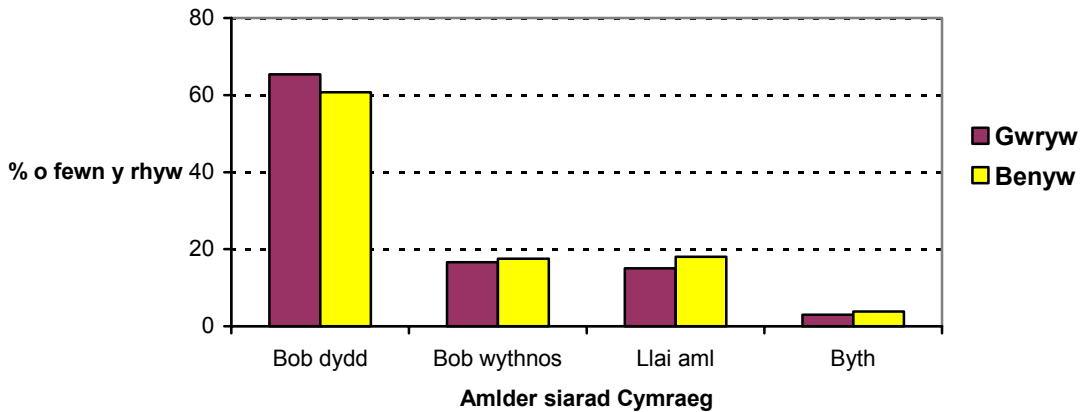

Nifer y siaradwyr rhugl = 317 mil

Nifer nad ydynt yn rhugl = 225 mil

O'r gwrywod, siaradai 65 y cant Gymraeg bob dydd tra gwnâi 61 y cant o'r menywod. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod canran uwch o'r siaradwyr gwrywaidd yn ystyried eu hunain yn rhugl.

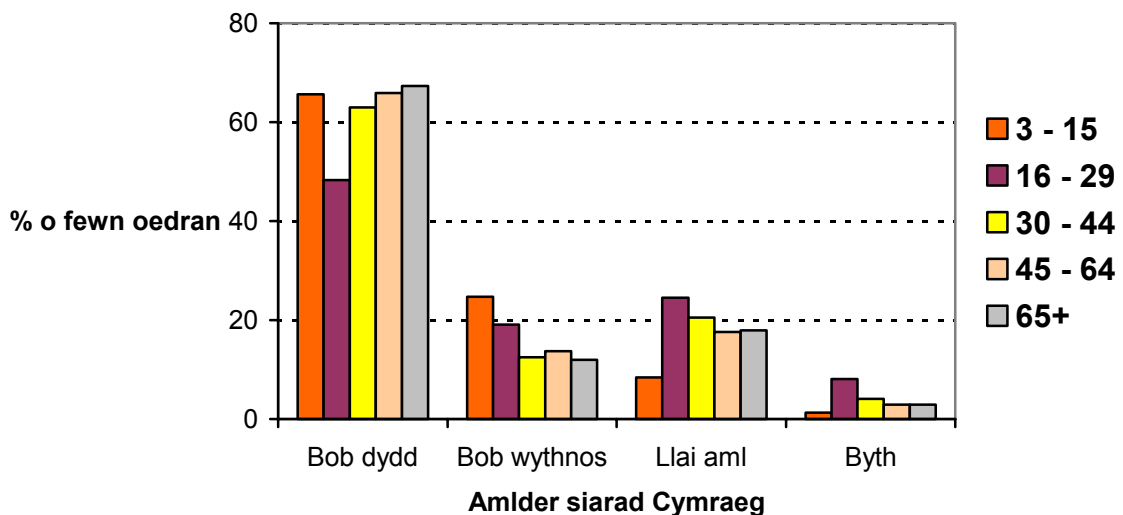
Ffigur 7 Siaradwyr Cymraeg: amlder siarad Cymraeg yn ôl rhyw

Roedd tua dwy ran o dair y siaradwyr Cymraeg 45 a throsodd yn siarad Cymraeg bob dydd. 63 y cant o'r siaradwyr 30 i 44 oed oedd yn siarad Cymraeg bob dydd, ond lleiafrif—48 y cant—o'r siaradwyr 16 i 29 oed a wnâi. Ymhlith plant 3 i 15 oed, codai'r ganran eto i 66 y cant, gan adlewyrchu, y gellir tybio, ddylanwad yr ysgol.

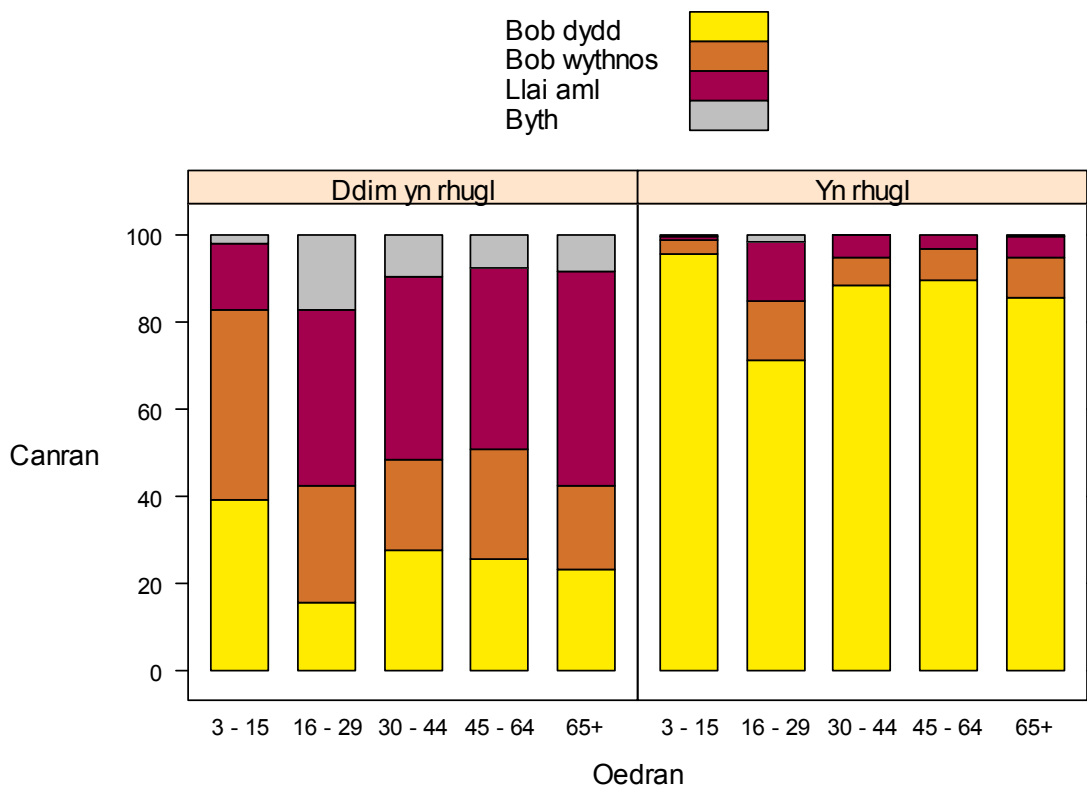
Ymhlith pobl 16 i 29 y cafwyd y ganran uchaf a oedd yn siarad Cymraeg yn llai aml nag yn wythnosol, 24 y cant, a'r ganran uchaf na fydd byth yn siarad yr iaith, sef 8 y cant.

Ffigur 8 Siaradwyr Cymraeg: amlder siarad Cymraeg yn ôl oedran

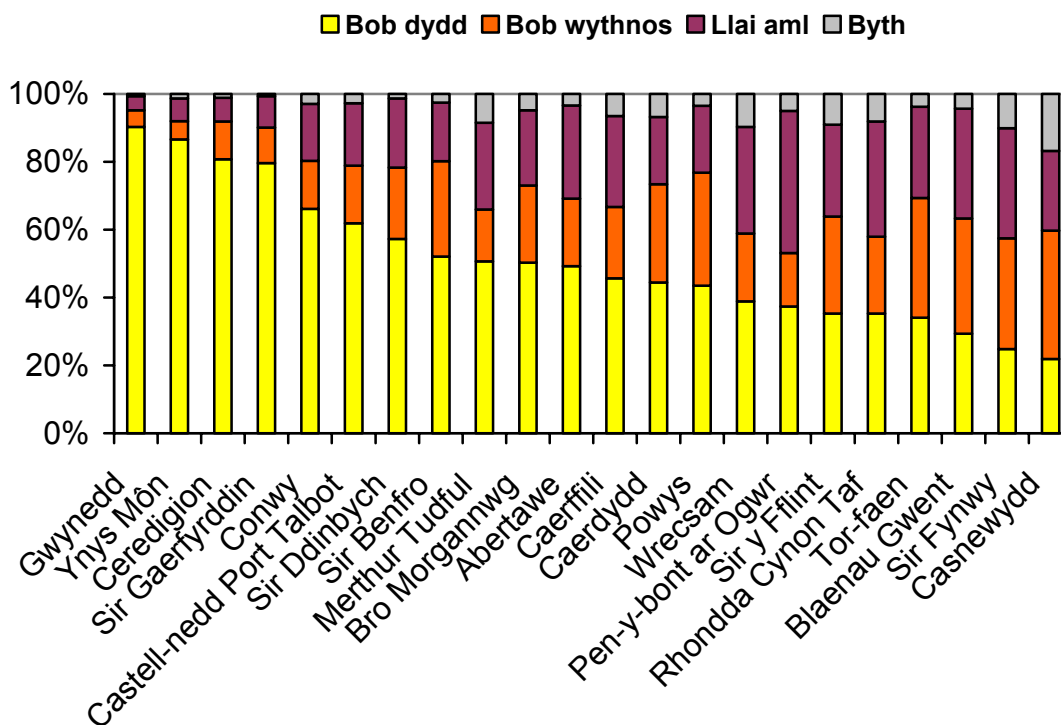
Ond fel y soniwyd uchod, mae gwahaniaeth mawr rhwng arferion siaradwyr sy'n rhugl a rhai nad ydynt yn rhugl. Mae Ffigur 9 yn dangos beth yw'r patrwm yn ôl oed. Mae dros 70 y cant o'r siaradwyr rhugl yn siarad Cymraeg bob dydd hyd yn oed ymhlith y grŵp oedran lle mae'r arfer gwannaf, sef ymhlith pobl 16 i 29 oed.

Ffigur 9 Siaradwyr Cymraeg: amlder siarad Cymraeg yn ôl oedran a rhuglder

Yng Ngwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin mae 80 y cant neu'n fwy o'r siaradwyr Cymraeg yn siarad Cymraeg bob dydd. Llai na 25 y cant o'r siaradwyr Cymraeg sy'n siarad Cymraeg mor aml yn Sir Fynwy a Chasnewydd (Tabl 25).

Ffigur 10 Siaradwyr Cymraeg: amlder siarad Cymraeg yn ôl ardal

7. Iaith y sgwrs ddiweddaraf gan siaradwyr Cymraeg 16 oed a throsodd

Gall siarad Cymraeg bob dydd olygu gwahanol bethau i wahanol bobl, a hyd yn oed os bydd rhywun yn siarad Cymraeg bob dydd, nid yw hynny o reidrwydd yn golygu eu bod yn siarad Cymraeg yn amlach na'u bod yn siarad Saesneg. Er mwyn ymchwilio ymhellach i amllder y defnydd felly gofynnwyd i oedolion, *cyn* eu holi am eu barn am amllder eu defnydd,

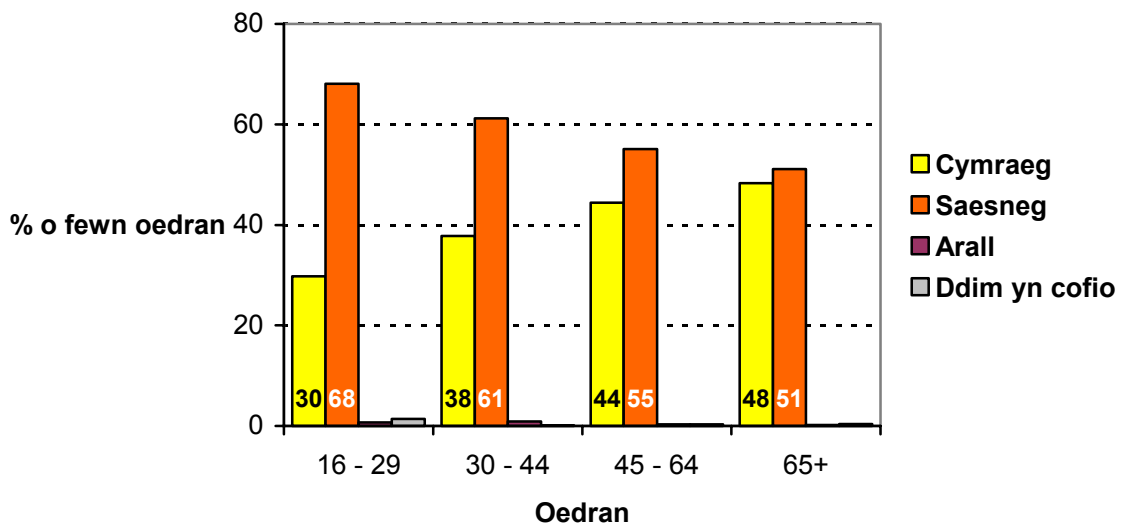
“Gan feddwl am y sgwrs ddiweddaraf a gawsoch gyda rhywun nad yw'n perthyn i'ch teulu, pa iaith wnaethoch chi ei siarad?”

Sylwer, wrth holi am ddefnydd y tu allan i'r teulu, na fyddir yn cyfrif cyfran sylweddol iawn o sgysiau y rhan fwyaf o bobl. Bydd yr atebion yn adlewyrchu'r posibilrwydd o siarad Cymraeg ym mha rwydwaith bynnag y bu'r ymatebydd yn ymdroi ddiwethaf, yn ogystal â dewis iaith, os oedd y posibilrwydd o siarad Cymraeg ar gael.

Saesneg oedd iaith y sgwrs ddiweddaraf y tu allan i'r teulu i 58 y cant o'r siaradwyr Cymraeg (Tabl 5). Fel yn achos amllder siarad, roedd p'un a oedd y siaradwr yn rhugl neu beidio yn effeithio yn fawr ar yr ateb. Cymraeg oedd iaith y sgwrs ddiweddaraf y tu allan i'r teulu yn achos 59 y cant o'r siaradwyr rhugl, o'i gymharu â 9 y cant nad oeddynt yn rhugl.

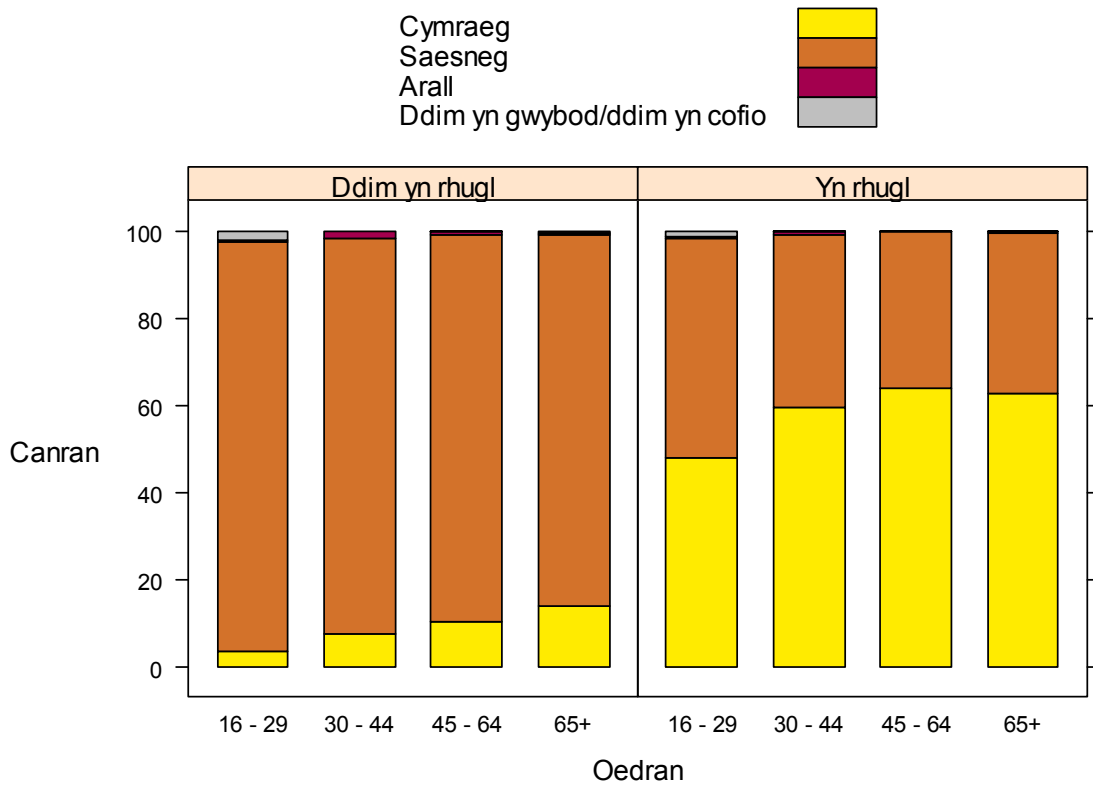
Roedd cyfran y sgysiau Cymraeg yn cynyddu gydag oedran. Tra oedd 30 y cant o'r sgysiau yn Gymraeg ymhlith pobl 16-29 oed, 38 y cant oedd y ganran ymhlith pobl 30-44 oed, a 44 y cant ymhlith pobl 45-64 oed, a 48% ymhlith pobl 65 oed ac yn hŷn.

Ffigur 11 Siaradwyr Cymraeg: iaith y sgwrs ddiweddaraf y tu allan i'r teulu yn ôl oedran

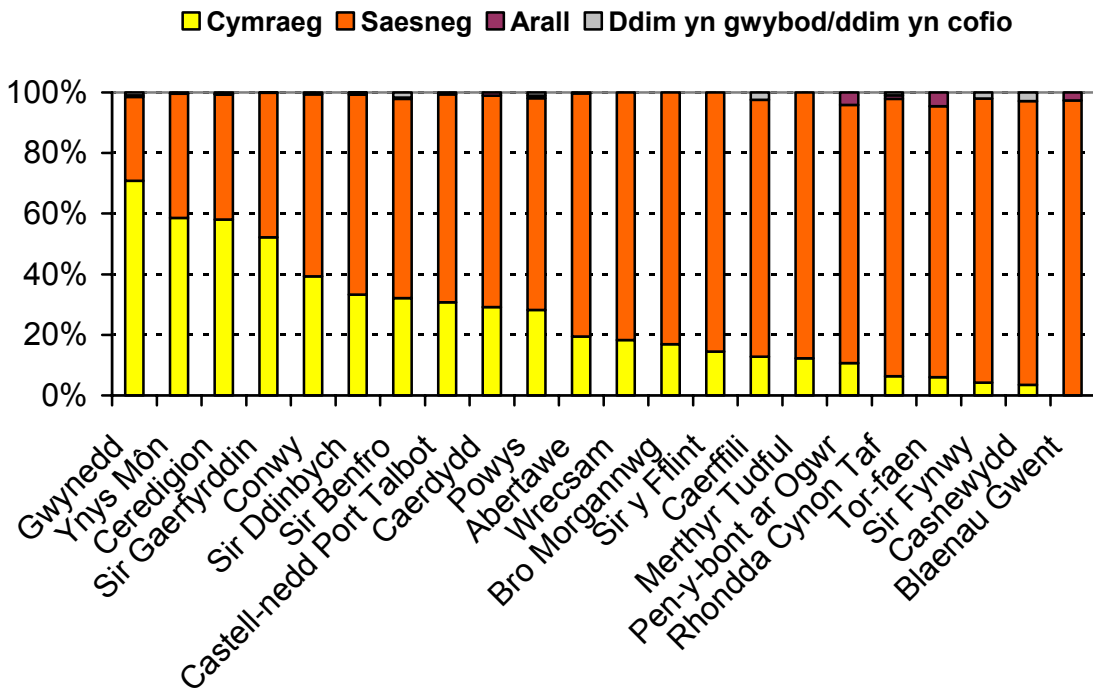
Gwelir dylanwad rhuglder yn y siartiau canlynol. Roedd bron hanner sgysiau siaradwyr rhugl oed 16-29 oed yn Gymraeg a'r ganran yn uwch eto ymhlith yr oeddrannau hŷn.

Ffigur 12 Siaradwyr Cymraeg: iaith y sgwrs ddiweddaraf y tu allan i'r teulu yn ôl oedran a rhugler

Dim ond yng Ngwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin oedd mwyafrif sgysiau y siaradwyr Cymraeg yn Gymraeg. Yn Rhondda Cynon Taf, Tor-faen, Sir Fynwy a Blaenau Gwent llai na 10 y cant o sgysiau y tu allan i'r teulu fyddai'r siaradwyr Cymraeg yn eu cynnal yn Gymraeg (Tabl 26).

Ffigur 13: Siaradwyr Cymraeg: iaith y sgwrs ddiweddaraf yn ôl ardal

8. Amrywiaethau daearyddol

Mae Ffigur 14 yn dangos rhai o'r perthnasau sydd i'w gweld yn y canlyniadau ar lefel awdurdod unedol. Mae'r Ffigur yn siartio'r canlynol:

Gallu = y ganran o'r boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg

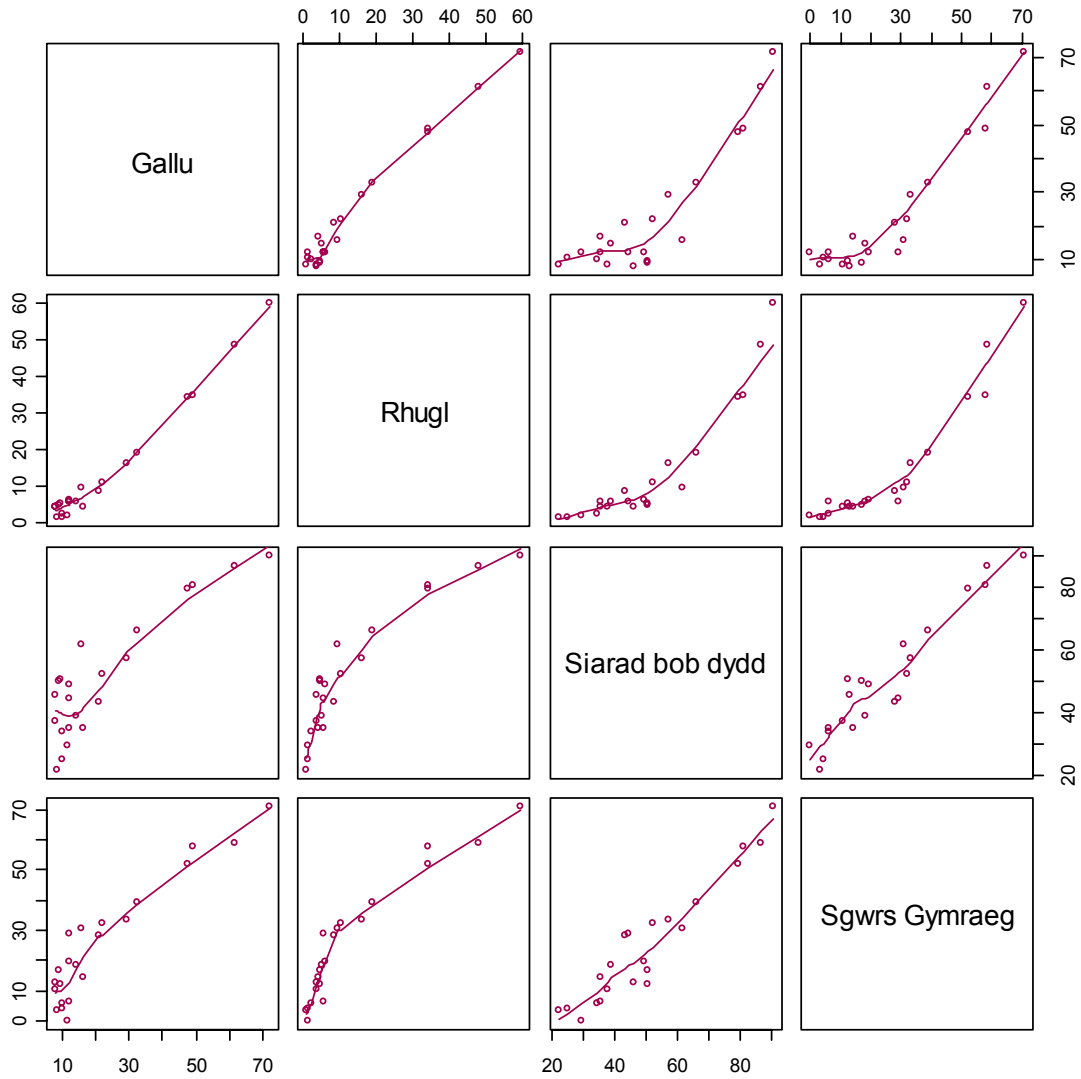
Rhugl = y ganran o'r boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg yn rhugl

Siarad bob dydd = y ganran o'r siaradwyr Cymraeg sy'n siarad Cymraeg bob dydd

Sgwrs Gymraeg = y ganran o'r siaradwyr Cymraeg a siaradodd Gymraeg yn eu sgwrs ddiweddaraf y tu allan i'r teulu

Gwelir yn syth nad perthynas linol a geir rhwng y rhain i gyd. Er enghraifft, ymddengys fel bod y ganran o siaradwyr Cymraeg a sgwrsiodd yn Gymraeg yn eu sgwrs ddiweddaraf yn cynyddu'n llinol wrth i'r ganran sy'n siarad Cymraeg bob dydd gynyddu—er bod y ganran o sgwrsiau yn is yn gyffredinol na'r ganran sy'n siarad Cymraeg bob dydd. Ar y llaw arall, pan edrychir ar y berthynas rhwng y ganran o siaradwyr Cymraeg sy'n siarad Cymraeg bob dydd a'r ganran yn y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg yn rhugl—neu sy'n gallu siarad Cymraeg— mae'n amlwg nad yw'r berthynas yn un llinol.

Ffigur 14 Rhai perthnasau rhwng y canrannau sy'n gallu siarad Cymraeg, sy'n rhugl etc., ar lefel awdurdod unedol

9. Cyfansoddiad ieithyddol y cartref

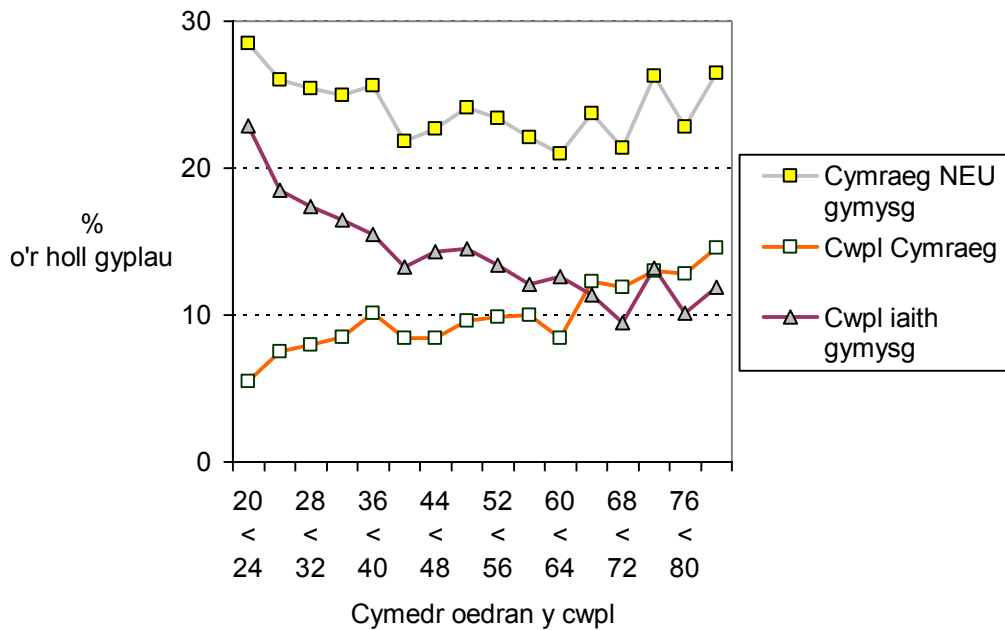
Mae'r cartref yn bau gymdeithasol arbennig o bwysig o safbwynt ieithyddol. Mae tri chwarter y siaradwyr Cymraeg sy'n byw mewn cartref lle mae pawb yn gallu siarad Cymraeg yn rhugl (Tabl 2). Lle nad yw pawb yn y cartref yn siarad Cymraeg dim ond 40% o'r siaradwyr sy'n dweud eu bod yn rhugl. Rhoddodd Cyfrifiad 2001 fanylion am gyfansoddiad cartrefi yn ôl gallu aelodau'r cartref i siarad Cymraeg ond ni roddodd manylion yn ôl oed y bobl yn y cartref. Mae'r Arolygon Defnydd yn gallu rhoi tystiolaeth am hynny.

Yn 2004-06 roedd 49% o'r siaradwyr Cymraeg yn byw mewn cartref lle roedd pawb yn gallu siarad yr iaith, yn ôl yr ymatebion i'r cyfweiliad: 45% oedd y ganran yn ôl Cyfrifiad 2001.

Mae canran y cyplau lle mae'r ddau'n gallu siarad Cymraeg yn gostwng. O gwmpas 8% o'r holl gyplau ifanc (cymedr oed o dan 36) sydd â'r ddau'n gallu siarad Cymraeg. O'r rheini, llai na 60% ohonynt sydd â'r ddau'n rhugl.

Mae canran y cyplau lle mae o leiaf un yn gallu siarad Cymraeg yn cynyddu. Mae 25% o gyplau ifanc ag o leiaf un yn gallu siarad Cymraeg (heb wahaniaethu rhwng lefelau rhuglder).

Ffigur 15 Cyplau: cyfansoddiad yn ôl iaith

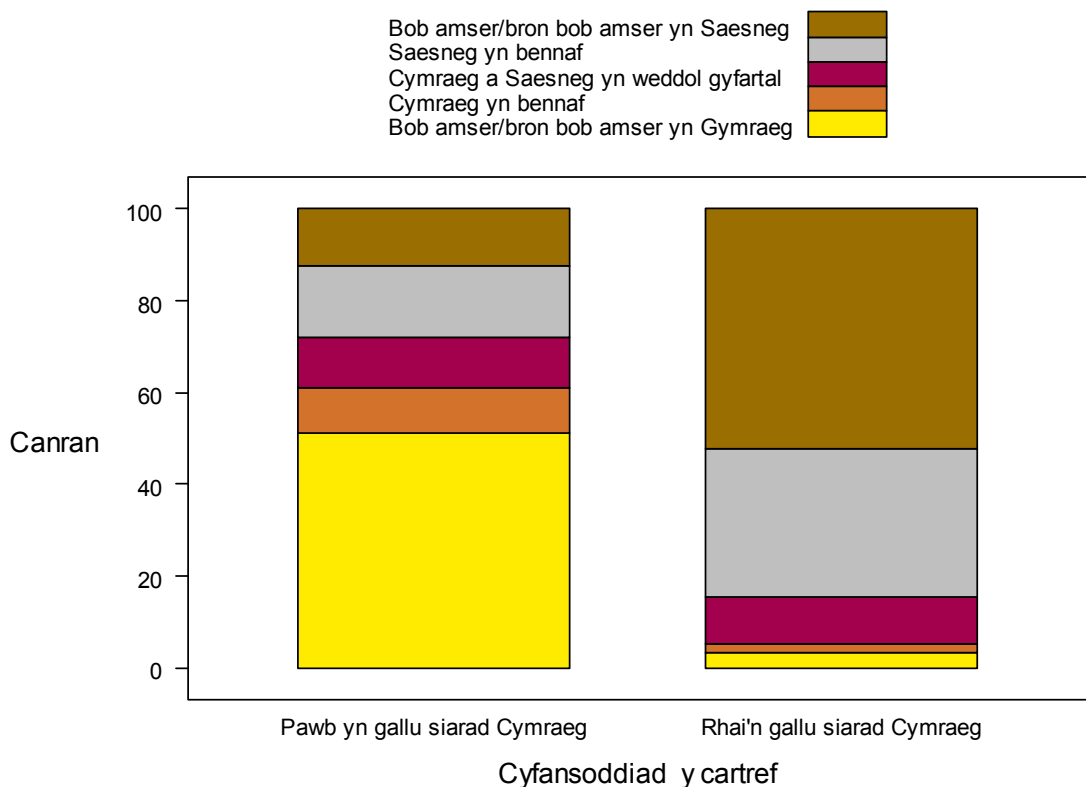

10. Defnydd o'r iaith mewn sefyllfaoedd gwahanol gan siaradwyr Cymraeg

10.1 Gartref

Fel y byddid yn disgwyl, roedd gwahaniaeth mawr rhwng maint defnydd y Gymraeg mewn cartrefi lle roedd pawb yn gallu siarad Cymraeg a chartrefi lle dim ond rhai oedd yn gallu siarad yr iaith. Cymraeg oedd yn cael ei siarad bob amser neu'n bennaf gan 61 y cant o'r siaradwyr Cymraeg oedd yn byw mewn cartrefi lle roedd pawb yn gallu siarad Cymraeg (Tabl 6).

Ffigur 16 Siaradwyr Cymraeg: amlder siarad Cymraeg gartref, yn ôl cyfansoddiad ieithyddol y cartref

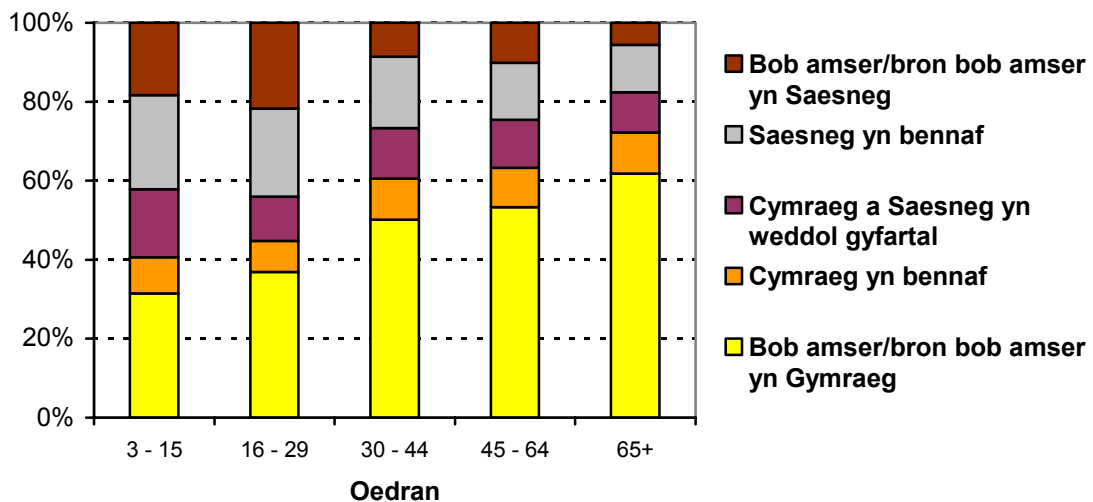
Ond, unwaith eto, roedd gwahaniaeth mawr rhwng arferion y rhai oedd yn rhugl a'r lleill. Roedd 77 y cant o'r siaradwyr rhugl oedd yn byw mewn cartref lle roedd pawb yn gallu siarad Cymraeg yn siarad Cymraeg gartref bob amser neu'n bennaf (Tabl 7).

Gofynnodd Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992 a siaredid Cymraeg *â'r teulu* drwy'r amser neu'r rhan fwyaf o amser, tua hanner yr amser, o dro i dro, neu byth neu bron byth. Gan y gofynnwyd am ddefnydd *â'r teulu* (a allai gynnwys perthnasau heblaw am y rhai oedd yn byw gartref) a bod dewisiadau ymateb gwahanol wedi eu cynnig, mae dehongli cymhariaeth rhwng canlyniadau yr arolwg hwnnw a'r Arolwg Defnydd yn ddyrws.

Yn 1992, nid oedd 12 y cant o'r siaradwyr rhugl byth neu bron byth yn siarad Cymraeg *â'r teulu* ond roedd 64 y cant yn gwneud y cyfan neu'r rhan fwyaf o'r amser.

Yn 2004–06 roedd 13 y cant o'r siaradwyr rhugl yn siarad Saesneg gartref bob amser neu bron bob amser a 57 y cant yn siarad Cymraeg gartref bob amser neu'n bennaf. Roedd y canrannau hyn yn amrywio yn ôl oed. Roedd 18 y cant o blant rhugl 3 i 15 oed, a 22 y cant o bobl rugl 16 i 29 oed bob amser neu bron bob amser yn siarad Saesneg gartref (Tabl 8).

Ffigur 17 Iaith gartref siaradwyr rhugl, yn ôl oed

10.2 *Â pherthnasau*

Fel yn y cartref, mae p'un a yw rhywun yn siarad Cymraeg â gwahanol berthnasau yn dibynnu ar sawl ffactor, yn eu plith: a yw'r person sy'n siarad *â'r* perthynas yn rhugl; cefndir ieithyddol y person sy'n siarad, e.e. oedd ei r(h)ieni'n siarad Cymraeg yn rhugl; ac, os bydd y berthynas yn byw yn yr un cartref, a yw pawb yn y cartref yn gallu siarad Cymraeg?

10.2.1 *Â mab/merch*

Roedd 17 y cant o'r siaradwyr nad oeddent yn rhugl yn siarad Cymraeg â'u plant o leiaf yn weddol gyfartal *â'r* Saesneg. O'r siaradwyr rhugl, roedd 35 y cant yn siarad Saesneg o leiaf yn weddol gyfartal *â'r* Gymraeg (Tabl 9).

10.2.2 *Â'r tad/mam/taid/nain/perthnasau eraill*

Y patrwm cyffredinol ymhlith siaradwyr rhugl oedd bod y ganran a oedd yn siarad Cymraeg 'bron bob amser neu'n bennaf' ar ei huchaf gyda'r tad, mam a'r nain/mam-gu, taid/tad-cu (i'w gymharu â defnydd mewn sefyllfaoedd eraill) ond amrywiai'r

ganran yn sylweddol gan ddibynnu ar oed. Er enghraifft, roedd 38% o'r siaradwyr rhugl 3 i 15 oed yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf gyda'r tad tra ymhlith rhai 45 i 64 oed 79% oedd y ganran.

Eto, yn gyffredinol, ymhlith siaradwyr rhugl y patrwm oedd bod y ganran oedd yn siarad Cymraeg bron bob amser neu'n bennaf gyda'r cymar dipyn yn is na'r ganran gyda'r tad etc. (ond yn weddol tebyg i'r ganran fyddai'n defnyddio Cymraeg bob amser neu'n bennaf gyda ffrindiau). Er enghraifft, roedd 49% o'r siaradwyr rhugl 30 i 44 oed yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf gyda'r cymar (i'w gymharu â 74% gyda'r tad, a 49% gyda ffrindiau). Ymhlith siaradwyr rhugl 45 i 64 oed, y ganran gyfatebol oedd 58% (i'w gymharu â 79% gyda'r tad a 53% gyda ffrindiau).

Yn gyffredinol unwaith eto, i'r siaradwyr rhugl hŷn, sef rhai dros 30 oed, roedd yn fwy arferol siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf gartref nag oedd gyda'r cymar (er yn llai arferol o hyd nag oedd i siarad â'r tad/mam). Rhaid tybio eu bod yn fwy tueddol o siarad Cymraeg gydag aelodau eraill y cartref na chyda'r cymar i egluro'r gwahaniaeth. Er enghraifft, roedd 61% o'r siaradwyr rhugl 30 i 44 oed yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf gartref i'w gymharu â 49% gyda'r cymar (a 74% gyda'r tad). Ymhlith siaradwyr rhugl 45 i 64 oed, y ganran gyfatebol oedd 63% gartref a 58% gyda'r cymar (a 79% gyda'r tad).

10.3 Gyda ffrindiau; gyda'r cymydog agosaf; ac wrth ymgymryd â gweithgareddau pob dydd

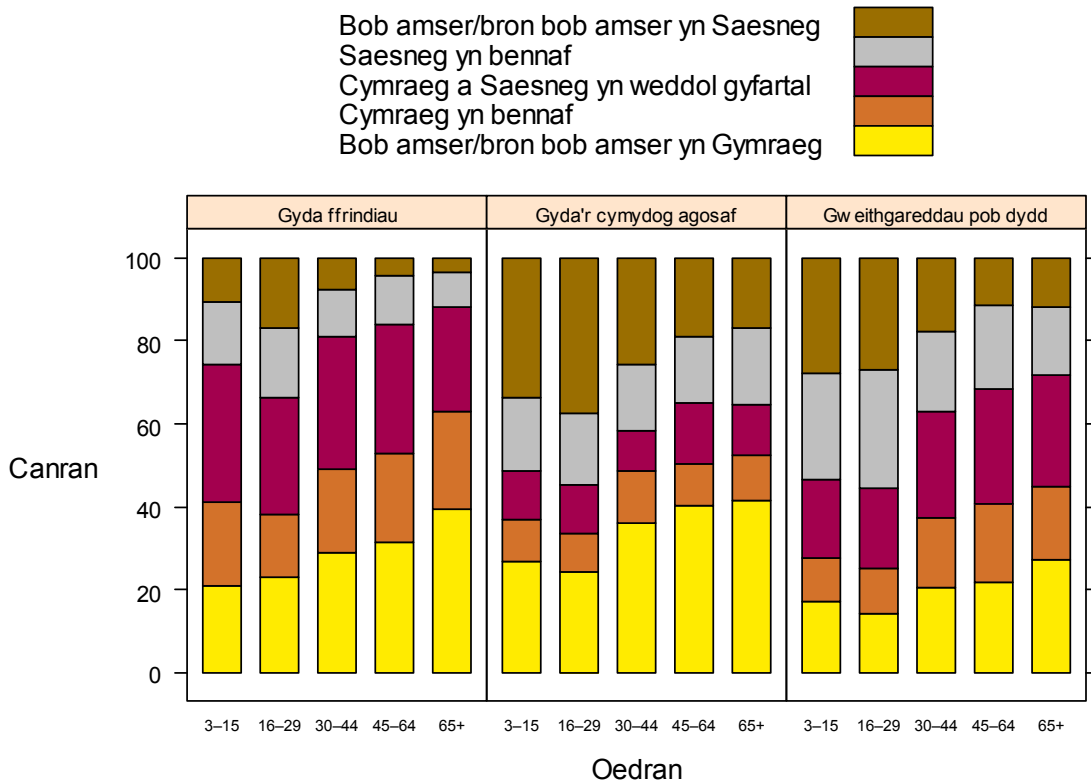
Fel yn y cartref, mae a yw rhywun yn siarad Cymraeg â ffrindiau neu gymydog, neu wrth siopa etc. yn dibynnu ar dri pheth: a yw'r bobl eraill yn gallu siarad Cymraeg; gwybod p'un a ydynt yn gallu siarad Cymraeg; ac, ar ben hynny, parodrwydd i siarad Cymraeg. Efallai fod tipyn o wahaniaeth rhwng y gwahanol sefyllfaoedd dan sylw. Mae rhywun yn gallu dewis ei ffrindiau a chan eu bod yn ffrindiau maen nhw'n fwy tebygol o wybod am allu a pharodrwydd ei gilydd i siarad Cymraeg. Nid oes gan rywun gymaint o ddewis gyda'i gymdogion, nac wrth ymgymryd â gweithgareddau pob dydd fel siopa neu fynd ar y bws.

Anaml y byddai rhai nad oeddynt yn rhugl yn siarad Cymraeg. Roedd 17 y cant o'r rhai nad oeddynt yn rhugl yn siarad Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal gyda ffrindiau, neu'n gwneud mwy o ddefnydd o'r Gymraeg ond roedd y ganran lawer yn is gyda'r cymydog agosaf ac wrth ymgymryd â gweithgareddau pob dydd (Tabl 10).

O'r tair sefyllfa, gyda ffrindiau y byddai siaradwyr rhugl yn gwneud y mwyaf o ddefnydd o'r Gymraeg. Gyda'r cymydog agosaf y gwnânt y defnydd mwyaf wedyn. Gall hynny fod yn adlewyrchu bod y Gymraeg yn gryfach yn yr ardal lle maent yn byw nag ydyw yn yr ardal ehangach o bosibl lle maen nhw'n ymgymryd â'u gweithgareddau pob dydd, ond hefyd yn adlewyrchu y ffaith eu bod yn adnabod y cymydog, ei allu ieithyddol a'i barodrwydd i ddefnyddio Cymraeg tra nad yw hynny'n wir yn eu bywyd pob dydd gydag eraill.

Yn ôl oed, roedd y ganran oedd yn defnyddio'r Gymraeg yn y tair sefyllfa, sef gyda ffrindiau, gyda'r cymydog agosaf ac wrth weithgareddau dyddiol, bob amser neu bron bob amser ar ei huchaf ymhlith pobl dros 65 oed ac ar ei hisaf ymhlith pobl o dan 30 oed (Ffigur 18).

Ffigur 18 Siaradwyr Cymraeg rhugl: iaith siarad gyda ffrindiau, gyda'r cymydog agosaf, ac iaith gweithgareddau pob dydd, yn ôl oed

Gofynnodd Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992 a siaredid Cymraeg â *chyfeillion yn gymdeithasol* drwy'r amser neu'r rhan fwyaf o amser, tua hanner yr amser, o dro i dro, neu byth neu bron byth. Yn 1992, roedd 10 y cant o'r siaradwyr rhugl nad oeddent byth neu bron byth yn siarad Cymraeg â chyfeillion yn gymdeithasol ond roedd 56 y cant yn gwneud y cyfan neu'r rhan fwyaf o'r amser

Yn 2004–06 roedd 8 y cant o'r siaradwyr rhugl yn siarad Saesneg gyda ffrindiau bob amser neu bron bob amser a 49 y cant yn siarad Cymraeg gyda ffrindiau bob amser neu bron bob amser neu'n bennaf.

10.4 Yn yr ysgol

Roedd 82% o'r siaradwyr rhugl dan 16 oed yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf yn yr ysgol. Mae'r ganran hon lawer yn uwch na'r ganran o siaradwyr rhugl dan 16 oed oedd yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf â'r fam neu'r tad (42% neu 38% yn ôl eu trefn), gartref (41%) neu gyda ffrindiau (41%). Er na wyddys i sicrwydd, gellid meddwl mai'r defnydd o'r iaith yn y dosbarth yn hytrach nag amser chwarae ar fuarth yr ysgol sy'n gyfrifol am y gwahaniaethau mawr. Mae iaith addysg yn cael ei disgrifio o dan y bennawd nesaf.

17% o'r siaradwyr dan 16 oed oedd heb fod yn rhugl oedd yn siarad Cymraeg bob amser neu'n bennaf yn yr ysgol (Tabl 11).

11. Iaith addysg

11.1 Cyn-ysgol

Heblaw am blant 3 i 4 oed, roedd y cwestiwn am iaith addysg cyn-ysgol yn gofyn i bobl gofio yn ôl i adeg cynharach yn eu bywyd. Mae problemau gyda chwestiynau o'r fath. Y prif broblem yw na fydd yr ymatebwyr yn gallu cofio'n iawn. Yn achos y cwestiwn penodol hwn, mae'n bosibl na fydd y cwestiwn yn gwneud synnwyr i bobl hŷn ac hyd yn oed os ydynt yn deall ystyr addysg gyn-ysgol, na fydd y cwestiwn yn berthnasol iddynt, gan nad oedd addysg gyn-ysgol yn gyffredin yn y gorffennol.

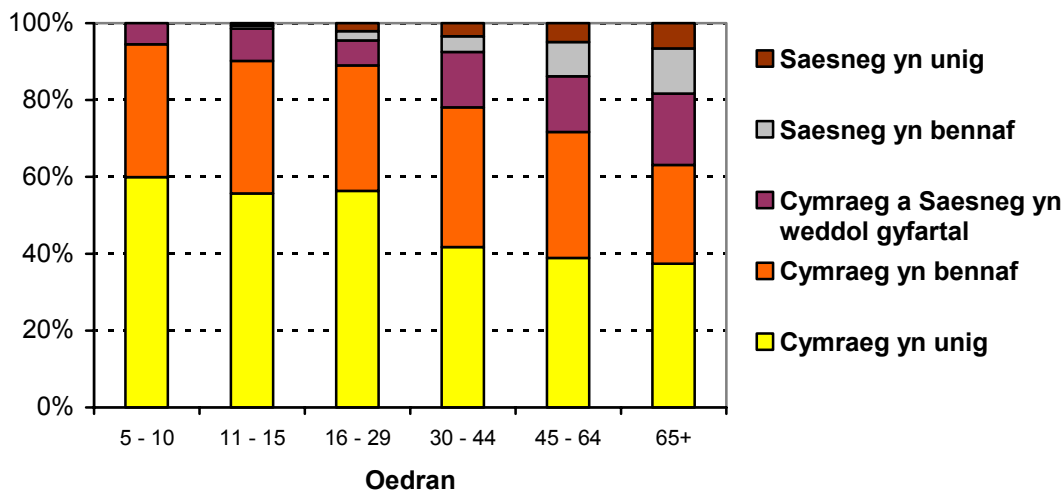
Sampl bach oedd sampl y plant 3 i 4 oed. O'r rhai y dywedodd eu rheini eu bod yn rhugl, roedd 79% ohonynt wedi cael addysg gyn-ysgol yn Gymraeg yn bennaf neu'n unig. 56% oedd y ganran gyfatebol o blith y rhai nad oeddynt yn rhugl.

Roedd llawer mwy o blant 5 i 10 oed (oed ysgol gynradd) a 11 i 15 oed (oed ysgol uwchradd) yn y sampl. O'r siaradwyr rhugl o'r oeddrannau hynny, canrannau eithaf tebyg oedd wedi cael addysg gyn-ysgol yn Gymraeg yn bennaf neu'n unig, 82% a 79% yn ôl eu trefn, ond o'r rhai nad oeddynt yn rhugl roedd y canrannau dipyn yn is, 27% a 12% yn ôl eu trefn (Tabl 12).

11.2 Addysg gynradd

O'r plant 5 i 10 oed oedd yn rhugl roedd 95% yn derbyn eu haddysg gynradd trwy'r Gymraeg yn unig neu'n bennaf. Roedd y ganran yn gostwng wrth i oedran yr ymatebwyr godi (Tabl 13).

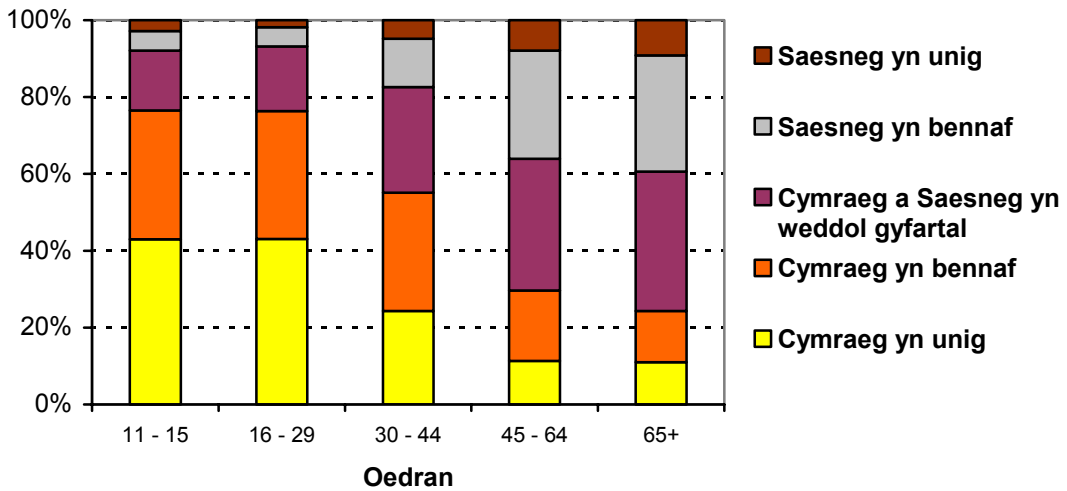
Ffigur 19 Siaradwyr Cymraeg rhugl: iaith eu haddysg gynradd, yn ôl oed

11.3 Addysg uwchradd

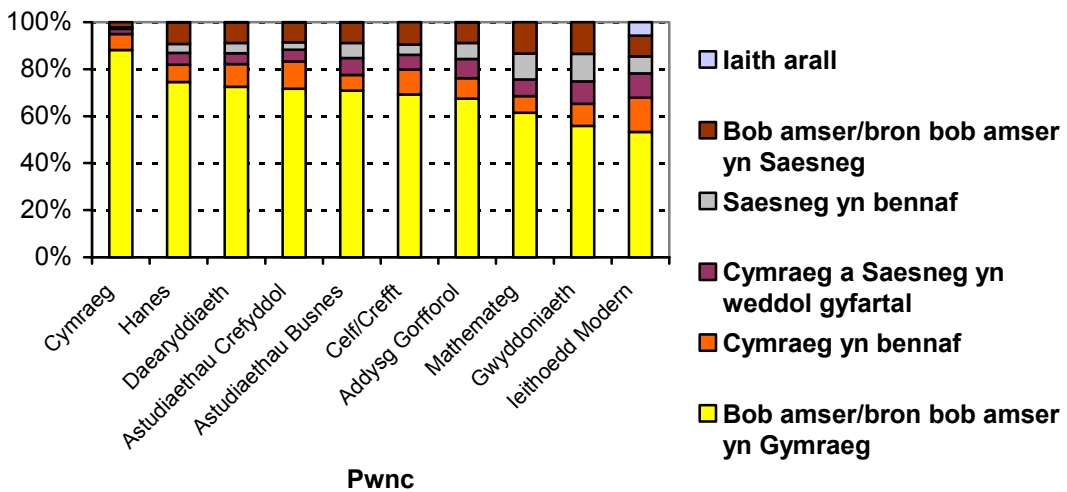
Roedd canrannau uwch o'r siaradwyr rhugl yn dweud bod Cymraeg a Saesneg yn cael eu defnyddio'n weddol gyfartal i'w gymharu â'r sector cynradd. O'r plant 11 i 15 oed oedd yn rhugl roedd 76% yn derbyn eu haddysg uwchradd trwy'r Gymraeg yn unig neu'n bennaf. Yr un oedd y ganran ymhlith y siaradwyr rhugl 16 i 29 oed ond roedd yn is, ac yn gostwng, wrth i oedran yr ymatebwyr godi (Tabl 14).

Ffigur 20 Siaradwyr Cymraeg rhugl: iaith eu haddysg uwchradd, yn ôl oed

11.3.1 Iaith astudio pynciau

Ffigur 21 Siaradwyr rhugl yn y Gymraeg 11-15 oed: iaith addysg, yn ôl pwnc

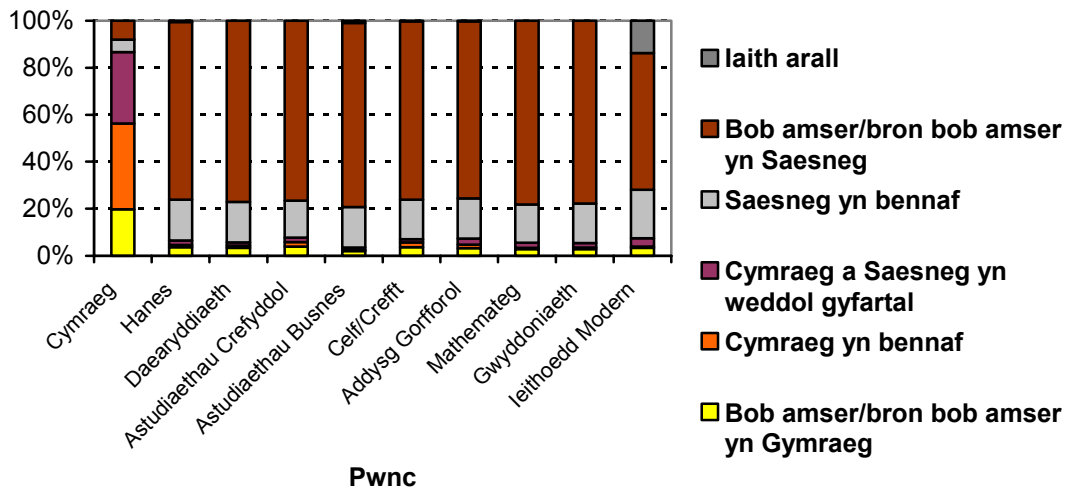
Roedd 95% o'r siaradwyr rhugl yn astudio Cymraeg trwy'r Gymraeg bron bob amser neu'n bennaf. Dim ond 68% a 65% yn ôl eu trefn oedd yn astudio Mathemateg a

Arolygon Defnydd Iaith 2004-06

Gwyddoniaeth trwy'r Gymraeg bron bob amser neu'n bennaf trwy'r Gymraeg. Ychydig iawn o'r rhai nad oeddynt yn rhugl oedd yn astudio unrhyw bwnc trwy'r Gymraeg heblaw am bwnc y Gymraeg ei hun. Roedd 56% o'r rhai nad oeddynt yn rhugl yn astudio hwnnw trwy'r Gymraeg bron bob amser neu'n bennaf.

Ar gyfartaledd, o'r 10 pwnc a restrwyd yn yr holiadur roedd 8.3 yn cael eu hastudio. Roedd siaradwyr rhugl yn astudio 6.9 pwnc o leiaf yn gyfartal yn Gymraeg a Saesneg. Dim ond 1.2 pwnc oedd siaradwr nad oedd yn rhugl yn astudio o leiaf yn gyfartal yn Gymraeg a Saesneg.

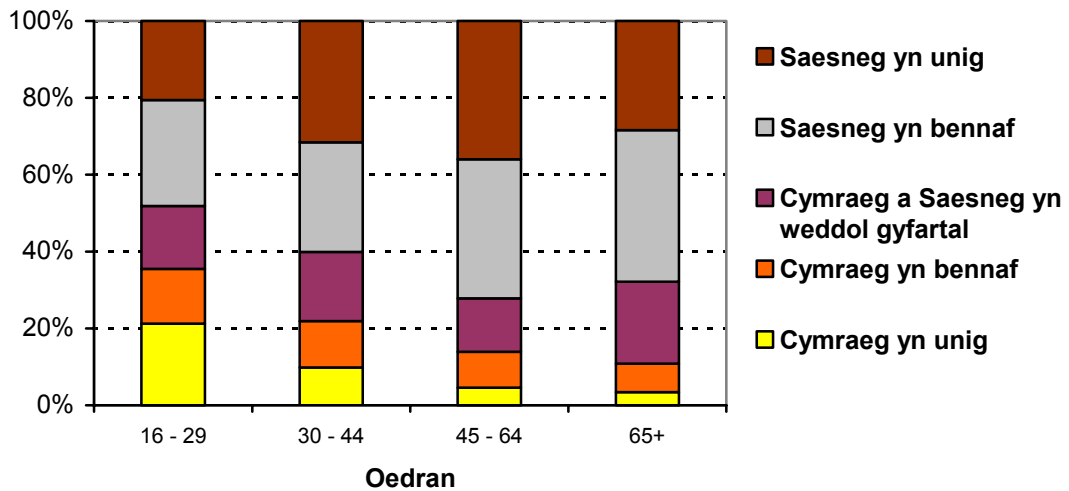
Ffigur 22 Siaradwyr 11–15 oed nad ydynt yn rhugl yn y Gymraeg: iaith addysg, yn ôl pwnc

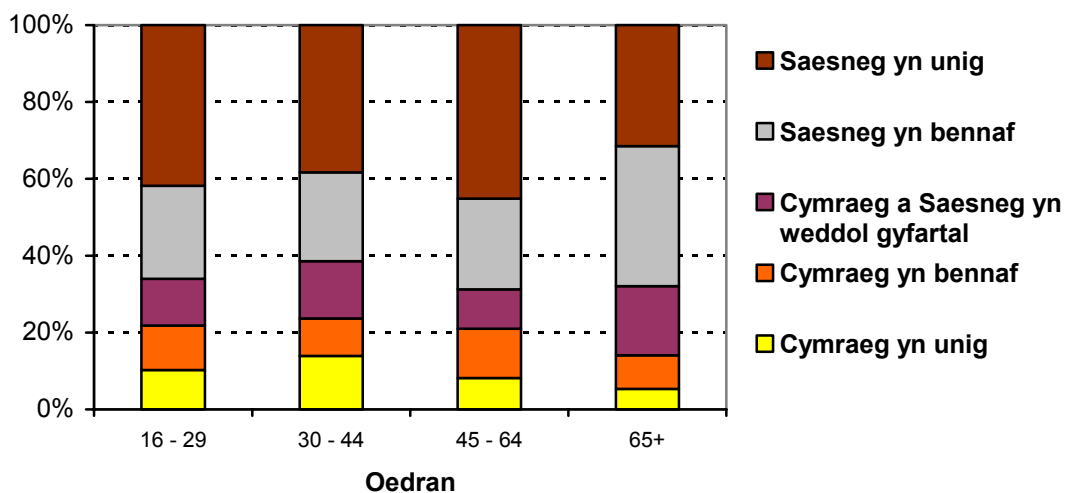
11.4 Addysg bellach ac uwch

Er bod y canrannau o siaradwyr rhugl a ddywedodd fod iaith eu haddysg bellach yn Gymraeg yn unig neu'n bennaf lawer yn is na'r canrannau a gafwyd am addysg uwchradd mae lle i gredu nad yw'r ymatebwyr wedi canolbwyntio ar gyfrwng yr addysgu wrth ymateb gan fod y canrannau hyn yn uwch o lawer na'r ddarpariaeth Gymraeg neu ddwyieithog sydd ar gael ar hyn o bryd neu sydd wedi bod erioed yn y gorffennol. Mae'r un peth yn wir am y canlyniadau a gafwyd am addysg uwch.

Ffigur 23 Siaradwyr Cymraeg rhugl: iaith eu haddysg bellach, yn ôl oed

Ffigur 24 Siaradwyr Cymraeg rhugl: iaith eu haddysg uwch, yn ôl oed

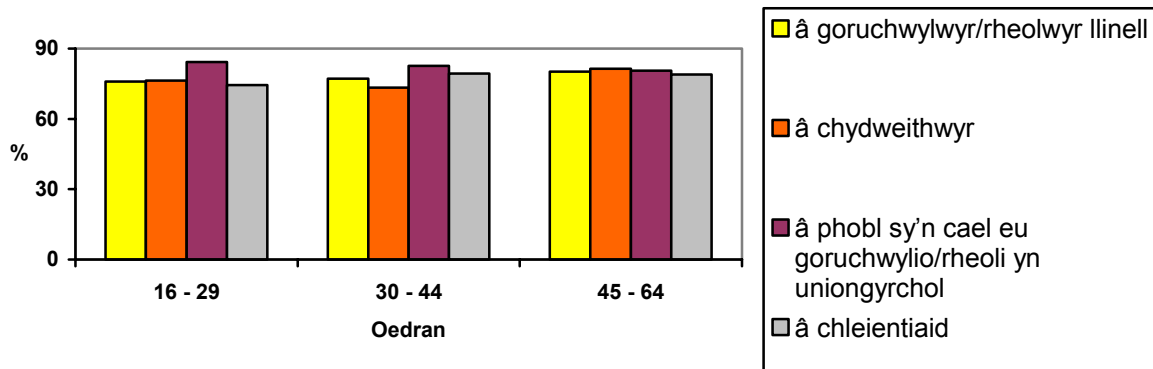
12. Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith

12.1 Iaith a ddefnyddir â goruchwylwyr/rheolwyr llinell; â chydweithwyr; â phobl sy'n cael eu goruchwyllo/rheoli yn uniongyrchol; â chleientiaid

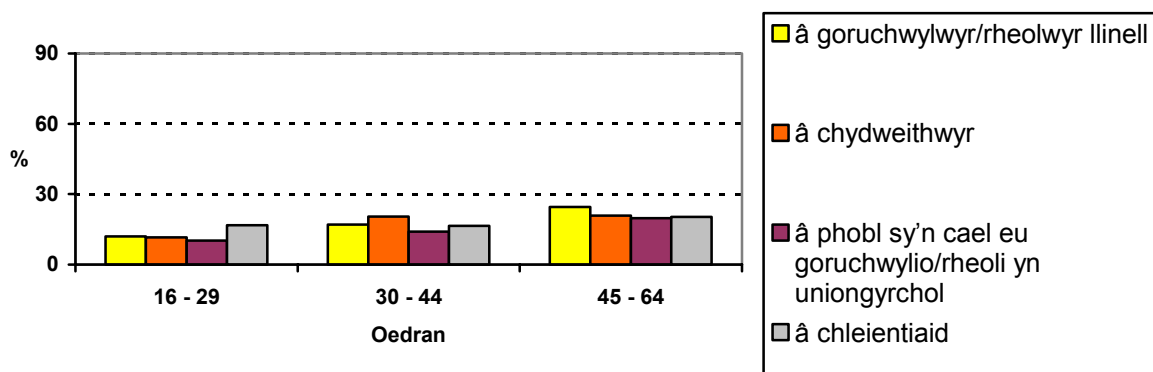
Y prif ddylanwadau y tu ôl i'r dewis iaith yw a ydyw'r siaradwr yn rhugl ac a ydyw rhan fwyaf y goruchwylwyr a.y.b. yn gallu siarad Cymraeg. Nid oes llawer o wahaniaeth rhwng yr oedrannau yn hyn o beth, fel y gwelir yn Ffigur 25 a Ffigur 26 isod. Lle mae'r rhan fwyaf o'r categori'n gallu siarad Cymraeg, bydd rhwng 73% a 84% o'r gweithwyr sy'n gallu siarad Cymraeg yn siarad Cymraeg â'r bobl dan sylw. Lle dim ond rhai o'r categori'n gallu siarad Cymraeg mae amrediad y canrannau'n syrthio i 10% 25%.

Gweler Tabl 15.

Ffigur 25 Yn siarad Cymraeg yn bennaf, lle mae rhan fwyaf y bobl dan sylw yn gallu siarad Cymraeg, yn ôl oedran

Ffigur 26 Yn siarad Cymraeg yn bennaf, lle mae rhai'n unig o'r bobl dan sylw yn gallu siarad Cymraeg, yn ôl oedran

12.2 Iaith a ddefnyddir i wneud gwaith gweinyddol

Eto, roedd gwahaniaeth sylweddol rhwng siaradwyr rhugl a'r rhai nad oedd yn rhugl. Dywedodd 30 y cant o'r siaradwyr rhugl mai'r Gymraeg oedd yn cael ei defnyddio yn bennaf. Dim ond 3 y cant o'r rhai nad oedd yn rhugl ddywedodd yr un peth (Tabl 16).

O ran sector y cyflogwr, doedd fawr o wahaniaeth rhwng y canrannau oedd yn defnyddio'r Gymraeg yn bennaf yn y sector preifat a'r sector cyhoeddus, ond mae canran uwch yn y sector cyhoeddus yn defnyddio Cymraeg a Saesneg yn eithaf cyfartal: 20 y cant o'i gymharu â 12 y cant.

12.3 Ysgrifennu Cymraeg yn y gwaith

Roedd 25 y cant o'r siaradwyr rhugl yn ysgrifennu rhywbeth yn Gymraeg yn rheolaidd a 29 y cant yn ysgrifennu yn Gymraeg weithiau (Tabl 17). Mae cysylltiad cryf cadarnhaol, fel y gellid ei ddisgwyl, rhwng amlder siarad Cymraeg ac amlder ei hysgrifennu.

12.4 Hyfforddiant gwella eu Cymraeg

Roedd 20 y cant wedi cael cynnig hyfforddiant i wella naill ai eu Cymraeg llafar neu ysgrifenedig, neu eu sgiliau arbennig yn y Gymraeg, e.e. ateb y ffôn, cyfieithu. Amcangyfrifir bod 38,000 o bobl wedi cael cynnig o'r fath (Tabl 18).

Roedd 16 y cant (18,000) o'r siaradwyr rhugl a 27 y cant (20,000) o'r rhai nad oeddent yn rhugl wedi cael cynnig.

Roedd 31,000 wedi cael cynnig gwella eu Cymraeg llafar, 23,000 i wella eu Cymraeg ysgrifenedig, ac 17,000 i wella sgiliau arbennig yn y Gymraeg.

Roedd y ganran oedd wedi cael cynnig hyfforddiant lawer yn uwch ymhlith pobl oedd yn gweithio yn y sector cyhoeddus o'i chymharu â gweithwyr y sector preifat: 35 y cant (30,000) yn erbyn 7 y cant (6,000).

12.5 Hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith yn y Gymraeg

Roedd cyflogwyr 20 y cant o'r siaradwyr wedi cynnig neu wedi trefnu hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith yn y Gymraeg. Roedd 61 y cant o'r rhain hefyd wedi cael y cynigion y soniwyd amdanynt yn yr adran flaenorol. Roedd canran uchel o siaradwyr y sector cyhoeddus wedi cynnig neu drefnu hyfforddiant o'i chymharu â siaradwyr y sector preifat: 35 y cant yn erbyn 6 y cant (Tabl 19).

12.6 Bathodynau yn dangos eu bod yn gallu siarad Cymraeg

12.6.1 Cynnig

Roedd 16 y cant wedi cael cynnig bathodyn i ddangos eu bod yn gallu siarad Cymraeg. Roedd 21 y cant o'r benywod wedi cael cynnig a 11 y cant o'r gwrywod. Roedd y ganran oedd wedi cael cynnig yn cynyddu gydag oed. 11 y cant o'r bobl 16 i 29 oed wedi cael cynnig, 17 y cant o'r bobl 30 i 44 oed ac 19 y cant o'r bobl 45 i 64 oed. Roedd 20 y cant o'r siaradwyr rhugl wedi cael cynnig o'i gymharu â 11 y cant o'r rhai nad oeddynt yn rhugl. Roedd dros ddwywaith cymaint o weithwyr y sector cyhoeddus wedi cael cynnig ag oedd yn y sector preifat: 23 y cant o'i gymharu â 10 y cant. Roedd canran uwch o'r rhai oedd yn gweithio i gyflogwyr mawr wedi cael

cynnig o'i chymharu â cyflogwyr mawr, e.e. 23 y cant o'r rhai oedd yn gweithio lle roedd 250 neu'n fwy yn y gweithle o'i gymharu â 13 y cant lle roedd rhwng 1 a 10 yn gweithio (Tabl 20).

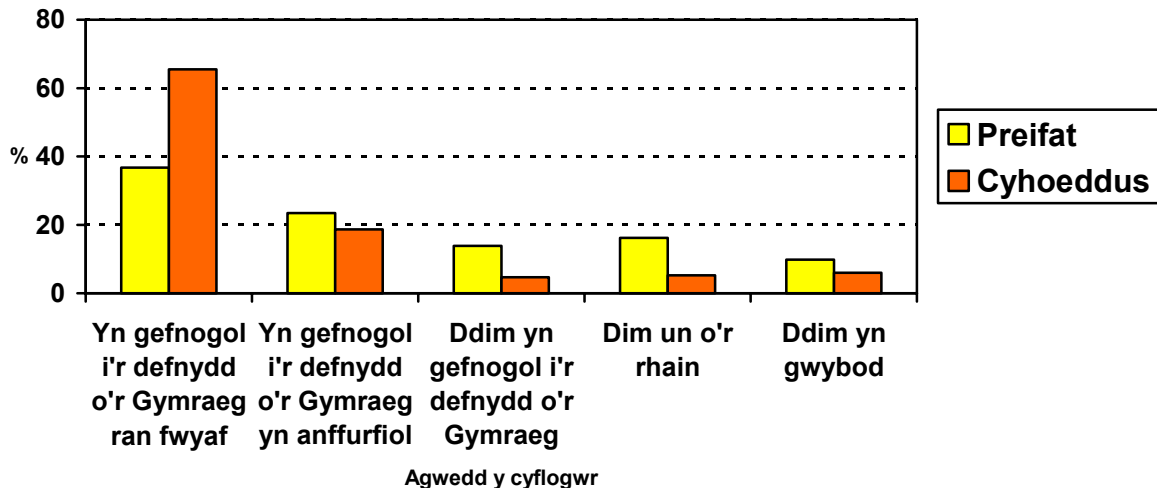
12.6.2 Parodrwydd gwisgo bathodyn

Roedd 63 y cant o'r siaradwyr yn fodlon gwisgo bathodyn: 68 y cant o'r menywod a 57 y cant o'r dynion. Roedd 73 y cant o'r siaradwyr rhugl yn fodlon gwisgo bathodyn. Yn ôl sector cyflogaeth, byddai 57 y cant gweithwyr y sector preifat yn fodlon a 68 y cant gweithwyr y sector cyhoeddus (Tabl 20).

12.7 Agwedd cyflogwyr at ddefnyddio'r Gymraeg

Un cwestiwn am agwedd a ofynnwyd, ond nid cwestiwn am agwedd yr ymatebydd ydoedd, ond barn yr ymatebydd am agwedd ei gyflogwr. Gofynnwyd i'r ymatebydd ddewis un datganiad i ddisgrifio agwedd y cyflogwr. Credai 65 y cant o'r siaradwyr oedd yn gweithio i gyflogwr yn y sector cyhoeddus bod eu cyflogwr yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg yn y rhan fwyaf o agweddau'r busnes, yn ffurfiol ac yn anffurfiol; 37 y cant o'r siaradwyr a weithiai i gyflogwr sector preifat a gredai'r un peth am eu cyflogwr (Tabl 21). (Roedd 90 mil o'r siaradwyr Cymraeg yn gweithio yn y sector preifat a 91 mil yn gweithio yn y sector cyhoeddus).

Ffigur 27 Agwedd y cyflogwr at y Gymraeg, yn ôl sector y cyflogwr

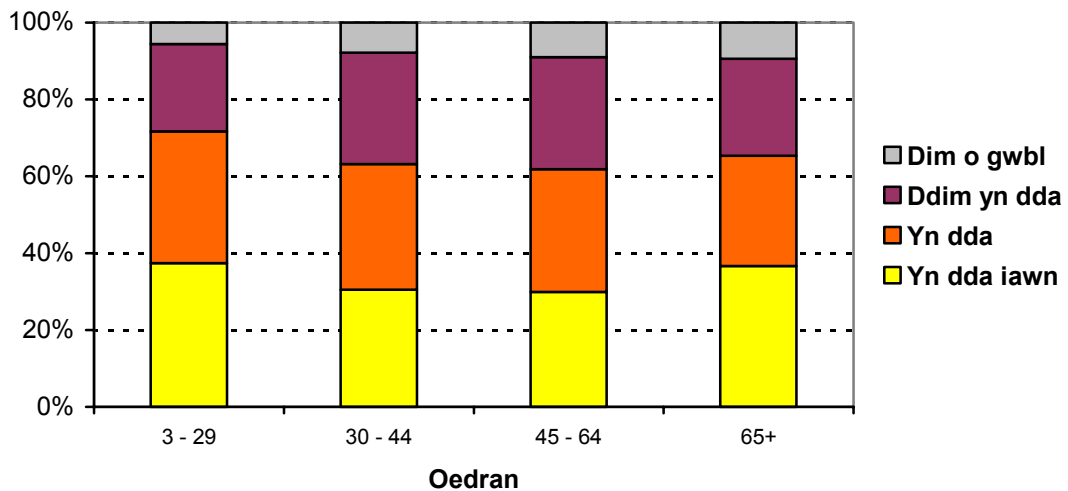

13. Ysgrifennu Cymraeg siaradwyr Cymraeg 3 oed a throsodd

Amcangyfrif yr Arolwg am y nifer o siaradwyr sy'n gallu ysgrifennu Cymraeg yw 542 mil³. Dywedodd 34 y cant eu bod yn gallu ysgrifennu Cymraeg yn dda iawn, 32 y cant yn dda, 26 y cant ddim yn dda, a 7 y cant ddim o gwbl (Tabl 22).

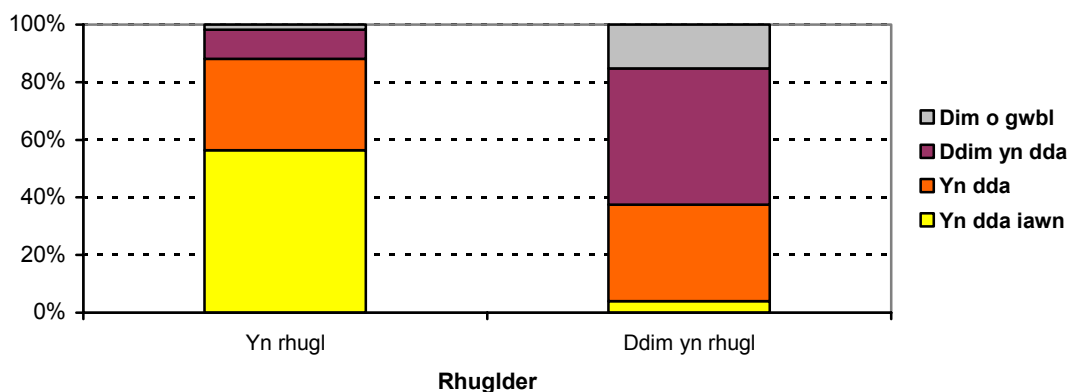
Mae'r canrannau uchaf am ysgrifennu yn dda neu'n dda iawn i'w cael ymhlith pobl dan 30 oed.

Ffigur 28 Siaradwyr Cymraeg: disgrifiad o'u gallu ysgrifennu Cymraeg, yn ôl oedran

Dywedodd 56 y cant o'r siaradwyr rhugl eu bod yn gallu ysgrifennu Cymraeg yn dda iawn a 32 y cant arall eu bod yn gallu ysgrifennu yn dda. Dim ond 4 y cant o'r rhai nad oeddynt yn rhugl ddywedodd eu bod yn gallu ysgrifennu yn dda iawn ond dywedodd 34 y cant eu bod yn gallu ysgrifennu yn dda.

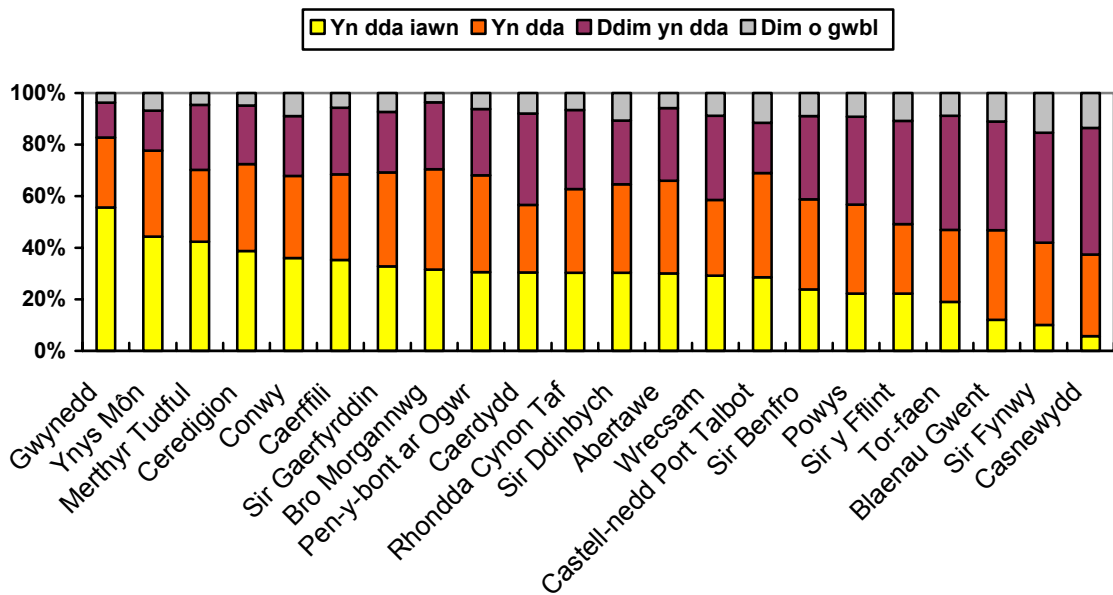
Ffigur 29 Siaradwyr Cymraeg: disgrifiad o'u gallu ysgrifennu Cymraeg, yn ôl rhuglder siarad

³ 496 mil oedd yn gallu ysgrifennu Cymraeg yn ôl Cyfrifiad 2001

Dim ond yng Ngwynedd y barnodd mwyafrif y siaradwyr Cymraeg eu bod yn gallu ysgrifennu Cymraeg yn dda iawn (Tabl 27).

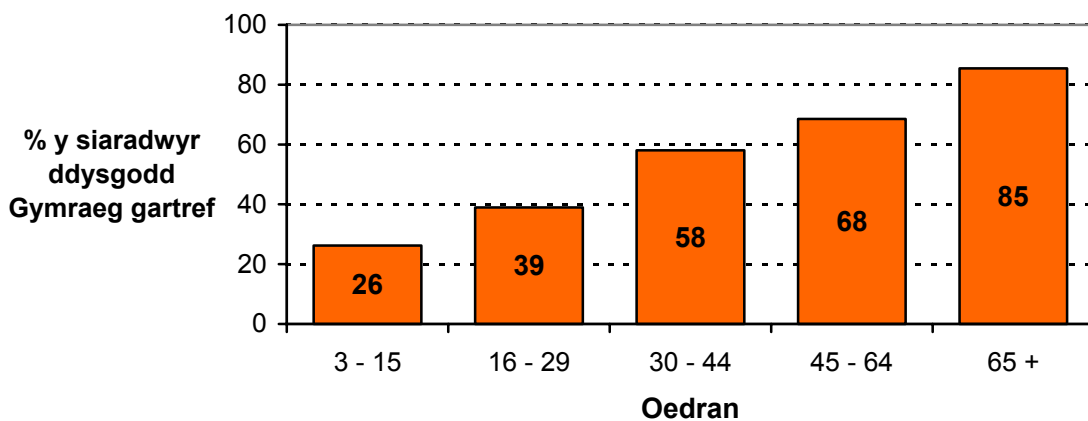
Ffigur 30 Gallu ysgrifennu Cymraeg siaradwyr Cymraeg

14. Man dysgu Cymraeg siaradwyr Cymraeg 3 oed a throsodd

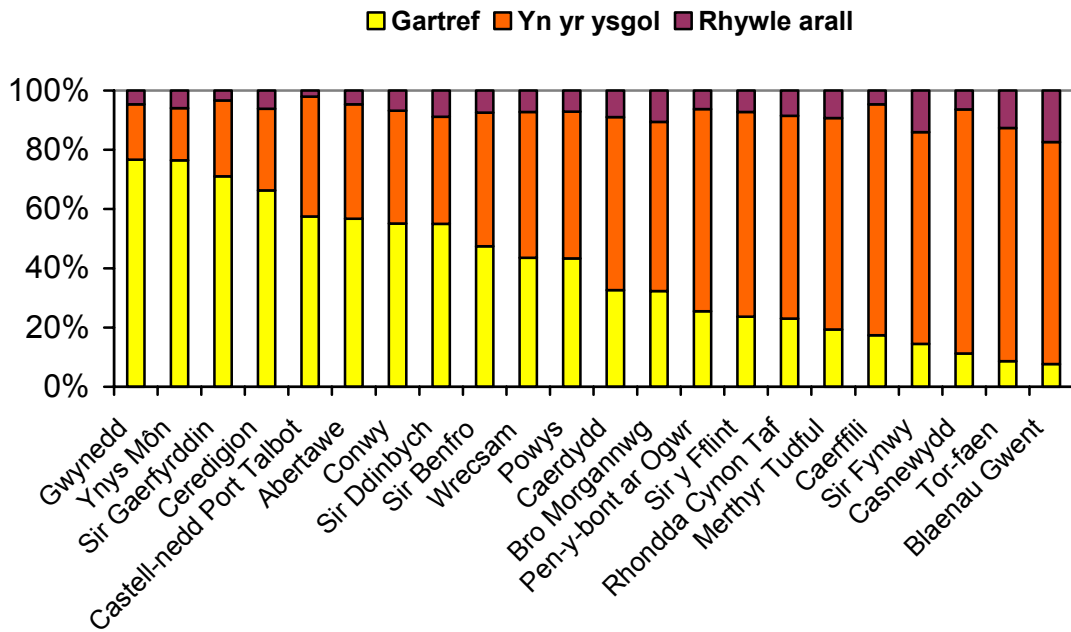
Roedd ychydig dros hanner—53 y cant—o'r siaradwyr wedi dysgu Cymraeg gartref. Amrywiai'r ganran o 85 y cant ymhlith pobl 65 oed neu'n hŷn i 26 y cant ymhlith plant 3 i 15 oed (Tabl 23).

Ffigur 31 Siaradwyr Cymraeg: canran ddysgodd Gymraeg gartref, yn ôl oedran

Yn ardal 8 awdurdod unedol yn unig oedd mwyafrif o'r siaradwyr Cymraeg wedi dysgu siarad Cymraeg gartref (Ffigur 32).

Ffigur 32 Siaradwyr Cymraeg: man dysgu Cymraeg yn ôl awdurdod lleol

Roedd 75 y cant o'r siaradwyr rhugl wedi dysgu Cymraeg gartref, o'i gymharu â 23 y cant o'r rhai nad oeddynt yn rhugl. (O'r siaradwyr rhugl 16 oed neu'n hŷn roedd 82.7 y cant wedi dysgu Cymraeg gartref. Yn 1992 roedd 91 y cant o'r siaradwyr rhugl 16 oed neu'n hŷn wedi dysgu siarad Cymraeg fel plentyn bach gartref).

O'r siaradwyr oedd â'u dau riant yn rhugl, roedd 96 y cant wedi dysgu siarad Cymraeg gartref; pan oedd y fam yn unig yn rhugl, roedd 65 y cant wedi dysgu siarad Cymraeg gartref; pan oedd y tad yn unig yn rhugl, roedd 41 y cant wedi dysgu siarad Cymraeg gartref.

15. Rhai cymariaethau rhyngwladol

15.1 Iwerddon

Yn ôl Cyfrifiad 2006 Gweriniaeth Iwerddon roedd 40.8 y cant (1.7 miliwn) o'r boblogaeth yn gallu siarad Gwyddeleg. Yn ôl oedran, roedd y ganran yn amrywio o 13.7 y cant ymhlith plant 3 i 4 oed, i 72.5 y cant ymhlith plant 10 i 14 oed.

Roedd 29.3 y cant (538 mil) o'r siaradwyr yn siarad Gwyddeleg bob dydd (ond dim ond 5.1 y cant—85 mil—y tu allan i'r gyfundrefn addysg) a 5.9 y cant (97 mil) arall yn ei siarad bob wythnos. Fyddai 24.9 y cant (413 mil) byth yn ei siarad. (Central Statistics Office Ireland, 2007). Mewn cymhariaeth, roedd 63 y cant o siaradwyr Cymraeg Cymru yn siarad Cymraeg bob dydd (Tabl 4).

15.2 New Brunswick, Canada

New Brunswick yw'r unig dalaith yng Nghanada sy'n ddwyieithog yn swyddogol. Yn ôl Cyfrifiad 2006 Canada, roedd 43.6 y cant (314 mil) o boblogaeth talaith New Brunswick â gwybodaeth o'r Ffrangeg. Ystyr hynny yw y dywedir eu bod yn gallu cynnal sgwrs yn yr iaith. Roedd 32.7 y cant (235 mil) yn perthyn yn swyddogol i'r lleiafrif ieithyddol, sef siaradwyr Ffrangeg (Statistics Canada, 2007:1). Roedd 32.4 y cant (233 mil) o boblogaeth y dalaith yn siarad Ffrangeg fel mamiaith (Statistics Canada, 2007:2). Gellir amcangyfrif ar sail y ffigurau hynny fod o leiaf 75 y cant o'r rhai a honnodd wybodaeth o'r Ffrangeg yn debyg o fod yn medru ei siarad yn rhugl. 58 y cant o siaradwyr Cymraeg Cymru sy'n rhugl (Tabl 2).

Roedd 29.4 y cant (212 mil) o'r boblogaeth yn siarad Ffrangeg gartref amlaf (Statistics Canada, 2007:2). Roedd y rhain yn cynrychioli 68 y cant o'r rhai oedd â gwybodaeth o'r Ffrangeg. Os cymerir bod hynny'n golygu eu bod yn siarad Ffrangeg bob dydd, gellir hefyd ddweud fod o leiaf 68 y cant a feddai wybodaeth o'r iaith yn ei siarad bob dydd; 'o leiaf' gan y gallent fod yn siarad yr iaith mewn sefyllfaoedd eraill hefyd.

Mewn cymhariaeth, 34 y cant o siaradwyr Cymraeg Cymru a ddywedodd eu bod yn siarad Cymraeg gartref yn bennaf neu bob amser/bron bob amser (Tabl 6). 63 y cant oedd yn siarad Cymraeg bob dydd.

15.3 Cymuned ymreolus Gwlad y Basg

Yn 2001, roedd 32.3 y cant (657 mil) o'r boblogaeth (2.0 miliwn 2 oed neu'n hŷn) yn siarad Basgeg. Roedd 24.1 y cant (503 mil) yn ei siarad fel mamiaith (87 mil ohonynt ar y cyd â Sbaeneg). Roedd 13.6 y cant (284 mil) o'r boblogaeth (pob oed: 2.1 miliwn) yn siarad Basgeg gartref a 8.4 y cant (175 mil) yn siarad Basgeg a Sbaeneg gartref: cyfanswm o 22.1 y cant (459 mil) (Basque Statistics Office, 2003). Felly, gellir amcangyfrif bod 70 y cant o siaradwyr Basgeg yn ei siarad gartref i ryw raddau. Mewn cymhariaeth, roedd 68.5 y cant o siaradwyr Cymraeg Cymru yn siarad peth Cymraeg gartref, er bod hwnnw'n cynnwys 23.5 y cant oedd yn siarad Saesneg yn bennaf gartref (Tabl 6).

16. TABLAU CANLYNIADAU

16.1 Termau

Maint y sampl perthnasol, cyn ei bwysoli, sydd yn ymddangos o dan y pennawd “Sail”. Trwy bwysoli'r niferoedd hynny, cynhyrchir yr amcangyfrifon sydd yn ymddangos o dan y pennawd “Amcangyfrif”. Nid yw'r amcangyfrifon wedi eu talgrynnu ond nid yw hynny'n golygu y gellir eu hystyried yn gywir i'r digid olaf. I'r gwrthwyneb: amcangyfrifon ydynt wedi eu llunio er mwyn dangos yn fras maint y dosbarth dan sylw yn y boblogaeth. Mae'r pwysoliadau yn amrywio o 42 i 2,003, er mai eu canolrif yw 190. Gellir gweld yn hawdd felly pam na ddylid ystyried yr amcangyfrifon yn ddibynadwy hyd yn oed i'r mil agosaf.

Ni chafwyd ateb gan bawb i bob cwestiwn. Lle na chafwyd ateb gan unigolyn, ni phriodolwyd ateb iddo ond yn hytrach fe'i hepgorwyd o unrhyw ddadansoddiad lle defnyddiwyd y cwestiwn. O ganlyniad gall “sail” cwestiwn amrywio ychydig o dabl i dabl, ac fe fydd yr “amcangyfrif” hefyd yn amrywio ychydig o ganlyniad.

Mae'r canrannau a ddangosir yn y tablau wedi eu cyfrifo gan ddefnyddio'r ymatebion wedi eu pwysoli.

16.2 Cyfyngau hyder

Mae'r tabl canlynol yn rhoi cyfyngau hyder 95 y cant fel cymorth i ddehongli'r canrannau a ddangosir yn y canlyniadau. Mae siawns o 95 mewn 100 bod y gwerth sy'n cael ei amcangyfrif yn gorwedd o fewn y cyfyngau hyn. Mae'r cyfyngau wedi cael eu cyfrifo fel pe bai hap sampl syml wedi ei dynnu ond bod amcangyfrif o'r effaith ddylunio wedi ei gynnwys yn y cyfrifo. Dangosodd Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992 fod y cynllun sampl a ddefnyddiwyd ynddo wedi rhoi effaith ddylunio o 1.57. Gan fod tebygrwydd rhwng cynllun sampl yr arolwg hwnnw ac un yr arolwg hwn—yn benodol fod hap sampl haenedig ond bod y cartref yn fath o glwstwr ar gyfer rhannu holiaduron am y Gymraeg—penderfynwyd defnyddio 1.57 fel amcangyfrif ar gyfer yr effaith ddylunio wrth lunio y tabl canlynol. Cyfrifwyd y cyfyngau hyder ar gyfer cyfran ‘p’ yn y tabl isod felly trwy ddefnyddio y fformwla:

$$p \pm 1.96\sqrt{Deff} .s.e.(p) \text{ lle } s.e.(p) = \sqrt{p(1-p)/n} \text{ a } \sqrt{Deff} = \sqrt{1.57} = 1.25$$

Cyfyngau hyder 95% bras am amryw o samplau maint gwahanol (“Sail”)

Sail (maint y sampl)	% a roddir yn y tabl:		
	10% neu 90%	25% neu 75%	50%
100	2.6–17.4	14.4–35.6	37.7–62.3
250	5.3–14.7	18.3–31.7	42.2–57.8
500	6.7–13.3	20.2–29.8	44.5–55.5
1,000	7.7–12.3	21.6–28.4	46.1–53.9
2,500	8.5–11.5	22.9–27.1	47.5–52.5
5,000	9.0–11.0	23.5–26.5	48.3–51.7
7,500	9.2–10.8	23.8–26.2	48.6–51.4

Tabl 1 Siaradwyr Cymraeg: disgrifiad o'u gallu

		Disgrifiad gallu yn y Gymraeg				Cyfanswm		
		Rwyf yn rhugl yn Gymraeg	Gallaf siarad cryn dipyn o Gymraeg	Dim ond ychydig o Gymraeg y gallaf ei siarad	Dim ond ychydig o eiriau y gallaf eu dweud	% Rhes	Amcan-gyfrif	Sail
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes		
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	58.4	21.2	16.5	3.8	100	542,897	7,688
Rhyw	Gwryw	61.7	20.3	14.2	3.8	100	244,435	3,408
	Benyw	55.8	22.0	18.4	3.9	100	298,461	4,280
Oedran	3 - 15	46.9	23.5	23.8	5.7	100	151,723	1,741
	16 - 29	59.0	21.6	16.3	3.2	100	84,190	1,084
	30 - 44	58.2	20.2	17.7	3.9	100	90,103	1,392
	45 - 64	62.9	21.2	12.3	3.6	100	121,874	1,956
	65+	70.9	18.3	9.1	1.7	100	95,007	1,515
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	65.9	20.6	12.3	1.2	100	427,218	6,066
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	30.9	23.7	31.8	13.6	100	115,679	1,622
Man dysgu siarad Cymraeg	Gartref	82.4	12.5	4.1	1.1	100	287,674	4,427
	Yn yr ysgol	33.7	31.0	29.1	6.2	100	218,946	2,682
	Rhywle arall	15.8	32.4	39.0	12.7	100	33,991	555
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	89.6	8.1	2.0	0.2	100	222,573	3,485
	Y tad yn unig yn rhugl	56.7	25.7	13.6	3.9	100	43,810	626
	Y fam yn unig yn rhugl	65.0	25.1	8.2	1.7	100	46,508	652
	Cymysgedd arall neu anhysbys	27.3	32.2	32.6	7.8	100	227,166	2,901
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	75.6	14.9	7.6	1.9	100	284,999	4,504
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	39.5	28.2	26.2	6.0	100	257,897	3,184
Oed symud i Gymru	Ganwyd yng Nghymru	62.9	20.1	13.9	3.0	100	472,146	6,640
	O dan 11 oed	33.2	33.5	27.7	5.6	100	35,553	496
	11 oed neu drosodd	13.7	27.7	41.8	16.7	100	24,601	419
Hunaniaeth genedlaethol	Cymreig	64.5	19.8	13.0	2.7	100	472,341	6,649
	Arall	17.7	30.9	39.9	11.5	100	70,556	1,039

Tabl 2 Rhuglder siaradwyr Cymraeg

		Rhuglder						
		Yn rhugl		Ddim yn rhugl		Cyfanswm		
		% Rhes	Amcangyfrif	% Rhes	Amcangyfrif	% Rhes	Amcangyfrif	Sail
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	58.4	317,274	41.6	225,622	100.0	542,897	7,688
Rhyw	Gwryw	61.7	150,785	38.3	93,650	100.0	244,435	3,408
	Benyw	55.8	166,489	44.2	131,972	100.0	298,461	4,280
Oedran	3 - 15	46.9	71,168	53.1	80,555	100.0	151,723	1,741
	16 - 29	59.0	49,659	41.0	34,531	100.0	84,190	1,084
	30 - 44	58.2	52,406	41.8	37,697	100.0	90,103	1,392
	45 - 64	62.9	76,697	37.1	45,177	100.0	121,874	1,956
	65+	70.9	67,344	29.1	27,663	100.0	95,007	1,515
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	65.9	281,531	34.1	145,687	100.0	427,218	6,066
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	30.9	35,743	69.1	79,935	100.0	115,679	1,622
Man dysgu siarad Cymraeg	Gartref	82.4	237,053	17.6	50,621	100.0	287,674	4,427
	Yn yr ysgol	33.7	73,682	66.3	145,264	100.0	218,946	2,682
	Rhywle arall	15.8	5,375	84.2	28,616	100.0	33,991	555
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	89.6	199,530	10.4	23,043	100.0	222,573	3,485
	Y tad yn unig yn rhugl	56.7	24,848	43.3	18,962	100.0	43,810	626
	Y fam yn unig yn rhugl	65.0	30,244	35.0	16,264	100.0	46,508	652
	Cymysgedd arall neu anhysbys	27.3	62,090	72.7	165,076	100.0	227,166	2,901
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	75.6	215,317	24.4	69,682	100.0	284,999	4,504
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	39.5	101,957	60.5	155,940	100.0	257,897	3,184
Oed symud i Gymru	Ganwyd yng Nghymru	62.9	297,208	37.1	174,937	100.0	472,146	6,640
	O dan 11 oed	33.2	11,805	66.8	23,748	100.0	35,553	496
	11 oed neu drosodd	13.7	3,382	86.3	21,219	100.0	24,601	419
Hunaniaeth genedlaethol	Cymreig	64.5	304,773	35.5	167,568	100.0	472,341	6,649
	Arall	17.7	12,501	82.3	58,055	100.0	70,556	1,039

Tabl 3 Nodweddion cefndir siaradwyr rhugl

		Rhuglder						
		Yn rhugl			Ddim yn rhugl			Cyfanswm % Colofn
		% Colofn	Amcangyfrif	Sail	% Colofn	Amcangyfrif	Sail	
Rhyw	Gwryw	47.5	150,785	2,167	41.5	93,650	1,241	45.0
	Benyw	52.5	166,489	2,511	58.5	131,972	1,769	55.0
	Cyfanswm	100.0	317,274	4,678	100.0	225,622	3,010	100.0
Oedran	3 - 15	22.4	71,168	836	35.7	80,555	905	27.9
	16 - 29	15.7	49,659	648	15.3	34,531	436	15.5
	30 - 44	16.5	52,406	820	16.7	37,697	572	16.6
	45 - 64	24.2	76,697	1,269	20.0	45,177	687	22.4
	65+	21.2	67,344	1,105	12.3	27,663	410	17.5
	Cyfanswm	100.0	317,274	4,678	100.0	225,622	3,010	100.0
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	88.7	281,531	4,184	64.6	145,687	1,882	78.7
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	11.3	35,743	494	35.4	79,935	1,128	21.3
	Cyfanswm	100.0	317,274	4,678	100.0	225,622	3,010	100.0
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	63.0	199,530	3,153	10.3	23,043	332	41.2
	Y tad yn unig yn rhugl	7.8	24,848	341	8.5	18,962	285	8.1
	Y fam yn unig yn rhugl	9.5	30,244	421	7.3	16,264	231	8.6
	Cymysgedd arall neu anhysbys	19.6	62,090	757	73.9	165,076	2,144	42.1
	Cyfanswm	100.0	316,712	4,672	100.0	223,345	2,992	100.0
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	67.9	215,317	3,428	30.9	69,682	1,076	52.5
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	32.1	101,957	1,250	69.1	155,940	1,934	47.5
	Cyfanswm	100.0	317,274	4,678	100.0	225,622	3,010	100.0
Oed symud i Gymru	Ganwyd yng Nghymru	95.1	297,208	4,374	79.6	174,937	2,266	88.7
	O dan 11 oed	3.8	11,805	186	10.8	23,748	310	6.7
	11 oed neu drosodd	1.1	3,382	55	9.6	21,219	364	4.6
	Cyfanswm	100.0	312,395	4,615	100.0	219,904	2,940	100.0
Hunaniaeth genedlaethol	Cymreig	96.1	304,773	4,475	74.3	167,568	2,174	87.0
	Arall	3.9	12,501	203	25.7	58,055	836	13.0
	Cyfanswm	100.0	317,274	4,678	100.0	225,622	3,010	100.0

Tabl 4 Siaradwyr Cymraeg: amllder siarad Cymraeg

		Amllder siarad Cymraeg						
		Bob dydd % Rhes	Bob wythnos % Rhes	Llai aml % Rhes	Byth % Rhes	Cyfanswm % Rhes	Amcangyfrif	Sail
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	62.8	17.1	16.6	3.5	100.0	544,690	7,707
Rhyw	Gwryw	65.4	16.6	15.0	3.0	100.0	245,356	3,414
	Benyw	60.7	17.5	18.0	3.8	100.0	299,334	4,293
Oedran	3 - 15	65.6	24.7	8.4	1.3	100.0	152,268	1,745
	16 - 29	48.3	19.1	24.5	8.1	100.0	84,671	1,089
	30 - 44	63.0	12.5	20.5	4.1	100.0	90,367	1,396
	45 - 64	65.9	13.7	17.6	2.9	100.0	122,067	1,958
	65+	67.3	12.0	17.9	2.9	100.0	95,317	1,519
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	67.5	16.7	13.7	2.2	100.0	428,955	6,084
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	45.7	18.6	27.6	8.1	100.0	115,735	1,623
Rhuglder	Yn rhugl	86.9	7.6	4.9	0.5	100.0	317,025	4,674
	Ddim yn rhugl	29.0	30.4	33.0	7.6	100.0	225,294	3,007
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	86.4	6.8	6.3	0.6	100.0	223,470	3,494
	Y tad yn unig yn rhugl	63.2	14.1	18.6	4.1	100.0	43,711	625
	Y fam yn unig yn rhugl	66.4	16.5	16.1	1.0	100.0	46,623	654
	Cymysgedd arall neu anhysbys	39.4	27.7	26.4	6.5	100.0	227,860	2,908
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	80.6	8.4	9.3	1.6	100.0	285,580	4,513
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	43.3	26.6	24.6	5.5	100.0	259,110	3,194
Oed symud i Gymru	Ganwyd yng Nghymru	66.2	15.1	15.7	3.0	100.0	473,977	6,660
	O dan 11 oed	41.9	32.0	20.2	6.0	100.0	35,653	497
	11 oed neu drosodd	31.1	30.6	30.4	7.9	100.0	24,601	419
Hunaniaeth genedlaethol	Cymreig	67.5	14.8	14.9	2.7	100.0	474,081	6,667
	Arall	31.4	32.2	27.7	8.6	100.0	70,609	1,040

Tabl 5 Siaradwyr Cymraeg 16 oed a throsodd: iaith y sgwrs ddiweddaraf gyda rhywun nad yw'n perthyn

		Iaith y sgwrs ddiweddaraf				Cyfanswm	Amcangyfrif	Sail
		Cymraeg	Saesneg	Arall	Ddim yn gwybod/ddim yn cofio	% Rhes		
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes		
Gallu - siarad Cymraeg Rhyw	Yn gallu siarad Cymraeg	40.7	58.3	0.5	0.5	100.0	390,130	5,935
	Gwryw	44.5	54.7	0.5	0.3	100.0	171,001	2,563
	Benyw	37.7	61.2	0.5	0.6	100.0	219,130	3,372
Oedran	16 - 29	29.8	68.1	0.7	1.4	100.0	82,828	1,066
	30 - 44	37.8	61.2	0.9	0.1	100.0	90,311	1,396
	45 - 64	44.4	55.1	0.3	0.3	100.0	122,003	1,957
	65+	48.3	51.1	0.2	0.4	100.0	94,987	1,516
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	45.2	54.1	0.3	0.5	100.0	309,556	4,711
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	23.5	74.7	1.3	0.5	100.0	80,575	1,224
Rhuglder	Yn rhugl	59.5	39.8	0.3	0.4	100.0	244,659	3,824
	Ddim yn rhugl	8.8	89.8	0.9	0.6	100.0	143,923	2,091
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	60.9	38.8	0.1	0.2	100.0	200,285	3,198
	Y tad yn unig yn rhugl	31.2	67.9	0.5	0.3	100.0	30,966	472
	Y fam yn unig yn rhugl	30.8	68.5	0.2	0.5	100.0	32,099	474
	Cymysgedd arall neu anhysbys	13.6	84.4	1.2	0.8	100.0	125,106	1,777
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	55.1	44.3	0.3	0.3	100.0	239,329	3,921
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	17.9	80.5	0.8	0.8	100.0	150,801	2,014
Oed symud i Gymru	Ganwyd yng Nghymru	43.5	55.7	0.4	0.4	100.0	342,513	5,154
	O dan 11 oed	20.9	78.0	0.6	0.4	100.0	19,849	321
	11 oed neu drosodd	15.5	82.1	1.6	0.7	100.0	23,280	401
Hunaniaeth genedlaethol	Cymreig	44.3	54.9	0.4	0.4	100.0	346,601	5,218
	Arall	12.0	85.9	1.0	1.0	100.0	43,529	717

Tabl 6 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir gartref, yn ôl nodweddion y siaradwr

		Iaith a siaredir gartref Cymraeg a Saesneg						Cyfanswm % Rhes	Amcangyfrif	Sail
		Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg % Rhes	Cymraeg yn bennaf % Rhes	Saesneg yn weddol gyfartal % Rhes	Saesneg yn bennaf % Rhes	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg % Rhes				
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	28.1	6.3	10.6	23.5	31.5	100.0	533,146	7,544	
Rhyw	Gwryw	30.7	6.4	10.3	23.5	29.1	100.0	240,185	3,343	
	Benyw	26.1	6.2	10.8	23.5	33.4	100.0	292,960	4,201	
Oedran	3 - 15	15.4	4.5	11.3	28.6	40.3	100.0	150,503	1,731	
	16 - 29	22.1	5.1	8.5	23.5	40.8	100.0	82,687	1,067	
	30 - 44	29.2	6.9	11.5	23.9	28.6	100.0	88,509	1,367	
	45 - 64	34.0	7.4	10.5	20.2	27.9	100.0	119,370	1,915	
	65+	45.7	8.2	10.6	19.2	16.2	100.0	92,076	1,464	
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	30.9	6.8	11.0	22.7	28.5	100.0	419,555	5,951	
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	17.8	4.3	8.9	26.5	42.4	100.0	113,590	1,593	
Rhuglder	Yn rhugl	47.0	9.6	12.8	17.9	12.6	100.0	308,906	4,551	
	Ddim yn rhugl	1.9	1.6	7.3	31.4	57.8	100.0	221,947	2,969	
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	61.2	9.5	9.5	12.2	7.6	100.0	216,969	3,394	
	Y tad yn unig yn rhugl	9.4	7.5	19.5	34.9	28.7	100.0	43,592	621	
	Y fam yn unig yn rhugl	15.2	10.5	27.2	29.3	17.9	100.0	45,845	643	
	Cymysgedd arall neu anhysbys	2.6	2.1	6.5	30.7	58.0	100.0	224,050	2,862	
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	51.0	10.1	10.9	15.6	12.4	100.0	278,205	4,393	
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	3.2	2.1	10.2	32.2	52.3	100.0	254,940	3,151	

Tabl 7 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir gartref, yn ôl cyfansoddiad y cartref

Iaith a siaredir gartref		Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)					
		Pawb yn gallu siarad Cymraeg			Rhai'n gallu siarad Cymraeg		
		Rhuglder yr unigolyn			Rhuglder yr unigolyn		
		Yn rhugl	Ddim yn rhugl	Cyfanswm	Yn rhugl	Ddim yn rhugl	Cyfanswm
Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg	64.9%	4.1%	50.0%	6.7%	0.8%	3.1%	
Cymraeg yn bennaf	11.8%	3.9%	9.9%	4.6%	0.5%	2.1%	
Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	9.4%	14.7%	10.7%	19.5%	3.9%	10.0%	
Saesneg yn bennaf	8.4%	36.9%	15.3%	37.4%	28.5%	32.0%	
Bob amser/bron bob amser yn Saesneg	3.5%	39.1%	12.2%	31.4%	65.3%	51.9%	
Iaith arall	0.2%	0.1%	0.1%	0.0%	0.8%	0.5%	
Amherthnasol	1.9%	1.1%	1.7%	0.3%	0.3%	0.3%	
Cyfanswm	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	
Amcangyfrif	213,346	69,381	282,727	100,427	155,087	255,515	
Sail	3,398	1,073	4,471	1,232	1,924	3,156	

Tabl 8 Siaradwyr rhugl: defnydd gartref yn ôl oed

Oedran	Iaith a siaredir gartref						Cyfanswm % rhes	Amcangyfrif	Sail
	Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg % rhes	Cymraeg yn bennaf % rhes	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal % rhes	Saesneg yn bennaf % rhes	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg % rhes	Cyfanswm % rhes			
3 - 15	31.5	9.1	17.2	23.9	18.3	100.0	70,581	831	
16 - 29	36.9	7.9	11.2	22.3	21.7	100.0	48,224	630	
30 - 44	50.1	10.4	12.8	18.1	8.6	100.0	50,591	792	
45 - 64	53.3	10.0	12.1	14.5	10.1	100.0	74,524	1,235	
65+	61.8	10.4	10.2	12.0	5.6	100.0	64,987	1,063	
Cyfanswm	47.0	9.6	12.8	17.9	12.6	100.0	308,906	4,551	

Tabl 9 Siaradwyr Cymraeg: pa iaith a siaredir â'r plant

		Iaith a siaredir gyda'r plant								
		Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg	Cyfanswm % Rhes	Amcangyfrif	Sail	
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	Rhes			
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	35.2	7.4	10.7	19.2	27.6	100.0	274,455	4,306	
Rhyw	Gwryw	37.8	7.2	9.5	18.1	27.3	100.0	115,584	1,784	
	Benyw	33.3	7.5	11.6	19.9	27.7	100.0	158,871	2,522	
Oedran	16 - 29	17.0	6.6	14.0	19.8	42.5	100.0	27,776	371	
	30 - 44	32.2	8.3	14.1	19.9	25.5	100.0	69,604	1,086	
	45 - 64	36.1	6.3	9.7	20.3	27.6	100.0	102,825	1,647	
	65+	43.5	8.2	7.8	16.7	23.9	100.0	74,250	1,202	
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	40.0	7.5	11.2	17.9	23.3	100.0	215,305	3,378	
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	17.4	6.9	8.8	23.7	43.2	100.0	59,150	928	
Rhuglder	Yn rhugl	55.1	9.8	10.5	13.8	10.7	100.0	170,367	2,749	
	Ddim yn rhugl	2.1	3.4	11.1	28.1	55.4	100.0	103,131	1,545	
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	57.2	8.6	9.3	13.0	11.9	100.0	147,231	2,407	
	Y tad yn unig yn rhugl	16.6	5.2	16.2	26.7	35.2	100.0	20,962	331	
	Y fam yn unig yn rhugl	19.6	11.7	15.4	25.5	27.8	100.0	21,800	328	
	Cymysgedd arall neu anhysbys	5.4	4.7	10.6	26.6	52.8	100.0	83,761	1,233	
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	51.9	8.9	9.9	13.8	15.6	100.0	172,499	2,890	
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	6.8	4.8	12.2	28.3	47.9	100.0	101,956	1,416	

Tabl 10 Siaradwyr Cymraeg: iaith a siaredir â grwpiau gwahanol o bobl

Rhuglder yr unigolyn	Oedran	Iaith a siaredir					Cyfan- swm	Amcan- gyfrif	Sail	
		Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg				
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes			
Ddim yn rhugl	Pawb 3 a throsodd	laith a siaredir gyda ffrindiau	1.1	2.5	12.8	28.7	54.8	100.0	219,393	2,938
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	1.6	3.2	5.3	23.6	66.3	100.0	215,969	2,889
		laith gweithgareddau pob dydd	0.7	1.8	5.9	26.4	65.2	100.0	216,705	2,903
Yn rhugl	3 - 15	laith a siaredir gyda ffrindiau	20.9	20.2	33.1	15.1	10.7	100	70,098	826
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	26.8	10.1	11.7	17.6	33.8	100	68,359	803
		laith gweithgareddau pob dydd	17.0	10.5	18.9	26.0	27.7	100	67,753	793
	16 - 29	laith a siaredir gyda ffrindiau	22.9	15.4	27.9	16.9	16.9	100	48,312	630
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	24.1	9.3	12.1	17.2	37.4	100	46,369	611
		laith gweithgareddau pob dydd	14.2	10.8	19.3	28.6	27.0	100	48,235	631
	30 - 44	laith a siaredir gyda ffrindiau	28.9	20.2	31.9	11.5	7.5	100	51,335	803
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	35.9	12.9	9.7	15.9	25.7	100	50,577	792
		laith gweithgareddau pob dydd	20.4	16.8	25.8	19.4	17.6	100	50,367	788
	45 - 64	laith a siaredir gyda ffrindiau	31.6	21.2	31.1	12.0	4.1	100	75,494	1,251
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	40.4	10.1	14.4	16.1	19.0	100	74,316	1,233
		laith gweithgareddau pob dydd	21.7	19.0	27.7	20.3	11.3	100	73,066	1,215
	65+	laith a siaredir gyda ffrindiau	39.3	23.6	25.5	8.2	3.4	100	64,215	1,066
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	41.5	11.0	12.0	18.8	16.7	100	63,637	1,054
		laith gweithgareddau pob dydd	27.3	17.6	26.8	16.7	11.6	100	62,715	1,044
	Pawb 3 a throsodd	laith a siaredir gyda ffrindiau	29.0	20.4	30.0	12.6	8.0	100	309,454	4,576
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	34.3	10.6	12.2	17.1	25.8	100	303,259	4,493
		laith gweithgareddau pob dydd	20.4	15.1	23.9	22.0	18.6	100	302,137	4,471

Rhuglder yr unigolyn	Oedran	laith a siaredir					Cyfan- swm	Amcan- gyfrif	Sail	
		Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg				
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes			
Cyfan swm	3 - 15	laith a siaredir gyda ffrindiau	10.4	10.9	21.5	21.2	35.9	100.0	149,274	1,716
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	13.1	6.2	7.2	21.3	52.2	100.0	146,205	1,674
		laith gweithgareddau pob dydd	8.3	5.7	10.4	25.8	49.8	100.0	145,411	1,661
	16 - 29	laith a siaredir gyda ffrindiau	13.5	9.6	19.3	21.9	35.8	100.0	82,383	1,060
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	14.3	6.1	9.0	17.4	53.2	100.0	79,703	1,032
		laith gweithgareddau pob dydd	8.5	7.2	12.2	25.4	46.7	100.0	81,938	1,056
	30 - 44	laith a siaredir gyda ffrindiau	16.9	12.1	22.5	19.4	29.1	100.0	88,980	1,374
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	21.3	8.5	7.6	18.4	44.2	100.0	87,072	1,345
		laith gweithgareddau pob dydd	12.0	10.3	17.2	21.6	38.9	100.0	87,844	1,355
	45 - 64	laith a siaredir gyda ffrindiau	20.4	14.3	26.4	19.0	19.9	100.0	118,942	1,918
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	26.2	7.4	12.6	19.3	34.5	100.0	117,833	1,901
		laith gweithgareddau pob dydd	14.0	12.4	22.2	23.4	27.9	100.0	116,342	1,882
	65+	laith a siaredir gyda ffrindiau	29.3	18.5	24.2	14.1	13.9	100.0	89,270	1,446
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	31.0	10.2	10.3	21.8	26.7	100.0	88,415	1,430
		laith gweithgareddau pob dydd	19.9	13.8	21.5	21.8	23.0	100.0	87,307	1,420
	Pawb 3 a throsodd	laith a siaredir gyda ffrindiau	17.4	13.0	22.9	19.3	27.4	100.0	528,848	7,514
		laith a siaredir gyda'r cymydog agosaf	20.7	7.5	9.3	19.8	42.6	100.0	519,228	7,382
		laith gweithgareddau pob dydd	12.2	9.6	16.4	23.8	38.1	100.0	518,842	7,374

Tabl 11 Siaradwyr Cymraeg rhugl dan 16 oed: pa iaith a siaredir yn yr ysgol

		Iaith a siaredir yn yr ysgol							
		Bob amser/bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/bron bob amser yn Saesneg	Cyfanswm	Amcan gyfrif	Sail
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes		
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	52.7	28.9	12.7	4.2	1.5	100.0	70,329	824
Rhyw	Gwryw	51.3	29.7	12.8	4.6	1.6	100.0	34,696	390
	Benyw	54.1	28.2	12.5	3.9	1.3	100.0	35,633	434
Oedran	3 - 15	52.7	28.9	12.7	4.2	1.5	100.0	70,329	824
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	51.9	28.6	13.9	4.2	1.4	100.0	60,529	715
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	57.8	30.9	5.3	4.3	1.8	100.0	9,800	109
Rhuglder	Yn rhugl	52.7	28.9	12.7	4.2	1.5	100.0	70,329	824
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	54.4	30.3	13.8	1.4	0.0	100.0	20,931	268
	Y tad yn unig yn rhugl	44.3	34.1	15.3	5.8	0.6	100.0	8,870	102
	Y fam yn unig yn rhugl	43.8	36.1	14.4	5.7	0.0	100.0	10,831	134
	Cymysgedd arall neu anhysbys	57.1	23.9	10.5	5.2	3.3	100.0	29,543	318
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	51.1	30.8	13.7	3.3	1.1	100.0	35,801	465
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	54.3	27.0	11.6	5.2	1.8	100.0	34,528	359

Tabl 12 Iaith addysg cyn-ysgol

Rhuglder	Iaith addysg cyn-ysgol		Oedran gyfredol		
			Oed addysg feithrin 3 - 4	Oed addysg gynradd 5 - 10	Oed addysg uwchradd statudol 11 - 15
Ddim yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	27.7	14.6	3.9
	Cymraeg yn bennaf	% col	28.0	12.6	8.0
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	16.2	12.9	6.1
	Saesneg yn bennaf	% col	19.6	35.7	38.7
	Saesneg yn unig	% col	8.5	23.2	43.3
	Iaith arall	% col	0.0	0.9	0.0
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	5,558	32,781	32,048
		Sail	68	361	358
	Yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	49.7	58.6
Cymraeg yn bennaf		% col	29.1	23.1	20.4
Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal		% col	11.3	11.1	10.0
Saesneg yn bennaf		% col	9.9	3.9	4.3
Saesneg yn unig		% col	0.0	3.3	6.5
Iaith arall		% col	0.0	0.0	0.0
Cyfanswm		% col	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	3,088	31,455	32,781
		Sail	36	364	391
Cyfanswm		Cymraeg yn unig	% col	35.5	36.2
	Cymraeg yn bennaf	% col	28.4	17.7	14.3
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	14.4	12.0	8.1
	Saesneg yn bennaf	% col	16.1	20.2	21.3
	Saesneg yn unig	% col	5.5	13.5	24.7
	Iaith arall	% col	0.0	0.4	0.0
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	8,646	64,236	64,829
		Sail	104	725	749

Heb gynnwys rhai a ymatebodd trwy ddweud nad oedd y cwestiwn yn berthnasol iddynt.

Tabl 13 Iaith addysg ysgol gynradd

Rhuglder	Iaith addysg ysgol gynradd		Oedran gyfredol						Pawb 3 oed a throsodd
			Oed addysg gynradd 5 - 10	Oed addysg uwchradd statudol 11 - 15	16 - 29	30 - 44	45 - 64	65+	
Ddim yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	13.3	3.3	9.7	8.0	5.5	6.0	8.3
	Cymraeg yn bennaf	% col	14.4	8.3	10.9	11.8	8.4	9.1	10.6
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	19.7	15.2	18.4	13.3	15.1	18.2	16.5
	Saesneg yn bennaf	% col	47.3	52.6	38.5	24.2	27.1	24.6	35.3
	Saesneg yn unig	% col	5.3	20.7	22.1	42.5	43.4	41.1	28.9
	Iaith arall	% col	0.0	0.0	0.4	0.3	0.4	1.0	0.3
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	36,020	35,167	34,286	37,361	44,560	25,689	216,273
		Sail	400	395	433	569	681	392	2,908
	Yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	59.9	55.7	56.2	41.6	38.9	37.4
Cymraeg yn bennaf		% col	34.6	34.5	32.6	36.2	32.7	25.7	32.3
Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal		% col	5.5	8.4	6.5	14.3	14.5	18.6	12.4
Saesneg yn bennaf		% col	0.0	0.7	2.4	4.1	8.9	11.7	5.8
Saesneg yn unig		% col	0.0	0.7	2.1	3.4	4.9	6.6	3.6
Iaith arall		% col	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0	0.1
Cyfanswm		% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	31,780	33,882	49,238	52,009	75,687	65,520	310,324
		Sail	370	403	642	816	1,254	1,082	4,591
Cyfanswm		Cymraeg yn unig	% col	35.2	29.0	37.1	27.6	26.5	28.6
	Cymraeg yn bennaf	% col	23.9	21.1	23.7	26.0	23.7	21.0	23.4
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	13.0	11.9	11.4	13.9	14.7	18.5	14.1
	Saesneg yn bennaf	% col	25.1	27.1	17.2	12.5	15.6	15.4	17.9
	Saesneg yn unig	% col	2.8	10.9	10.3	19.8	19.2	16.3	14.0
	Iaith arall	% col	0.0	0.0	0.1	0.3	0.2	0.3	0.2
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	67,800	69,049	83,524	89,370	120,246	91,209	526,597
		Sail	770	798	1,075	1,385	1,935	1,474	7,499

Tabl 14 laith addysg ysgol uwchradd

Rhuglder	laith addysg ysgol uwchradd		Oedran gyfredol					Pawb 3 oed a throdd
			Oed addysg uwchradd statudol 11 - 15	16 - 29	30 - 44	45 - 64	65+	
Ddim yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	3.4	5.5	4.7	1.6	1.2	3.3
	Cymraeg yn bennaf	% col	1.8	5.1	7.1	1.7	3.0	3.8
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	14.8	21.2	13.2	14.9	14.2	15.7
	Saesneg yn bennaf	% col	62.2	52.0	35.0	34.5	37.4	43.7
	Saesneg yn unig	% col	17.4	15.8	39.9	46.5	43.2	33.1
	laith arall	% col	0.4	0.4	0.1	0.7	1.1	0.5
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	32,335	34,420	37,333	44,609	24,283	172,979
		Sail	368	434	568	682	371	2,423
	Yn rhugl	Cymraeg yn unig	% col	43.0	43.1	24.3	11.3	11.0
Cymraeg yn bennaf		% col	33.5	33.2	30.8	18.4	13.3	24.3
Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal		% col	15.6	16.9	27.5	34.2	36.3	27.9
Saesneg yn bennaf		% col	5.1	5.0	12.6	28.2	30.2	18.5
Saesneg yn unig		% col	2.8	1.8	4.8	7.9	9.2	5.8
laith arall		% col	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0
Cyfanswm		% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	32,297	48,881	51,410	75,320	56,580	264,488
		Sail	382	639	809	1,249	939	4,018
Cyfanswm		Cymraeg yn unig	% col	23.2	27.6	16.0	7.7	8.0
	Cymraeg yn bennaf	% col	17.6	21.6	20.8	12.2	10.2	16.2
	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	% col	15.2	18.7	21.5	27.0	29.7	23.1
	Saesneg yn bennaf	% col	33.7	24.4	22.0	30.6	32.4	28.4
	Saesneg yn unig	% col	10.1	7.6	19.6	22.2	19.4	16.6
	laith arall	% col	0.2	0.2	0.1	0.3	0.4	0.2
	Cyfanswm	% col	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Amcangyfrif	64,632	83,301	88,743	119,929	80,863	437,467
		Sail	750	1,073	1,377	1,931	1,310	6,441

Tabl 15 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: iaith a ddefnyddir â grwpiau gwahanol o bobl yn y gwaith

Oedran yr unigolyn	Pwy	Faint ohonynt sy'n gallu siarad Cymraeg	Yr iaith a arferir â hwy Cymraeg yn bennaf	Rhywfaint o Gymraeg	Dim Cymraeg	Cyfan-sw m	Amcan-gyfrif	Sail
			% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes		
16 - 29	Rheolwyr	Y rhan fwyaf	75.9	18.2	5.8	100	10,981	163
	Cydweithwyr	Y rhan fwyaf	76.4	17.4	6.2	100	11,807	174
	Y rhai a oruchwylir	Y rhan fwyaf	84.2	13.1	2.7	100	6,042	87
	Cleientiaid	Y rhan fwyaf	74.4	18.9	6.8	100	5,681	91
16 - 29	Rheolwyr	Rhai	12.0	33.8	54.2	100	11,100	145
	Cydweithwyr	Rhai	11.6	41.9	46.5	100	18,743	229
	Y rhai a oruchwylir	Rhai	10.3	53.2	36.5	100	7,950	100
	Cleientiaid	Rhai	16.8	56.9	26.3	100	19,933	246
30 - 44	Rheolwyr	Y rhan fwyaf	77.2	12.0	10.8	100	22,068	372
	Cydweithwyr	Y rhan fwyaf	73.3	17.6	9.0	100	23,823	395
	Y rhai a oruchwylir	Y rhan fwyaf	82.6	12.8	4.5	100	14,374	242
	Cleientiaid	Y rhan fwyaf	79.4	12.9	7.7	100	11,462	205
30 - 44	Rheolwyr	Rhai	17.1	40.1	42.7	100	18,745	291
	Cydweithwyr	Rhai	20.5	43.2	36.4	100	31,285	459
	Y rhai a oruchwylir	Rhai	14.1	53.0	32.9	100	17,091	255
	Cleientiaid	Rhai	16.5	59.1	24.5	100	36,035	549
45 - 64	Rheolwyr	Y rhan fwyaf	80.1	10.3	9.6	100	20,007	362
	Cydweithwyr	Y rhan fwyaf	81.4	13.1	5.6	100	23,811	439
	Y rhai a oruchwylir	Y rhan fwyaf	80.6	14.0	5.4	100	14,680	269
	Cleientiaid	Y rhan fwyaf	79.0	17.3	3.6	100	11,602	202
45 - 64	Rheolwyr	Rhai	24.6	43.3	32.1	100	20,900	327
	Cydweithwyr	Rhai	20.9	49.9	29.2	100	33,802	508
	Y rhai a oruchwylir	Rhai	19.8	52.4	27.8	100	17,913	277
	Cleientiaid	Rhai	20.4	62.5	17.1	100	35,921	573
Cyfanswm pobl mewn gwaith 16 - 64 oed	Rheolwyr	Y rhan fwyaf	78.0	12.6	9.3	100	53,055	897
	Cydweithwyr	Y rhan fwyaf	77.2	15.8	7.1	100	59,441	1,008
	Y rhai a oruchwylir	Y rhan fwyaf	82.0	13.4	4.6	100	35,096	598
	Cleientiaid	Y rhan fwyaf	78.2	15.9	5.9	100	28,746	498
Cyfanswm pobl mewn gwaith 16 - 64 oed	Rheolwyr	Rhai	19.1	40.0	40.9	100	50,745	763
	Cydweithwyr	Rhai	18.7	45.6	35.7	100	83,830	1,196
	Y rhai a oruchwylir	Rhai	15.8	52.8	31.4	100	42,954	632
	Cleientiaid	Rhai	18.1	59.9	22.0	100	91,889	1,368

Tabl 16 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: iaith a ddefnyddir i wneud y gwaith gweinyddu

		Iaith weinyddu fewnol y gwaith						
		Cymraeg yn bennaf % Rhes	Cymraeg a Saesneg yn eithaf cyfartal % Rhes	Saesneg yn bennaf % Rhes	Iaith(oedd) eraill % Rhes	Cyfan- swm % Rhes	Amcan- gyfrif	Sail
Gallu - siarad Cymraeg Rhyw	Yn gallu siarad Cymraeg	19.9	16.1	63.7	0.3	100	193,999	2,943
	Gwryw	20.4	15.4	63.5	0.6	100	91,182	1,336
	Benyw	19.5	16.6	63.8	0.1	100	102,817	1,607
Oedran	16 - 29	16.0	16.0	68.0	0.0	100	40,988	529
	30 - 44	19.2	17.4	63.2	0.3	100	72,932	1,119
	45 - 64	22.1	15.4	62.0	0.5	100	76,048	1,224
	65+	33.1	6.3	59.5	1.1	100	4,032	71
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	22.5	16.6	60.6	0.3	100	155,789	2,362
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	9.5	13.8	76.2	0.6	100	38,210	581
Rhuglder	Yn rhugl	29.9	18.0	51.9	0.2	100	121,294	1,865
Faint o'r: rheolwyr sy'n gallu siarad Cymraeg	Ddim yn rhugl	3.2	12.9	83.4	0.5	100	72,172	1,071
	Y rhan fwyaf yn siarad Cymraeg	51.9	24.9	23.2	0.0	100	54,224	912
	Rhai yn siarad Cymraeg	4.5	19.2	76.1	0.2	100	52,228	788
	Neb yn siarad Cymraeg	0.5	5.8	93.4	0.4	100	60,795	822
	Amherthnasol	25.0	12.9	60.4	1.7	100	18,984	313
cydweithwyr sy'n gallu siarad Cymraeg	Ddim wedi datgan	41.0	21.7	37.4	0.0	100	7,769	108
	Y rhan fwyaf yn siarad Cymraeg	50.1	25.1	24.8	0.1	100	60,464	1,030
	Rhai yn siarad Cymraeg	3.6	14.8	81.2	0.3	100	85,991	1,224
	Neb yn siarad Cymraeg	0.1	2.5	97.0	0.4	100	33,578	484
	Amherthnasol	32.1	14.4	50.7	2.8	100	7,148	116
rhai a oruchwylir sy'n gallu siarad Cymraeg	Ddim wedi datgan	43.3	20.4	36.4	0.0	100	6,819	89
	Y rhan fwyaf yn siarad Cymraeg	57.2	22.1	20.5	0.1	100	36,075	617
	Rhai yn siarad Cymraeg	8.5	20.8	70.4	0.4	100	44,746	662
	Neb yn siarad Cymraeg	0.7	4.7	94.3	0.3	100	44,208	606
	Amherthnasol	15.7	15.5	68.3	0.5	100	52,752	830
cleientiaid sy'n gallu siarad Cymraeg	Ddim wedi datgan	35.1	22.5	42.5	0.0	100	16,218	228
	Y rhan fwyaf yn siarad Cymraeg	49.0	19.5	31.5	0.0	100	29,351	506
	Rhai yn siarad Cymraeg	14.0	18.7	67.0	0.4	100	94,546	1,406
	Neb yn siarad Cymraeg	2.2	4.0	93.1	0.7	100	26,197	403
	Amherthnasol	17.5	13.8	68.4	0.3	100	32,076	467
Sector cyflogaeth*	Ddim wedi datgan	41.5	19.7	38.8	0.0	100	11,830	161
	Preifat	17.5	12.0	70.0	0.5	100	91,224	1,396
	Cyhoeddus	19.6	20.4	59.8	0.2	100	90,801	1,370
Statws gweithio	Yn gweithio yn llawn amser (30 awr yr wythnos neu'n fwy)	20.2	15.7	63.7	0.4	100	156,305	2,309
	Yn gweithio rhan amser (llai na 30 awr yr wythnos)	18.9	17.6	63.3	0.2	100	37,695	634

*Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 17 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: amllder ysgrifennu Cymraeg yn y gwaith

		Amllder ysgrifennu Cymraeg yn y gwaith					Cyfanswm % Rhes	Amcangyfrif	Sail
		Byddaf - yn rheolaidd % Rhes	Byddaf - weithiau % Rhes	Byth % Rhes	Ddim yn gwybod % Rhes	Amherth -nasol % Rhes			
Gallu - siarad Cymraeg Rhyw	Yn gallu siarad Cymraeg	16.8	26.0	52.6	2.1	2.5	100	202,991	3,074
	Gwryw	12.8	25.4	55.8	2.9	3.0	100	96,539	1,414
Oedran	Benyw	20.4	26.5	49.7	1.3	2.1	100	106,452	1,660
	16 - 29	15.7	21.2	59.3	2.7	1.1	100	42,368	550
	30 - 44	17.0	28.2	51.3	1.6	1.9	100	74,953	1,151
	45 - 64	17.7	26.3	51.1	1.9	3.1	100	80,624	1,287
	65+	9.2	28.3	42.1	5.2	15.2	100	5,047	86
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	19.5	28.3	47.6	2.3	2.3	100	163,179	2,469
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	5.6	16.7	73.1	1.0	3.6	100	39,812	605
Rhuglder	Yn rhugl	25.0	29.4	40.5	2.7	2.4	100	126,818	1,950
	Ddim yn rhugl	3.1	20.5	72.9	0.9	2.6	100	75,554	1,116
Amllder siarad Cymraeg	Bob dydd	25.4	31.1	38.4	2.5	2.6	100	129,814	2,068
	Bob wythnos	3.3	25.2	69.3	1.6	0.7	100	27,348	370
	Llai aml	0.2	14.3	81.2	0.9	3.4	100	37,042	521
	Byth	0.6	2.3	92.3	1.7	3.1	100	8,631	113
Disgrifiad gallu ysgrifennu Cymraeg	Yn dda iawn	39.3	27.4	28.7	2.6	2.0	100	67,522	1,077
	Yn dda	9.5	30.7	55.3	2.4	2.0	100	64,023	962
	Ddim yn dda	2.1	23.8	70.0	1.4	2.7	100	56,921	797
Iaith weinyddu fewnol y gwaith	Cymraeg yn bennaf	58.4	24.6	14.6	2.3	0.1	100	38,462	639
	Cymraeg a Saesneg yn eithaf cyfartal	19.3	39.8	39.3	1.5	0.1	100	31,181	491
	Saesneg yn bennaf	4.3	24.3	70.1	1.2	0.2	100	123,487	1,802
Sector cyflogaeth*	Preifat	9.8	22.0	64.5	3.0	0.6	100	94,140	1,447
	Cyhoeddus	23.9	30.3	45.1	0.4	0.3	100	91,750	1,385
Statws gweithio	Yn gweithio yn llawn amser (30 awr yr wythnos neu'n fwy)	17.3	26.9	51.5	2.2	2.2	100	162,580	2,401
	Yn gweithio rhan amser (llai na 30 awr yr wythnos)	14.6	22.5	57.4	1.6	4.0	100	40,412	673

*Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 18 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: hyfforddiant gwella eu Cymraeg

		Gynigwyd hyfforddiant gwella Cymraeg?							
		Do, gwella Cymraeg llafar, ysgrifenedig neu sgiliau arbennig			Naddo, neu ddim yn cofio			Cyfanswm	
		% Rhes	Amcangyfrif	% Rhes	Amcangyfrif	% Rhes	Amcangyfrif	Sail	
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	20.3	37,697	79.7	148,145	100.0	185,841	2,848	
Rhuglder	Yn rhugl	16.1	18,189	83.9	94,599	100.0	112,789	1,759	
	Ddim yn rhugl	26.9	19,508	73.1	53,012	100.0	72,519	1,082	
	Do	100.0	30,864	0.0	0	100.0	30,864	459	
Gwella Cymraeg llafar ysgrifenedig	Do	100.0	23,387	0.0	0	100.0	23,387	353	
Gwella sgiliau arbennig yn y Gymraeg	Do	100.0	17,265	0.0	0	100.0	17,265	268	
Sector cyflogaeth*	Preifat	6.6	5,744	93.4	81,747	100.0	87,491	1,357	
	Cyhoeddus	34.6	30,468	65.4	57,609	100.0	88,077	1,340	

*Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 19 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith yn y Gymraeg

		Hyfforddiant gwaith yn Gymraeg wedi'i gynnig erioed?								
		Ydy		Nac ydy		Ddim yn gwybod		Cyfanswm		
		% Rhes	Amcan-gyfrif	% Rhes	Amcan-gyfrif	% Rhes	Amcan-gyfrif	% Rhes	Amcan-gyfrif	Sail
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	20.3	38,199	73.5	138,465	6.2	11,726	100	188,390	2,881
Rhuglder	Yn rhugl	22.2	25,684	70.2	81,124	7.6	8,780	100	115,588	1,795
	Ddim yn rhugl	17.2	12,451	78.7	56,872	4.1	2,946	100	72,269	1,079
	Do, gwella Cymraeg llafar, ysgrifenedig neu sgiliau arbennig	60.7	22,752	35.7	13,365	3.6	1,352	100	37,468	571
Gynigwyd hyfforddiant gwella Cymraeg?	Naddo, neu ddim yn cofio	9.2	13,578	83.9	123,480	6.9	10,111	100	147,169	2,263
	Do	60.8	18,727	35.1	10,819	4.1	1,252	100	30,798	459
Gwella Cymraeg llafar ysgrifenedig	Do	64.8	15,065	31.3	7,273	4.0	919	100	23,257	352
Gwella Cymraeg sgiliau arbennig yn y Gymraeg	Do	66.7	11,445	31.3	5,372	2.0	350	100	17,167	267
	Preifat	5.5	4,874	88.6	78,122	5.8	5,139	100	88,135	1,364
	Cyhoeddus	35.2	31,627	59.0	53,093	5.8	5,228	100	89,948	1,365

* Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 20 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: gwisgo bathodynau a pharodrwydd i'w gwisgo

		Bathodyn wedi'i gynnig erioed?					Fodlon gwisgo bathodyn?				
		Ydy	Nac ydy	Ddim yn gwybod?		Ydy	Nac ydy	Ddim yn gwybod?		Sail	
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	Amcangyfrif	% Rhes	% Rhes	% Rhes	Amcangyfrif	Sail	
Gallu - siarad											
Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	16.4	80.1	3.5	189,705	2,897	62.8	24.8	12.5	191,917	2,926
Rhyw	Gwryw	11.1	85.0	3.8	87,665	1,294	56.9	29.3	13.8	89,710	1,323
	Benyw	21.0	75.8	3.2	102,041	1,603	67.9	20.8	11.3	102,207	1,603
	Cyfanswm	16.4	80.1	3.5	189,705	2,897	62.8	24.8	12.5	191,917	2,926
Oedran	16 - 29	11.0	86.8	2.2	41,295	534	66.8	21.0	12.2	41,406	535
	30 - 44	17.1	78.5	4.4	71,004	1,104	59.9	27.7	12.4	71,719	1,112
	45 - 64	19.1	77.6	3.2	73,322	1,186	63.6	23.8	12.6	74,600	1,204
	65+	12.1	83.4	4.5	4,084	73	57.3	29.3	13.4	4,192	75
Rhuglder	Yn rhugl	19.7	76.2	4.1	116,773	1,810	72.8	17.8	9.4	119,054	1,840
	Ddim yn rhugl	11.3	86.2	2.5	72,399	1,080	46.3	36.2	17.5	72,330	1,079
Sector cyflogaeth	Preifat	10.2	85.8	4.1	88,713	1,374	57.1	28.8	14.1	90,607	1,398
	Cyhoeddus	23.1	74.1	2.9	90,362	1,369	68.4	20.8	10.8	89,956	1,363
Nifer a gyflogir yn y gweithle	1-10	12.7	82.6	4.7	61,460	981	58.4	27.4	14.2	63,225	1,004
	11-49	18.5	79.3	2.1	57,628	877	68.0	22.5	9.5	57,366	874
	50-249	15.5	82.8	1.7	34,614	506	65.6	22.3	12.2	34,633	506
	250+	23.1	73.0	3.9	27,883	407	62.6	25.5	11.8	27,714	404
Nifer a gyflogir gan y fusnes ymhobman	1-10	8.5	84.8	6.7	34,148	562	55.2	28.5	16.3	35,647	583
	11-49	16.2	83.0	0.9	24,212	351	68.4	22.6	9.0	24,130	350
	50-249	11.9	84.5	3.6	21,693	320	64.5	22.7	12.8	21,836	322
	250+	21.2	76.6	2.2	85,902	1,324	64.3	24.7	11.0	85,199	1,315

* Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 21 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith: agwedd y cyflogwyr at ddefnyddio'r Gymraeg

		Yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg ran fwyaf	Yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg yn anffurfiol	Ddim yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg	Dim un o'r rhain	Ddim yn gwybod %	Cyfanswm %	Amcangyfrif	Sail
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	Rhes	% Rhes		
Gallu - siarad									
Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	51.5	20.5	9.1	10.7	8.3	100	191,217	2,914
Rhyw	Gwryw	44.4	21.6	11.2	13.4	9.4	100	89,136	1,308
	Benyw	57.6	19.6	7.2	8.3	7.3	100	102,081	1,606
Oedran	16 - 29	46.2	23.0	11.2	10.8	8.8	100	41,244	535
	30 - 44	53.5	18.9	8.8	10.3	8.5	100	71,791	1,110
	45 - 64	53.1	21.0	8.4	10.3	7.2	100	74,098	1,196
	65+	39.0	15.3	5.7	22.1	18.0	100	4,084	73
Rhuglder	Yn rhugl	57.5	18.5	6.9	9.3	7.7	100	118,311	1,829
	Ddim yn rhugl	41.6	23.9	12.6	12.9	9.0	100.0	72,372	1,078
Sector cyflogaeth*	Preifat	36.7	23.4	13.9	16.2	9.8	100	89,514	1,382
	Cyhoeddus	65.5	18.6	4.7	5.2	6.0	100	90,694	1,373
Nifer a gyflogir yn y gweithle	1-10	50.0	17.2	7.5	14.8	10.4	100	62,798	995
	11-49	55.2	22.9	8.2	7.3	6.3	100	57,385	876
	50-249	50.1	25.5	11.0	5.2	8.2	100	34,869	508
	250+	50.6	20.0	11.9	11.4	6.1	100	27,921	408
Nifer a gyflogir gan y fusnes ymhobman	1-10	48.1	15.6	6.0	20.0	10.3	100	34,697	568
	11-49	51.3	25.5	7.9	9.6	5.8	100	24,082	349
	50-249	43.9	27.6	13.8	8.9	5.8	100	21,754	322
	250+	56.4	20.8	9.9	7.1	5.8	100	86,039	1,326

* Oherwydd maint bach y sampl, ni ddangosir ffigurau ar gyfer y sector gwirfoddol.

Tabl 22 Siaradwyr Cymraeg: gallu ysgrifennu Cymraeg

		Disgrifiad gallu ysgrifennu Cymraeg									
		Yn dda iawn	Yn dda	Ddim yn dda	Yn gallu ysgrifennu	Amcan-gyfrif	Sail	Dim o gwbl %	Cyfa nsw m %	Amcan-gyfrif	Sail
		% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes			Rhes	Rhes		
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	34.5	32.5	25.7	92.6	501,853	7,069	7.4	100.0	541,924	7,674
Rhyw	Gwryw	33.5	32.4	26.3	92.2	224,916	3,118	7.8	100.0	243,980	3,397
	Benyw	35.3	32.5	25.2	92.9	276,937	3,951	7.1	100.0	297,944	4,277
Oedran	3 - 15	36.3	33.8	22.8	93.0	139,619	1,599	7.0	100.0	150,147	1,719
	16 - 29	39.5	35.1	22.3	96.9	82,051	1,057	3.1	100.0	84,671	1,089
	30 - 44	30.5	32.7	29.0	92.2	83,226	1,269	7.8	100.0	90,237	1,395
	45 - 64	29.9	31.9	29.2	91.0	110,810	1,773	9.0	100.0	121,711	1,955
	65+	36.6	28.6	25.3	90.5	86,147	1,371	9.5	100.0	95,158	1,516
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	40.0	37.2	22.8	100.0	428,110	6,074	0.0	100.0	428,110	6,074
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	13.8	14.6	36.4	64.8	73,742	995	35.2	100.0	113,813	1,600
Rhuglder	Yn rhugl	56.4	31.7	10.1	98.2	309,184	4,570	1.8	100.0	314,767	4,650
	Ddim yn rhugl	3.9	33.4	47.4	84.8	190,536	2,475	15.2	100.0	224,786	2,998
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	52.6	29.2	14.7	96.5	214,494	3,365	3.5	100.0	222,357	3,478
	Y tad yn unig yn rhugl	29.4	33.6	27.2	90.2	39,011	555	9.8	100.0	43,261	622
	Y fam yn unig yn rhugl	33.6	35.4	22.3	91.3	42,146	588	8.7	100.0	46,170	649
	Cymysgedd arall neu anhysbys	18.2	34.9	36.5	89.6	203,510	2,538	10.4	100.0	227,211	2,900
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	45.4	29.0	19.0	93.4	265,312	4,180	6.6	100.0	283,961	4,491
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	22.5	36.3	32.9	91.7	236,540	2,889	8.3	100.0	257,963	3,183

Tabl 23 Siaradwyr Cymraeg: man dysgu siarad Cymraeg

		Man dysgu siarad Cymraeg				
		Gartref	Yn yr ysgol	Rhywle arall	Amcangyfrif	Sail
		% Rhes	% Rhes	% Rhes		
Gallu - siarad Cymraeg	Yn gallu siarad Cymraeg	53.2	40.4	6.3	542,792	7,688
Rhyw	Gwryw	56.4	38.2	5.3	244,693	3,409
	Benyw	50.6	42.3	7.1	298,099	4,279
Oedran	3 - 15	26.2	72.6	1.2	152,276	1,745
	16 - 29	38.9	59.0	2.1	84,330	1,086
	30 - 44	58.0	31.1	10.9	90,097	1,394
	45 - 64	68.5	18.6	12.9	121,616	1,952
	65+	85.4	9.1	5.5	94,474	1,511
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	55.3	39.4	5.2	427,992	6,073
	Ddim yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu	45.5	44.1	10.4	114,800	1,615
Dangosydd rhuglder	Yn rhugl	75.0	23.3	1.7	316,110	4,664
	Ddim yn rhugl	22.7	64.5	12.8	226,168	3,020
Gallu siarad Cymraeg rhugl y rhieni	Y ddau riant yn rhugl	95.9	3.6	0.5	222,688	3,484
	Y tad yn unig yn rhugl	41.3	54.1	4.6	43,420	622
	Y fam yn unig yn rhugl	64.9	30.6	4.5	46,496	653
	Cymysgedd arall neu anhysbys	11.5	75.7	12.8	227,272	2,904
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed neu drosodd)	Pawb yn gallu siarad Cymraeg	75.9	18.3	5.8	284,490	4,500
	Rhai'n gallu siarad Cymraeg	28.3	64.8	6.9	258,302	3,188

17. Tablau Awdurdodau Lleol

Tabl 24 Gallu yn y Gymraeg, yn ôl awdurdod lleol

	Disgrifiad gallu yn y Gymraeg					Cyfanswm	Amcangyfrif	Sail
	Rwyf yn rhugl yn Gymraeg	Gallaf siarad cryn dipyn o Gymraeg	Dim ond ychydig o Gymraeg y gallaf ei siarad	Dim ond ychydig o eiriau y gallaf eu dweud				
	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes			
Ynys Môn	78.7	14.3	5.8	1.2	100.0	36,373	975	
Gwynedd	83.3	11.8	4.3	0.6	100.0	83,011	1,230	
Conwy	58.4	22.8	14.9	3.9	100.0	33,181	483	
Sir Ddinbych	54.9	22.2	19.4	3.5	100.0	25,761	418	
Sir y Fflint	25.3	29.8	34.0	10.9	100.0	19,458	216	
Wrecsam	37.8	34.8	21.8	5.6	100.0	17,444	223	
Powys	40.6	23.6	30.5	5.3	100.0	25,474	320	
Ceredigion	70.6	20.2	7.4	1.8	100.0	37,643	901	
Sir Benfro	48.6	22.7	21.9	6.8	100.0	22,673	349	
Sir Gaerfyrddin	71.6	20.6	6.4	1.3	100.0	74,818	781	
Abertawe	50.5	31.8	14.6	3.2	100.0	23,427	204	
Castell-nedd Port Talbot	59.8	28.6	7.6	4.0	100.0	19,797	235	
Pen-y-bont ar Ogwr	48.6	19.6	26.7	5.1	100.0	11,254	136	
Bro Morgannwg	50.4	26.4	15.7	7.5	100.0	10,001	137	
Rhondda Cynon Taf	47.2	22.4	28.6	1.7	100.0	23,756	172	
Merthyr Tudful	52.0	29.0	17.1	1.8	100.0	3,935	105	
Caerffili	50.3	21.9	22.2	5.6	100.0	11,635	103	
Blaenau Gwent	14.1	29.9	43.1	12.9	100.0	6,047	120	
Tor-faen	21.8	20.7	49.1	8.5	100.0	7,304	116	
Sir Fynwy	12.8	20.9	46.1	20.2	100.0	8,339	137	
Casnewydd	13.7	20.4	54.1	11.7	100.0	9,477	96	
Caerdydd	46.0	21.9	26.2	5.9	100.0	32,090	231	
Cymru	58.4	21.2	16.5	3.8	100.0	542,897	7,688	

Tabl 25 Amllder siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol

Amllder siarad Cymraeg

	Bob dydd	Bob wythnos	Llai aml	Byth	Cyfanswm		
	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	Amcangyfrif	Sail
Ynys Môn	86.6	5.4	6.7	1.3	100.0	36,371	975
Gwynedd	90.3	4.9	4.1	0.7	100.0	83,368	1,235
Conwy	66.1	14.2	16.8	2.9	100.0	33,250	484
Sir Ddinbych	57.3	21.0	20.4	1.3	100.0	25,761	418
Sir y Fflint	35.3	28.6	27.0	9.1	100.0	19,458	216
Wrecsam	38.9	20.0	31.4	9.7	100.0	17,554	224
Powys	43.4	33.3	19.7	3.5	100.0	25,369	319
Ceredigion	80.8	11.1	7.0	1.1	100.0	37,795	905
Sir Benfro	52.1	28.1	17.3	2.5	100.0	22,836	351
Sir Gaerfyrddin	79.6	10.5	9.2	0.7	100.0	75,498	786
Abertawe	49.2	19.9	27.4	3.4	100.0	23,427	204
Castell-nedd Port Talbot	61.8	17.0	18.4	2.7	100.0	19,886	236
Pen-y-bont ar Ogwr	37.4	15.8	41.9	5.0	100.0	11,254	136
Bro Morgannwg	50.3	22.8	22.2	4.8	100.0	10,001	137
Rhondda Cynon Taf	35.3	22.6	34.0	8.1	100.0	23,756	172
Merthyr Tudful	50.6	15.3	25.5	8.5	100.0	3,893	104
Caerffili	45.7	21.1	26.8	6.5	100.0	11,635	103
Blaenau Gwent	29.4	34.0	32.4	4.3	100.0	6,047	120
Tor-faen	34.1	35.2	26.9	3.8	100.0	7,304	116
Sir Fynwy	24.8	32.7	32.4	10.1	100.0	8,339	137
Casnewydd	21.9	37.8	23.5	16.8	100.0	9,705	98
Caerdydd	44.4	28.9	19.8	6.8	100.0	32,184	231
Cymru	62.8	17.1	16.6	3.5	100.0	544,690	7,707

Tabl 26 Siaradwyr Cymraeg 16 oed neu'n hŷn: iaith y sgwrs ddiweddaraf, yn ôl awdurdod lleol

	Iaith y sgwrs ddiweddaraf				Cyfanswm			
	Cymraeg	Saesneg	Arall	Ddim yn gwybod/ ddim yn cofio	% Rhes	Amcangyfrif	Sail	
	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes	% Rhes			
Ynys Môn	58.6	41.1	0.1	0.3	100.0	29,419	841	
Gwynedd	70.8	27.7	0.5	1.0	100.0	63,507	1,000	
Conwy	39.3	60.1	0.6	0.0	100.0	26,211	400	
Sir Ddinbych	33.3	66.0	0.6	0.1	100.0	19,970	340	
Sir y Fflint	14.5	85.5	0.0	0.0	100.0	12,460	152	
Wrecsam	18.3	81.7	0.0	0.0	100.0	13,424	182	
Powys	28.2	69.9	0.8	1.1	100.0	16,673	234	
Ceredigion	58.0	41.4	0.1	0.5	100.0	27,818	691	
Sir Benfro	32.1	65.8	0.4	1.7	100.0	16,005	259	
Sir Gaerfyrddin	52.2	47.7	0.1	0.0	100.0	59,318	640	
Abertawe	19.4	80.3	0.3	0.0	100.0	19,361	178	
Castell-nedd Port Talbot	30.8	68.6	0.0	0.6	100.0	14,801	194	
Pen-y-bont ar Ogwr	10.7	85.3	4.1	0.0	100.0	7,610	100	
Bro Morgannwg	16.9	83.1	0.0	0.0	100.0	6,635	94	
Rhondda Cynon Taf	6.3	91.6	1.1	1.0	100.0	15,899	125	
Merthyr Tudful	12.3	87.7	0.0	0.0	100.0	2,393	71	
Caerffili	12.8	84.9	0.0	2.4	100.0	5,242	54	
Blaenau Gwent	0.0	97.4	2.6	0.0	100.0	2,631	61	
Tor-faen	6.0	89.5	4.5	0.0	100.0	3,330	58	
Sir Fynwy	4.2	93.8	0.0	2.0	100.0	3,464	63	
Casnewydd	3.5	93.6	0.0	2.9	100.0	4,189	47	
Caerdydd	29.1	69.7	1.1	0.0	100.0	19,773	151	
Cymru	40.7	58.3	0.5	0.5	100.0	390,130	5,935	

Tabl 27 Siaradwyr Cymraeg; gallu ysgrifennu Cymraeg, yn ôl awdurdod lleol

Disgrifiad gallu ysgrifennu Cymraeg								
	Yn dda iawn % Rhes	Yn dda % Rhes	Ddim yn dda % Rhes	Yn gallu ysgrifennu % Rhes	Dim o gwbl % Rhes	Cyfanswm % Rhes	Amcangyfrif	Sail
Ynys Môn	44.3	33.4	15.5	93.2	6.8	100.0	36,286	973
Gwynedd	55.7	27.0	13.6	96.3	3.7	100.0	82,774	1,229
Conwy	36.0	31.8	23.2	91.0	9.0	100.0	33,250	484
Sir Ddinbych	30.3	34.3	24.7	89.3	10.7	100.0	25,595	416
Sir y Fflint	22.2	27.0	40.0	89.2	10.8	100.0	19,458	216
Wrecsam	29.2	29.2	32.7	91.2	8.8	100.0	17,554	224
Powys	22.3	34.5	34.1	90.8	9.2	100.0	25,474	320
Ceredigion	38.7	33.7	22.8	95.2	4.8	100.0	37,374	896
Sir Benfro	23.9	34.9	32.4	91.1	8.9	100.0	22,627	348
Sir Gaerfyrddin	32.8	36.4	23.5	92.7	7.3	100.0	74,919	780
Abertawe	30.1	35.9	28.2	94.2	5.8	100.0	23,427	204
Castell-nedd Port Talbot	28.6	40.4	19.5	88.5	11.5	100.0	19,619	235
Pen-y-bont ar Ogwr	30.5	37.6	25.7	93.8	6.2	100.0	11,254	136
Bro Morgannwg	31.6	38.8	26.0	96.4	3.6	100.0	9,949	136
Rhondda Cynon Taf	30.3	32.4	30.7	93.4	6.6	100.0	23,460	170
Merthyr Tudful	42.4	27.8	25.2	95.4	4.6	100.0	3,893	104
Caerffili	35.3	33.2	25.8	94.3	5.7	100.0	11,635	103
Blaenau Gwent	12.0	34.8	42.1	88.9	11.1	100.0	5,992	119
Tor-faen	19.0	28.0	44.2	91.2	8.8	100.0	7,304	116
Sir Fynwy	10.1	31.9	42.6	84.6	15.4	100.0	8,339	137
Casnewydd	5.7	31.7	49.1	86.5	13.5	100.0	9,705	98
Caerdydd	30.4	26.3	35.3	92.0	8.0	100.0	32,035	230
Cymru	34.5	32.5	25.7	92.6	7.4	100.0	541,924	7,674

Tabl 28 Siaradwyr Cymraeg: lle dysgu'r Gymraeg yn ôl nodweddion y siaradwyr yn ôl awdurdod

	Man dysgu siarad Cymraeg				Amcangyfrif	Sail
	Gartref % Rhes	Yn yr ysgol % Rhes	Rhywle arall % Rhes	Cyfanswm % Rhes		
Ynys Môn	76.4	17.6	5.9	100.0	36,328	974
Gwynedd	76.7	18.7	4.6	100.0	83,062	1,231
Conwy	55.1	38.1	6.8	100.0	33,007	481
Sir Ddinbych	55.0	36.1	8.9	100.0	25,761	418
Sir y Fflint	23.6	69.1	7.2	100.0	19,458	216
Wrecsam	43.6	49.2	7.3	100.0	17,324	222
Powys	43.3	49.6	7.1	100.0	25,306	318
Ceredigion	66.3	27.6	6.2	100.0	37,622	902
Sir Benfro	47.5	45.1	7.5	100.0	22,895	352
Sir Gaerfyrddin	71.1	25.6	3.4	100.0	75,271	784
Abertawe	56.8	38.5	4.7	100.0	23,427	204
Castell-nedd Port Talbot	57.5	40.4	2.1	100.0	19,712	234
Pen-y-bont ar Ogwr	25.5	68.2	6.3	100.0	11,254	136
Bro Morgannwg	32.3	57.0	10.6	100.0	10,001	137
Rhondda Cynon Taf	23.0	68.5	8.5	100.0	23,756	172
Merthyr Tudful	19.4	71.3	9.3	100.0	3,935	105
Caerffili	17.4	78.0	4.6	100.0	11,507	102
Blaenau Gwent	7.7	74.9	17.4	100.0	6,047	120
Tor-faen	8.6	78.7	12.7	100.0	7,304	116
Sir Fynwy	14.5	71.5	14.0	100.0	8,339	137
Casnewydd	11.2	82.4	6.4	100.0	9,578	97
Caerdydd	32.6	58.4	9.0	100.0	31,899	230
Cymru	53.2	40.4	6.3	100.0	542,792	7,688

18. Manylion technegol

18.1 Cefndir

Comisiynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru arolygon “Byw yng Nghymru” 2004–06 fel parhad o gyfres o arolygon cyflwr tai, yr oedd y diweddaraf ohonynt wedi eu cynnal yn 1992-93 a 1997-98. Yn 2004, fel yn y blynyddoedd cynt (ond dim yn 2005–6), roedd dwy elfen: y gyntaf yn arolwg cyfweiliad mewn cartrefi a’r ail yn arolwg o gyflwr y tai eu hunain. Yn 1992 ychwanegwyd at yr arolwg cyfweiliad trwy ddefnyddio holiaduron oedd yn holi am allu y preswylwyr yn y Gymraeg, eu defnydd ohoni a’u cefndir ieithyddol. Gellir ystyried yr arolwg hwnnw—Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992— yn rhagflaenydd Arolygon Defnydd Iaith 2004–06.

Cwmni Ipsos MORI oedd yn gyfrifol am y gwaith maes. Uned Ddata Llywodraeth Leol – Cymru, menter bartneriaeth sy’n cael ei hariannu ar y cyd rhwng Llywodraeth Cynulliad Cymru a Llywodraeth Leol yng Nghymru, a reolodd “Byw yng Nghymru”. Hywel Jones, ystadegydd Bwrdd yr Iaith Gymraeg, a wnaeth yr holl waith ddadansoddi ac a luniodd yr adroddiad hwn.

18.2 Methodoleg

Ar gyfer arolwg cyfweiliad “Byw yng Nghymru” defnyddiwyd techneg “cyfweld personol wedi’i gynorthwyo gan gyfrifiadur” (CAPI yw’r talfyriad Saesneg) i holi’r sawl a ddewiswyd i gynrychioli’r cartref, ran amlaf y sawl oedd yn berchen ar y tŷ, neu’n ei rentu, neu os oedd perchnogaeth neu gyfrifoldeb ar y cyd, y sawl oedd yn derbyn y cyflog uchaf. Yn 2004 a 2005 fel rhan o’r cyfweiliad, gofynnwyd cyfres o gwestiynau yn ymwneud â’r Gymraeg. Ymhlith y rhain roedd cwestiwn am allu siarad Cymraeg pawb 3 oed a throsodd yn y cartref. Ar ddiwedd y cyfweiliad, gadawyd holiadur papur ar gyfer pawb y dywedwyd eu bod yn gallu siarad Cymraeg. Yn 2006, defnyddiwyd yr un holiadur papur i gasglu’r wybodaeth gan gynrychiolydd y cartref hefyd gan y gollyngwyd y gyfres o gwestiynau am y Gymraeg o’r cyfweiliad gan adael yn unig y cwestiwn am allu siarad pawb.

Defnyddiwyd dau fath o holiadur, un ar gyfer plant dan 16, a’r llall ar gyfer pawb 16 oed neu’n hŷn. Disgwyliwyd i’r rhai 16 oed a throsodd ateb yr holiadur eu hunain ond roedd disgwyl i riant ymateb ar ran plant dan 12 oed tra, os oedd y plentyn dros yr oed hwnnw, fe gâi’r plentyn ymateb drosto ei hun pe bai’n dymuno a’i rieni yn fodlon. Roedd yr holiaduron i’w dychwelyd trwy’r post.

Gwnaed y gwaith maes rhwng mis Mawrth a mis: Hydref yn 2004, Tachwedd yn 2005 a Rhagfyr yn 2006.

18.3 Sampl

Cafodd y sampl ei strwythuro yn 2004 i roi sampl ar gyfer yr arolwg cyflwr tai dilynol a fyddai’n gynrychioladol yn genedlaethol ond hefyd i roi o leiaf 300 cyfweiliad ymhob awdurdod lleol ymhob blwyddyn, a 1,000 dros dair blynedd. Yn eithriadol yn 2004, anelwyd at gael bron 650 cyfweiliad yng Nghaerdydd, bron 500 yn Rhondda Cynon Taf ac Abertawe, ychydig dros 350 yng Nghaerffili a Sir Gaerfyrddin, a 300 ymhob man arall. Yn 2005 a 2006 pan nad oedd arolwg cyflwr tai i ddilyn, anelwyd at 300 cyfweiliad ymhob awdurdod. Defnyddiwyd AddressPoint yr Arolwg Ordnans fel ffrâm sampl.

18.4 Ymateb

Tabl 29 Manylion yr ymateb i'r cyfweiliadau

	Sampl cyfeiriadau	Cyfeiriadau dilys	Cyfweiliadau llwyddiannus	Cyfradd ymateb (cyfradd o'r cyfeiriadau dilys)	Siaradwyr Cymraeg holwyd trwy gyfweiliad
2004	12,635	11,413	7,504	59.4 (65.7)	1,312
2005	12,709	11,487	7,765	61.1 (67.6)	1,531
2006	11,970	10,733	7,405	61.9 (69.0)	-
Cyfanswm	37,314	33,633	22,674		2,843

Tabl 30 Manylion yr ymateb i'r holiaduron

	Holiaduron am y Gymraeg rannwyd		Holiaduron a ddychwelwyd yn ddigon cyflawn i'w defnyddio		Cyfradd ymateb i'r holiaduron	
	I oedolion	I blant	Oedolion	Plant	Oedolion	Plant
2004	1,372	1,252	798	627	58.2	50.1
2005	1,543	1,240	947	789	61.4	63.6
2006	2,644	989	1,610	551	60.9	55.7
Cyfanswm	5,559	3,481	3,355	1,967		

Tabl 31 Manylion o'r defnydd o'r Gymraeg a wnaed yn y cyfweiliadau a'r holiaduron a lenwyd yn Gymraeg

	Cyfweiliadau cartref†	Cyfweiliadau Cymraeg (fel % o'r cyfan)	Holiaduron: fersiynau Cymraeg a lenwyd (fel % o'r cyfan)	
			Oedolion	Plant
2004	7,526	35 (0.5)	156 (19.5)	67 (10.7)
2005	7,786	60 (0.8)	204 (21.5)	113 (14.3)
2006	7,443	108 (1.5)	535 (33.2)	116 (21.1)
Cyfanswm	22,755	203 (0.9)	895 (26.7)	296 (15.1)

† gan gynnwys cartrefi newydd a ddarganfuwyd yn y cyfeiriadau.

18.5 Amcangyfrif

Cyfrifwyd ffactorau pwysoli mewn 5 cam, fesul blwyddyn. Y tri cham cyntaf oedd i gyfrifo ffactorau i wneud lwfans am y tebygolrwydd i gyfeiriad gael ei ddewis ac i gartref o fewn cyfeiriad gael ei ddewis, ac wedyn i wneud lwfans am y diffyg ymateb a gafwyd i'r cyfweiliad. Gwnaed hyn gan ddefnyddio strata a ddiffiniwyd gan awdurdod lleol a phedwar math o eiddo: yn fras, tai cyflwr da, tai cyflwr gwael, fflatiau, ac eiddo nas cofnodwyd ei fath. Cyfrifwyd y ffactorau hyn gan gwmni GfK NOP. Y pedwerydd cam oedd cymharu'r canlyniadau â chanlyniadau Cyfrifiad 2001. Roedd gwahaniaethau bach o ran amcangyfrifon am ddeiliadaeth a chan hynny cyfrifwyd ffactorau i wneud lwfans am hyn ar lefel awdurdod unedol.

Y pumed cam oedd cyfrifo ffactorau i wneud lwfans am y diffyg ymateb a gafwyd i'r holiaduron. Fe'u cyfrifwyd gan Fwrdd yr Iaith Gymraeg gan ddefnyddio strata a

ddiffiniwyd gan ardal (8, yn cyfateb yn fras i ardaloedd y siroedd a fodolai tan 1996), a'r math o holiadur. Er y gall hynny wneud lwfans am amrywiaeth daearyddol yn yr ymateb nid yw'n golygu y bydd yr amcangyfrifon a gynhyrchir yn ddiuedd gan y gall fod perthynas rhwng peidio ag ymateb â llawer o ffactorau eraill. Er enghraifft, mae tystiolaeth ar gael am natur y diffyg ymateb i'r holiaduron trwy gymharu natur y cartrefi ymatebodd i'r cyfweliad â'r rhai ymatebodd i'r holiaduron hefyd (Tabl 32).

Tabl 32 Cyfansoddiad ieithyddol y cartref: cymhariaeth rhwng yr ymateb i'r cyfweliadau a'r holiaduron

Ffynhonnell:		
		Holiaduron a ddychwelwyd lle roedd y sawl atebodd ar ran y cartref yn y cyfweliad yn gallu siarad Cymraeg (ac yn siarad Cymraeg yn ôl yr holiadur)
Cyfansoddiad ieithyddol y cartref (pobl 3 oed a throsodd)	% o'r cartrefi (pwysoledig)	% o'r cartrefi (pwysoledig)
Pawb yn gallu siarad Cymraeg	68.6%	69.7
Rhai'n gallu siarad Cymraeg	31.4%	30.3
Cyfanswm	100.0%	100.0%
Sail (nifer yn ymateb)	4,112	3,356

18.6 Gwerthusiad dibynadwyedd

Tabl 33 Canran yn gallu siarad Cymraeg, yn ôl oedran: cymhariaeth rhwng Arolygon Defnydd Iaith 2004–06 (ar sail gwybodaeth a roddwyd gan ymatebydd y cartref) a Chyfrifiad 2001

Oedran	Canran	
	Cyfrifiad 2001 ⁴	Arolygon Defnydd Iaith 2004–06 ⁵
3 - 15	37.7	34.6
16 - 29	20.4	21.7
30 - 44	14.6	16.2
45 - 64	15.6	15.8
65+	19.5	17.9
Cyfanswm	20.8	20.6

Mae'r tabl canlynol yn cymharu'r canlyniadau ar lefel awdurdod lleol.

⁴ Yn byw mewn cartrefi a sefydliadau cymydol.

⁵ Yn byw mewn cartrefi.

Tabl 34 Gallu i siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol (ar sail gwybodaeth a roddwyd gan ymatebydd y cartref)

Awdurdod lleol	% yn gallu siarad Cymraeg		Gwahaniaeth (pwyntiau canran)	Maint y sampl yn 2004-06
	Cyfrifiad 2001	Arolygon Defnydd iaith 2004-06		
Ynys Môn	60.1	61.3	1.2	2,351
Gwynedd	69.0	71.7	2.7	2,320
Conwy	29.4	32.6	3.2	2,291
Sir Ddinbych	26.4	29.4	3.0	2,265
Sir y Fflint	14.4	16.5	2.1	2,442
Wrecsam	14.6	14.4	-0.2	2,383
Powys	21.1	21.1	0.0	2,358
Ceredigion	52.0	48.9	-3.1	2,459
Sir Benfro	21.8	21.9	0.1	2,319
Sir Gaerfyrddin	50.3	47.7	-2.6	2,313
Abertawe	13.4	12.3	-1.1	2,513
Castell-nedd Port Talbot	18.0	15.9	-2.1	2,329
Pen-y-bont ar Ogwr	10.8	8.2	-2.6	2,369
Bro Morgannwg	11.3	9.2	-2.1	2,353
Rhondda Cynon Taf	12.5	12.1	-0.4	2,468
Merthyr Tudful	10.2	9.6	-0.6	2,381
Caerffili	11.2	8.1	-3.1	2,307
Blaenau Gwent	9.5	12.0	2.5	2,292
Torfaen	11.1	10.1	-1.0	2,359
Sir Fynwy	9.3	10.4	1.1	2,318
Casnewydd	10.0	8.6	-1.4	2,411
Caerdydd	11.0	12.1	1.1	3,262
Cyfanswm	20.8	20.5	-0.3	52,863

Ar ôl cael gwybod pwy yn y cartref oedd, ym marn yr ymatebydd, yn gallu siarad Cymraeg, aed ymlaen i holi'r rheini ymhellach, gan barhau â'r cyfweiliad yn achos yr ymatebydd yn 2004 a 2005 ond trwy ddefnyddio holiadur i'w ddychwelyd trwy'r bost gyda'r lleill (a'r ymatebydd yn 2006). Datgelodd yr holi pellach yma nad oedd pawb yn cytuno â barn ymatebydd y cartref am eu gallu yn y Gymraeg. Wrth brosesu data 2005 a 2006 daeth Ipsos MORI o hyd i gamgymeriad a wnaed yn 2004. Hwn oedd yn gyfrifol am y gwahaniaeth mawr a welwyd am blant 3 i 15 oed, ond hefyd am bobl ifanc 16 i 29 oed. Fel y gwelir isod (Tabl 35), ni chafwyd gwahaniaethau mor sylweddol yn 2005 a 2006.

Tabl 35 Siaradwyr Cymraeg yn ôl ymatebydd y cartref: eu gallu yn ôl hunan-arfarniad.

Canran				
Yn gallu siarad Cymraeg yn ôl ymatebydd y cartref				
Oedran	Ddim yn gallu siarad Cymraeg yn ôl hunan-arfarniad			Cyfanswm
	2004	2005	2006	
3 - 15	21.1	7.2	7.8	100.0
16 - 29	10.4	6.7	7.6	100.0
30 - 44	2.3	3.8	7.4	100.0
45 - 64	4.5	4.8	4.3	100.0
65+	3.1	1.9	3.4	100.0
Cyfanswm	10.1	5.2	6.1	100.0

Daw amcangyfrif gwahanol o'r nifer sy'n gallu siarad Cymraeg yn sgil hyn: 546 mil. Rhaid cofio mai proses un ffordd oedd yr holi: dim ond rhai a ystyried yn siaradwyr Cymraeg yn y lle cyntaf a holwyd ac o ganlyniad dim ond gostyngiad ar yr amcangyfrif cyntaf oedd yn bosibl. Cafwyd tystiolaeth yn Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992 bod mwy o ymatebwyr yn anwybodol fod aelodau eraill y cartref yn gallu siarad Cymraeg nag sydd o ymatebwyr yn dweud bod aelodau eraill yn gallu siarad Cymraeg pan na allant mewn gwirionedd. Felly, pe bai rhai nad oedd yn gallu siarad Cymraeg, ym marn ymatebydd y cartref, hefyd wedi eu holi yn unigol, dichon y byddai'r amcangyfrif cyntaf wedi cynyddu yn lle gostwng.

18.6.1 Disgrifiad o'u gallu siarad

Ychydig dros hanner—54.7 y cant (317 mil)— y rhai a ystyrid yn siaradwr Cymraeg gan yr ymatebydd ar ran y cartref oedd yn ystyried eu hunain yn rhugl. O'r rhai a ystyriodd eu hunain eu bod yn gallu siarad Cymraeg, mae hyn yn cynrychioli 58.4 y cant. Mae'r ddwy ganran hyn yn arwain at amcangyfrifon o 11.1% - 12.0% ar gyfer canran y boblogaeth 3 oed a throsodd sydd yn ystyried eu hunain yn rhugl. Yn 1992, yn ôl Arolwg Cymdeithasol Cymru y Swyddfa Gymraeg 13.4 y cant oedd yn rhugl.

Ymhlyg yn yr amcangyfrif bod 12.0 y cant o'r boblogaeth gyfan dros 3 oed yn rhugl, mae amcangyfrif bod 16.2 y cant o'r boblogaeth 3 i 15 oed yn rhugl. Mae asesiadau y Cwricwlwm Cenedlaethol yn rhoi syniad am ba ganran y plant sydd yn dysgu Cymraeg fel iaith gyntaf (sydd yn awgrymu gradd resymol o ruglder). Yn 2006 aseswyd 20.0 y cant o'r plant ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 1 (y rhan fwyaf yn 7 oed) mewn Cymraeg (iaith gyntaf). Y canrannau cyfatebol ar gyfer Cyfnod Allweddol 2 (rhan fwyaf y plant yn 11 oed) a Chyfnod Allweddol 3 (y rhan fwyaf yn 14 oed) oedd 19.3 y cant a 15.7 y cant (Llywodraeth Cynulliad Cymru). Yn wyneb y ffigurau hyn, mae amcangyfrif bod 16.2 y cant o'r boblogaeth 3 i 15 oed yn rhugl yn ymddangos yn rhesymol.

18.6.2 Siaradwyr Cymraeg mewn gwaith

Roedd 48 y cant (92 mil) o'r siaradwyr Cymraeg 16 oed neu'n hŷn mewn gwaith yn gweithio yn y sector cyhoeddus yn ôl yr Arolwg Defnydd a 52 y cant (99 mil) yn gweithio yn y sector preifat (gan gynnwys y sector gwirfoddol). Yn ôl Arolwg Blynyddol y Boblogaeth yn 2005, roedd 34 y cant (107 mil) yn gweithio yn y sector cyhoeddus a 66 y cant (203 mil) yn gweithio yn y sector preifat (gan gynnwys y sector gwirfoddol).

Gwelir o hyn bod cyfanswm amcangyfrifon yr Arolygon Defnydd am niferoedd y siaradwyr Cymraeg oedd yn gweithio yn y ddau sector, 191 mil, dros 38 y cant yn is nag amcangyfrif Arolwg Blynyddol y Boblogaeth (310 mil). Mae rhan fwyaf y gwahaniaeth yn y niferoedd yn ganlyniad i'r ffaith fod amcangyfrif yr Arolygon Defnydd am y ganran oedd yn gallu siarad Cymraeg 31 y cant yn is nag amcangyfrif Arolwg Blynyddol y Boblogaeth: 19.1 y cant (gweler y blwch yn Adran 3) o'i gymharu â 26.7 y cant.

Mae'r ddau arolwg yn rhoi amcangyfrifon go wahanol o'r rhaniad rhwng y sectorau: 48 y cant yn gweithio yn y sector cyhoeddus yn ôl yr Arolygon Defnydd o'i gymharu â 34 y cant yn 2005 yn ôl Arolwg Blynyddol y Boblogaeth. Roedd canran is, 27 y cant, o'r rhai nad oeddent yn gallu siarad Cymraeg, yn gweithio yn y sector cyhoeddus, yn ôl Arolwg Blynyddol y Boblogaeth. Gallai hyn fod yn adlewyrchu eto y ffaith bod Arolwg Blynyddol y Boblogaeth wedi cynhyrchu amcangyfrif uchel ar gyfer y ganran oedd yn gallu siarad Cymraeg (Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2004), a nodweddion siaradwyr Cymraeg Arolwg y Llafur o'r herwydd yn debycach i nodweddion rhai di-Gymraeg nag a geir yn yr Arolygon Defnydd Iaith.

19. Llyfryddiaeth a chyfeiriadau

Arolwg Blynyddol y Boblogaeth 2005. Dadansoddiad arbennig gan Lywodraeth Cynulliad Cymru.

Manylion a pheth data ar gael o: <http://www.statscymru.cymru.gov.uk/>

Basque Statistics Office (2003). *Population and Housing Census 2001*. <http://www.eustat.es/>

Central Statistics Office Ireland (2007). *Census 2006 Results Volume 9 – Irish language*. http://www.cso.ie/census/census2006_volume9.htm

Llywodraeth Cynulliad Cymru. Bwletin Ystadegol SB2/2007. *Y Gymraeg yn yr ysgol 2006*.

Statistics Canada (2007:1). *Topic-based tabulations, 2006 Census, 20% sample data*. <http://www.statcan.ca/>

Statistics Canada (2007:2). *Language highlight tables, 2006 Census*. <http://www.statcan.ca/>

Swyddfa Ystadegau Gwladol (2004). *Gwahaniaethau mewn amcangyfrifon sy'n ymwneud â sgiliau yn yr iaith Gymraeg*. http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_compendia/foc/WelshLanguage_Welsh.pdf

Y Swyddfa Gymreig (1995). *Arolwg Cymdeithasol Cymru, 1992: Adroddiad ar yr iaith Gymraeg*. Y Swyddfa Gymreig: Caerdydd. <http://www.bwrdd-yr-iaith.org.uk/>

Defnyddiwyd dadansoddiadau newydd Arolwg 1992 ar gyfer yr adroddiad hwn gan ddefnyddio'r data a lwythwyd o Archif Data y DU:

<http://www.data-archive.ac.uk/findingData/snDescription.asp?sn=3435>

20. Copi o'r holiadur a ddefnyddiwyd gydag oedolion

1 Allwch chi ddeall, siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg?
TICIWCH BOB UN SY'N BERTHNASOL

- Siarad Cymraeg
- Deall Cymraeg llafar
- Darllen Cymraeg
- Ysgrifennu Cymraeg
- Dim un o'r uchod

Os NAD ydych wedi ticio 'Siarad Cymraeg' does dim mwy o gwestiynau i'w hateb. Diolch i chi am gyfrannau. Dychwelwch yr holiadur yn yr amlen a ddarparwyd.

OS YDYCH YN GALLU SIARAD CYMRAEG

2 Pa un o'r canlynol sy'n disgrifio eich gallu yn y Gymraeg orau?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Rwy'n rhugl yn Gymraeg
- Gallaf siarad cryn dipyn o Gymraeg
- Dim ond ychydig o Gymraeg y gallaf ei siarad
- Dim ond ychydig o eiriau y gallaf eu dweud

3 Ble yn bennaf dysgoch chi siarad Cymraeg?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Gartref
- Yn yr ysgol
- Rhywle arall (rhowch fanyllion isod)

4 Pa mor dda oedd yr aelodau canlynol o'r teulu yn gallu siarad Cymraeg pan oeddech chi'n blentyn?
TICIWCH UN BLWCH YR UN AR GYFER a), b) A c)

		Cymraeg Rhugl	Eithaf Rhugl	Rhywfaint o Gymraeg	Dim Cymraeg	Ddim yn gwybod	Amherthnasol
a)	Tad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Mam	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Brawd (brodyr)/chwaer (chwirydd)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Pa iaith byddwch chi'n ei siarad yn bennaf yn y sefyllfaoedd canlynol...?
TICIWCH UN BLWCH AR GYFER POB SEFYLLFA

		Bob amser/ bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/ bron bob amser yn Saesneg	Arall	Amherth- nasol
a)	Gartref	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Yn yr ysgol, coleg neu brifysgol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Siarad â pherthnasau – gyda'ch:								
c)	Tad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ch)	Mam	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d)	Mab (meibion)/Merch(ed)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dd)	Gŵr/gwraig/partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e)	Nain/Mam-gu a Taid/Tad-cu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f)	Perthnasau eraill	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ff)	Gyda ffrindiau	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g)	Gyda'r cymydog agosaf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ng)	Ar gyfer gweithgareddau bob dydd fel siopa neu fynd ar y bws	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h)	Yn y capel/eglwys	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6 Gan feddwl am y sgwrs ddiweddaraf a gawsoch gyda rhywun nad yw'n perthyn i'ch teulu, pa iaith wnaethoch chi ei siarad?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

Cymraeg

Saesneg

Arall (Ticiwch y blwch a rhowch fanylion isod)

7 Ydych chi'n siarad Cymraeg bob dydd, bob wythnos, llai aml neu byth?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

Bob dydd

Bob wythnos

Llai aml

Byth

8 Pa mor dda ydych chi'n gallu ysgrifennu Cymraeg?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

Yn dda iawn

Yn dda

Ddim yn dda

Dim o gwbl

9 Beth oedd iaith eich addysg ar bob un o'r camau canlynol...?
TICIWCH LN BLWCH AR GYFER POB SEFYLLFA

	Cymraeg yn unig	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Saesneg yn unig	Arall	Amherthnasol
a) Cyn-ysgol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) yn yr ysgol Gynradd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) yn yr ysgol Uwchradd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ch) Addysg Bellach	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Addysg Uwch	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10 Ac a gawsoch chi eich geni yng Nghymru?
TICIWCH LN BLWCH YN UNIG

- Do
- Naddo
- Ddim yn gwybod

11 Os na chawsoch eich geni yng Nghymru, beth oedd eich oed pan ddaethoch i fyw i Gymru'n barhaol?
YSGRIFENNWCH YR OED

Ddim yn gwybod

OS YDYCH CHI'N 16 OED NEU DROSODD AC YN GWEITHIO, LLENWCH YR ADRAN NESAF OS GWELWCH YN DDA. FEL ARALL, DIOLCH I CHI AM LENWI'R HOLIADUR. BYDDWCH GYSTAL Â'I DDYCHWELYD YN AWR YN YR AMLEN A DDARPERIR.

CYMRAG A CHYFLOGAETH

12 Sawl person sy'n gweithio i'ch cyflogwr yn y man lle rydych yn gweithio?
TICIWCH LN BLWCH YN UNIG. OS NAD YDYCH YN SIWR, RHOWCH AMCANGYFRIF O'R DEWISIADAU ISOD.

13 Beth yw cyfanswm nifer y gweithwyr sy'n gweithio i'ch cyflogwr, gan gynnwys lleoliadau a changhennau eraill?
TICIWCH LN BLWCH YN UNIG. OS NAD YDYCH YN SIWR, RHOWCH AMCANGYFRIF O'R DEWISIADAU ISOD.

	C12	C13
1-4	☐	☐
5-10	☐	☐
11-24	☐	☐
25-49	☐	☐
50-249	☐	☐
250-499	☐	☐
500 neu ragor	☐	☐
Ddim yn gwybod ond llai na 50	☐	☐
Ddim yn gwybod ond 50 neu'n fwy	☐	☐
Ddim yn gwybod	☐	☐
Dim lleoliadau/canghennau eraill	☐	☐

14 Ac a ydych chi'n cael eich cyflogi yn y sector cyhoeddus, preifat neu wirfoddol?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Prefat
- Gwirfoddol
- Cyhoeddus
- Ddim yn gwybod

15 Gan feddwl am y bobl y mae gennych gyswilt rheolaidd â nhw yn y gwaith, faint ohonynt sy'n gallu siarad Cymraeg? TICIWCH UN BLWCH YR UN AR GYFER a) | ch)

	Y rhan fwyaf yn siarad Cymraeg	Rhai yn siarad Cymraeg	Neb yn siarad Cymraeg	Amherthnasol
a) Goruchwylwyr/rheolwyr llinell	☐	☐	☐	☐
b) Cydweithwyr y mae gennych gyswilt dyddiol â nhw	☐	☐	☐	☐
c) Y bobl yr ydych chi'n eu goruchwyllo/rheoli yn uniongyrchol	☐	☐	☐	☐
ch) Cleientiaid	☐	☐	☐	☐

16 A chyda'r rhai sy'n gallu siarad Cymraeg, pa iaith byddwch chi'n ei defnyddio gyda nhw fel arfer i drafod gwaith?
TICIWCH UN BLWCH YR UN AR GYFER a) | ch)

	Cymraeg yn bennaf	Rhywfaint o Gymraeg	Dim Cymraeg	Amherthnasol
a) Goruchwylwyr/rheolwyr llinell	☐	☐	☐	☐
b) Cydweithwyr y mae gennych gyswilt dyddiol â nhw	☐	☐	☐	☐
c) Y bobl yr ydych chi'n eu goruchwyllo/ rheoli yn uniongyrchol	☐	☐	☐	☐
ch) Cleientiaid	☐	☐	☐	☐

17 Yn eich sefyllfa waith, pa iaith sy'n cael ei defnyddio i wneud y gwaith gweinyddu cyffredinol ac ar gyfer cyfathrebu MIEWNOL?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Cymraeg yn bennaf
- Cymraeg a Saesneg yn eithaf cyfartal
- Saesneg yn bennaf
- Iaith(ieithoedd) eraill (ticiwch y blwch a rhowch fanylion isod)
-
- Amherthnasol
- Ddim yn gwybod

18 Fyddwch chi'n ysgrifennu unrhyw beth yn Gymraeg yn y gwaith?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Byddaf – yn rheolaidd
- Byddaf - weithiau
- Byth
- Amherthnasol

19

Ydy'ch cyflogwr erioed wedi cynnig hyfforddiant i chi i wneud unrhyw rai o'r canlynol?

TICIWCH BOB BLWCH SY'N BERTHNASOL

- Gwella'ch Cymraeg llafar
- Gwella'ch Cymraeg ysgrifenedig
- Datblygu sgiliau arbennig yn Gymraeg (e.e. ateb y ffôn, cyfieithu)
- Nac ydy, ddim wedi cynnig dim erioed
- Ddim yn gwybod

20

Ydy'ch cyflogwr erioed wedi cynnig neu wedi trefnu hyfforddiant cysylltiedig-â-gwaith a roddir yn y Gymraeg?

TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Ydy
- Nac ydy
- Ddim yn gwybod

21

Ac a ydy'ch cyflogwr wedi cynnig bathodyn i chi i'w wisgo i ddangos eich bod yn gallu siarad Cymraeg (e.e. Bathodyn Iaith Gwaith)?

TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Ydy
- Nac ydy
- Ddim yn gwybod

22

Fyddech chi'n fodlon gwisgo bathodyn petaech yn cael cynnig un?

TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Byddwn
- Na fyddwn
- Ddim yn gwybod

23

Pa un o'r datganiadau hyn, yn eich tyb chi, sy'n disgrifio eich cyflogwr orau?

TICIWCH UN BLWCH YN UNIG – COFIWCH, BYDD EICH ATEBION YN CAEL EU TRIN YN GWBL GYFRINACHOL

- Yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg yn y rhan fwyaf o agweddau'r busnes, yn ffurfiol ac yn anffurfiol
- Yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg yn anffurfiol ond nid mewn materion busnes ffurfiol
- Ddim yn gefnogol i'r defnydd o'r Gymraeg
- Dim un o'r rhain
- Ddim yn gwybod

21. Copi o'r prif ddarn oedd yn wahanol yn yr holiadur a ddefnyddiwyd gyda phlant

ATEBWCH GWESTIWN 9 OS YW EICH PLENTYN YN YR YSGOL UWCHRADD – FEL ARALL EWCH I GWESTIWN 10.

9 Ym mha iaith y dysgir y pynciau canlynol i'ch plentyn yn yr ysgol uwchradd?
TICIWCH UN BLWCH AR GYFER POB SEFYLLFA

	Bob amser/ bron bob amser yn Gymraeg	Cymraeg yn bennaf	Cymraeg a Saesneg yn weddol gyfartal	Saesneg yn bennaf	Bob amser/ bron bob amser yn Saesneg	Arall	Amherth-nasol
a) Mathemateg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Gwyddoniaeth	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Daearyddiaeth	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ch) Astudiaethau Crefyddol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Astudiaethau Busnes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dd) Celf/Crefft	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Cymraeg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Hanes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ff) Addysg Gorfforol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Ieithoedd Modern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

PAWB I ATEB

10 Ac a gafodd eich plentyn ei eni yng Nghymru?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Do
- Naddo
- Ddim yn gwybod

ATEBWCH OS NA CHAFODD EI ENI YNG NGHYMRU

11 Os na chafodd eich plentyn ei eni yng Nghymru, beth oedd ei (h)oed pan ddaeth i fyw i Gymru'n barhaol?

- YSGRIFENNWCH YR OED
- Ddim yn gwybod

12 Ticiwch flwch isod i ddangos pwyl lenwodd yr holiadur, y plentyn sydd â'i enw ar flaen yr holiadur neu'r rhiant/gwarcheidwad?
TICIWCH UN BLWCH YN UNIG

- Plentyn
- Rhiant / Gwarcheidwad

Y rhiant i arwyddo yma os bydd y plentyn yn llenwi'r holiadur
